

pražští radní vs. kultura

Ilustrace Jiří Franta, 2007

ISSN 1801-4542

Hemingway v Paříži / Jiří Kratochvil

Hommage à Boris Vian

Povídka, v níž se v nadčasové literární pění pařížských dní roční macho Ernest Hemingway, moudré myšlenky Jeana-Sola Partra, ne zcela uspokojená Marlene Dietrichová a křehká Vianova hrdinka Chloé, míří jako jazzové sólo k dech beroucímu vyvrcholení.

Nad Saint-Germain-des-Prés se shromáždily černé mraky a natruc Colinovi se natlačily přímo nad jeho dům, kde se pak chystaly zapustit kořeny. Colin se pořádně lekl, když vešel do koupelny a už tam narazil na černý kořen mraků, který mu právě vycucí vanu i se sprchovými pěny připravenými ke koupání. A to se mu musí stát právě v takový den, jako je dnešek, povzdechl si, ale nesložil bezradně ruce, nýbrž si zavolal do meteorologického ústavu, aby tam zjistil, že tyhle mraky přitáhly z východu, a že budou tedy vysazeny na dobrou ukrajinskou paschu. A šel se tedy hned podívat do Nicolasova mrázku, ale pascha tam samozřejmě nebyla, protože to je velikonoční jídlo, a do Velikonoc teď v září bylo tak daleko asi jako z Marseille do Le Havru. Ale ukázalo se, že nic není ztraceno, protože tady ve staniolové krabici jsou přece panpušky, výtečné ukrajinské vdolky, podobné napuštěným kuličkám. Colin neodolal a sám si hned jednu zakousl, a kdyby nebylo těch

idiotských mraků, hned by si přitáhl k mrázku židli a vyprázdnil tu staniolovou krabici, tak jak bankovní lupič vyprázdňuje šperkovnici. Bylo mu panpušek hodně líto, ale jsou prostě dny, kdy musíš umět něco obětovat. Otevřel okno a vystrčil ven svou dlouhou ruku s otevřenou staniolovou krabicí, aby mraky mohly pořádně nasát panpuščí vůni, a pak už šel a mraky po malém zaváhání za ním.

Colin sestoupil do metra a mraky tam vtáhly jak průvod černých mnichů a lačně sledovaly vagon, do něhož se vmáčkli. Tak je vyvedl až na konečnou a odtud do Bois de Boulogne, kde rozsypal panpušky do mechu, poodstoupil, aby nerušil, a mraky se do těch míst vrhly jak smečka potulných psů.

Nad Saint-Germain-des-Prés stála teď čistá obloha a Colin byl v rozpacích, jestli by ji neměl ještě trochu naleštit. Ale pak si vzpomněl, že nic se nemá přehánět, neboť, jak pravil Jean-Sol Partre: Čistý pak čistému oči vyškábe.

Stál chvíli za Nicolasovými zády a díval se, jak obratně porcuje lanýže na jemné proužky a přidává k tomu bůček nasekaný na malé kostičky, aby jím vzápětí prošíkával kýtu a položil ji do zapékačské misky, potřel na povrchu husím sádlem a osolil a opeřil. Nože, speciální vidličky, zalévací šufánky a taky nástroje podobné pletacím jehlám se míhaly v jeho rukou jak záblesky z kanónů při velké námořní bitvě. Pokud Nicolas nebyl tím nejlepším kuchařem na světě, rozhodně uměl aspoň vyvolat dojem, že jím je, totiž jevil se jím. A Colin, co pilný čtenář Husserlových Idejí k čisté fenomenologii, moc dobře věděl, že nakonec o nic jiného než o jevy nejde. Vždyť vše, co není korelátom čistého vědomí, zůstává dokonce jen jakýmsi bodem intencionální přičitatelnosti.

„Smím vědět, co bude dnes k obědu?“ zeptal se Colin nesměle.

Pokračování na s. 26

obsah téma čísla: pražští radní vs. kultura

5 Hodní muži na radnici. Mediální válka o blob a pražskou koncepci kultury / Jakub Mračno

19 Praha neplatí holky u tyče. O přednášce radního pro kulturu Richtera na AMU / Olga Škochová

20 Zmizela komunita. Rozhovor s Janem Kaslem / Lenka Kučerová

21 Bém, beton a blob. Občanská společnost sílí / Tomáš Samek

beletrie

1 Hemingway v Paříži. Hommage à Boris Vian / Jiří Kratochvíl

báseň

5 Cestou / Tašo Andjelkovski

literatura

6 V bludném kruhu. Psychoanalytický román Catherine Ébert-Zeminové / Jiří Zizler

7 Česko-brazilský guláš. O knize Žluté oči vedou domů / Pavel Sladký

7 Nakonec se tu všichni sežerem. „Zakázaná uvolňování“ nové české literatury / literární zápisník Jana Štolby

výtvarné umění

8 Míjení Davida a Goliáše. Dva pohledy na strategii privátních sbírek současného umění / Pavel Netopil

hudba

11 Rozpouštění ikony. Xenakis podle Reinholda Friedla / Jozef Cseres

11 Popový aristokrat v Praze / depeše Alexandra Švamberka

film

12 Rekonstrukce bolesti. Síla srdce režiséra Michaela Winterbottoma / Lukáš Gregor

13 Mé druhé já. Proměny v ohni odplaty / Antonín Tesař

rozhovory

14 Komiks a historie střední Evropy. S Michalem Štokmou o polském vývozním zboží a o komiksářkách / Lucie Kněžourková

15 České bubliny. Tomáš Hibi Matějčec o otevření naší komiksové komunity / Jiří G. Růžička

esej

16 Ani Gándhí by nestačil... Tragické paradoxy blízkovýchodního konfliktu / Lubor Kysučan

média

18 Bude tetička štíhlejší? Odbory v BBC bojují proti propouštění / Julek Neumann

společnost

19 Zelená avantgarda / veřejné osvětlení Petra Fischera

23 Tíseň v Namibii. Úspěchy a úskalí české mise v Africe / Wolfgang Sréter

24 Opomíjená irácko-iránská válka. O Husajnových nadějích a realitě / Cyril Bumbálek

25 Ideální premiér. Mladí Poláci si zvolili novou vládu / Tomasz Grabiński

25 Boj za lidská práva po evropsku / Filip Pospíšil

nové knihy

CD a DVD

recenze týdne

31 Dějiny jedné vášně. Čtenářský labyrint Alberta Manguela / Ondřej Kavalír

rubriky

3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout

5 zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí

18 přešlap – Boj Našeho vojska / Lukáš Rychetský

24 par avion – ze španělskojazyčného tisku vybral Radek Buben

29 odjinud – výběr z literárních časopisů / František

Knopp (ČR), David Uher (Čína)

29 soutěž

29 knihy v redakci

32 ovšem – glosy k uplynulému týdnu

editorial

Dámy a pánové!

Strašlivý strach ovládá pražské radní, kteří se musejí (přesněji: vedení d'áblouvo nenadálou pohnutkou se domnívají, že musejí) vyjadřovat k otázkám estetickým. Obava z odhalení, že nemám názor, vkus, tudíž ani pokoru ke vkusu cizímu, vede k agresivním výpadům na všechny strany. To se potvrdilo jak v příběhu nové budovy Národní knihovny, tak v případě „vylepšení“ systému magistrátních grantů na kulturu. V obou hrálo bohužel politickou roli osobní gusto odpovědných politiků, gusto, jež si uplácali z nejasných představ o momentální náladě veřejnosti a z vkusu úspěšných (čti výdělečných) obchodníků se zábavou. Roli tu hrál i vztek na „nafoukané odborníky“. To je však jen jedna stránka pražského radničního zla. Druhou, důležitější, o níž mj. píše na straně 21 Tomáš Samek, je odvádění pozornosti. Od neexistence koncepce Letné, od mimoúrovňové křižovatky a tunelu, které už na ní rostou bez jakýchkoliv debat a překážek, od lží radních o pozemku, kde se blob má stavět; od neexistence pořádné koncepce pražské kulturní politiky... Třetí tvář tohoto zla nazývá se rozplizlost: nikoho neurazit, všechna fakta zpětně zamatlat, překrýt žvaněním o podružnostech, dosáhnout každý svého drobného plyšového zadostiuchnění. Založit další, co největší komisi, která zapomene, jak jsme vymetli s komisí předchozí. To je objektivita po česku. Odolné čtení!

Libuše Bělunková

došlo

Ad Od racionality k vizionářství a zpět (A2 č. 39/2007)

I když se dnes polemika nenosí, jako jeden z editorů knihy divadelních her Egona Bondyho musím reagovat na nepochopení a předpojatost, s níž je recenzovala Martina Musilová v A2. Z jejího textu je totiž zřejmé, že analytické uchopení inkriminovaných her je nad její možnosti, respektive, že je předem rozhodnuta Bondyho odsoudit. Ač se tedy prohlašuje za náruživého „ctitele dramatické literatury“, její výtky, že Bondyho drama nejsou hrami, je neprofesionální, neboť to dokládá tím, že byla napsána v relativně krátké době a že bylo inscenováno pouze jediné. Připomínám, že – nehledě na dlouholetý umělecký zájem Bondyho o divadlo – ve svobodné době by vše bylo jinak a že měřeno takovým metrem, neobstál by mnohý ze zakázaných českých dramatiků. Ještě horší se jeví recenzentčina snaha pohanět Bondyho za každou cenu, patrná například z toho, když témata jeho her hodnotí jako nadčasová („přesahují dobu svého vzniku“), ovšem nevidí v tom žádnou hodnotu, neboť „po vlně coolness dramatiky“ prý „ztratila řada z nich na provokativnosti“. Co tu tedy co rehabilituje? Není snad právě v kontextu současných trendů historicky důležité Bondyho subverzivní gesto, kterým předjímá další generaci – použiji-li autorčina termínu – dramatické literatury? Zato zdroj Bondyho dramatiky recenzentka, která v úvodu též neopomene

prohlásit, že nepatří „mezi znalce a obdivovatele díla Egona Bondyho“, nalézá poměrně snadno, a to antropologicky (!) v jeho traumatech z padesátých let.

Neschopnost porozumět však Musilová nejvíce obnaží tím, když kritizuje Bondyho za to, že s „dramatickou, to jest jednacím řečí“ se u něho nesetkáme, protože prý jedná s postavami jako s objekty, a tedy racionálně. Kromě toho, že své tvrzení nepovažuje za nutné argumentovat, chápe recenzentka tento fakt a priori jako „slabinu textů“. Na to je třeba namítnout, že pokud na Bondyho nasadíme rezidua poetiky 19. století, jakékoliv recenzování ztratí smysl a nezbude než utéct k antropologii, Jungovi apod., jako to činí autorka. Přístup je to prostě metodologicky scestný a takovýto, vlastně karteziánským sítem by nejen (opět) neprošla leckterá dramatika, kupříkladu Hynkova, Šebkova, Effenbergerova, Hoffmeisterova, Kratochvilova, a když domyslíme recenzentčinu tezi do konce, ani Brecht, ani Dürrenmatt, ba ani Havel.

Rozum ovšem zůstává stát, když recenzentka dojde k závěru, že divadelní hry EB jsou „v jistém smyslu monologické a opět totalitní“, neboť prý mluvív postav chybí „naslouchání a s ním spojená odpověď na vyřčené“. Pravdou je pravý opak a znovu je třeba hájit Bondyho proti prodloužené klasicistní optice: Bondyho záměr byl veden snahou o rozbití dramatického dialogu, který sleduje dialektický vývoj, a současně i snahou o rozbití jazyka jako takového, neboť se chtěl zcela oprostit od totalitarizující dramatiky (literatury) i společnosti. Toto jeho antitotalitarizující celoživotní úsilí Musilová paradox-

ně označí za „totalitní jazyk“ a vyvodí z něj vskutku invalidní („antropologické“) otázky, „zda lze o totalitní společnosti mluvit jejím jazykem?“ a „zda lze zobrazit zničení přirozeného světa a zároveň nezničit vlastní řeč?“. Hry Egona Bondyho naopak vykazují tendenci ničit dialog proto, že byl zničen přirozený svět, což ale jednak není nedostatek, nýbrž přednost textů, a hlavně to není totéž jako „o totalitní společnosti mluvit jejím jazykem“.

Konfuzní myšlenkové kreace závěrem dokresluje i neopodstatněná potřeba autorky polemizovat s editory výboru Radimem Kopáčem a mnou, jelikož by považovala za užitečné „u každého textu přehledně uvést datum jeho vzniku“. Provinili jsme se prosím tím, že jsme data – přehledně! – uvedli do ediční poznámky, nikoli přímo za texty her. To se nenašel nikdo, kdo umí recenzovat divadelní hry alespoň tak, aby nešel s kanónem na vrabce?

Lenka Jungmannová

Ad minirecenze (A2 č. 42/2007)

Souhlasím s výhradami Jiřího G. Růžičky k formální stránce snímku Barevný závoj, ale nikoli s tím, že studenti alespoň „nebudou muset knihu číst“. Případní zájemci o Maughamovo úctyhodné literární dílo by měli sáhnout po zdařilejších románech a (zejména) novelách, jestliže si však po zhlédnutí Curranova filmu přečtou jeho předlohu, budou nemálo překvapeni. Některé změny lze brát jako obohacení děje, v románu například čtenáři nenajdou nedůvěru a nenávist cholerou postižených čínských venkovanů vůči Evropanům, včetně ošetřovatelů. Závažnější je posun ve vývoji vztahu ústředního páru Wal-

tera a Kitty Faneových, zatímco u Maughama zemře muž se ženou neusmířen, ve filmu krizi překonají a (konečně se) opravdu milují. Na plátně se tudíž neodehrává jedna z nejsilnějších scén knihy, opětovně Kittino podlehnutí Charliemu Townsendovi, a namísto toho dojde k setkání po letech a (příkladnému) odmítnutí nové svůdníkovy nabídky. Barevný závoj byl kdysi považován za nejkřivitější spisovatelův román, ale jak je vidět, pro účely dnešního „romantického dramatu“ je kýčovitý málo a musí se pozměnit. Za bezohledné překroucení považují však hlavně jinou scénu. Matka představená z komunity obětavých jeptišek ve filmu říká, že namísto lásky k Bohu, který ji zklamal, už cítí jen povinnost. V románu však dotyčná postava pouze praví, že „především je třeba milovat povinnost“. Maugham nebyl žádný propagátor náboženství, měl k němu rezervovaný, ostražitý vztah, ale to dnes zřejmě některým „svobodomyšlným“ intelektuálům nestačí: do víry lidí v Boha je třeba při každé příležitosti kopnout.

Oto Horák

Ad minirecenze (A2 č. 36/2007)

Z textu Petra Gajdoška o filmu Agnieszky Hollandové Total Eclipse vypadlo, že předlohou filmu je – myslím – stejnojmenná hra současného britského dramatika Ch. Hamptona, která se také druhdy hrála v Labyrintu (Hampton produkuje podobný žánr her zpracovávajících biografické náměty celkem sériově). Zmiňuju to jen, aby nám nakonec z Rimbauda a Verlaina sestupnou řadou nezbyla jen A. Hollandová nebo nedej bože jen DiCaprio.

Jan Matonoha

literatura

Mikael Niemi v Praze

Překladaatel Zbyněk Černík uvede autorské čtení a debatu s finsko-švédským autorem knihy Popmusic z Vittuly. Mikael Niemi (nar. 1959), který debutoval jako básník a píše dobrodružné romány a divadelní hry, pochází z kraje za polárním kruhem, kde se střetávají švédské, finské a laponské kulturní a jazykové vlivy. Jeho román, odměněný Augustovou cenou za nejlepší švédskou knihu roku, zfilmovaný a přeložený do více než deseti jazyků, je částečně autobiografický, autor v něm líčí názorové střety zastánců tradičních hodnot s moderní společností, záměrně stírá hranici mezi skutečností a fantazií a královsky baví sebe i čtenáře. Čtení proběhnou ve švédštině a v češtině, debata v angličtině. **Přednáškový sál Skandinávského domu** (Zlatnická 10, Praha 1), v úterý **6. 11.** v 18.30; film Popmusic z Vittuly bude tamtéž uveden ve středu **7. 11.** v 19.00.

–pa–

Miloš Urban čte

Ze své poslední vydané povídkové knihy Mrtvý holky bude číst Miloš Urban v rámci nového cyklu literárních čtení. Úvodní slovo pronese jiný prozaik, Jan Jandourek. **Kavárna Musea Karlova mostu** (Křižovnické nám. 3, Praha 1), ve čtvrtek **1. 11.** v 19.00.

–ml–

divadlo

...loutky letí!

Přelet nad loutkářským hnízdem patří k tradičním festivalům zaměřeným (sice nejen, ale přesto většinou)

na dětského diváka. Letošní ročník je už sedmnáctý a pořádá ho časopis Loutkář ve spolupráci s Divadlem Minor, jehož všechny scény jsou k dispozici hostujícím souborům. Během tří dnů vystoupí celkem 13 loutkových souborů a skupin s 15 představeními pro děti i dospělé. V nabídce jsou například Vetřelec – autorský projekt Jiřího Adámka, Roberta Smolíka a Kristýny Maděričové, Krvavé koleno – Divadlo Alfa Plzeň, Neposlušná kůzlátka – Buchty a loutky Praha, Miniatury Hanky Voříškové, Hrnečku, vař! – Naivní divadlo Liberec, Fucking generation aneb Zbavme se svých patosů a hymen – LS L. S. Věk Plzeň, Z knihy džunglí – Divadlo Minor Praha, Lapohádky, tedy ledové techno – DNO Hradec Králové... a další. V rámci festivalu se na Divadelní fakultě Akademie múzických umění uskuteční sympozium na téma Postavení a význam loutkového divadla v Evropě. Podrobný program na prelet.cz Divadlo **Minor** (Vodičkova 6, Praha 1), od pátku **2.** do neděle **4. 11.**

–ah–

Is Money Money

Inscenace s názvem Is Money Money vychází z dlouholetého výzkumu tanečnice, choreografky a umělecké vedoucí souboru We Are We Evy Weissmannové, v němž se zaměřila na mezilidský konflikt. Jako nástroje zkoumání jí posloužily tanec, literární dílo Gertrudy Steinové, živá i elektronická hudba a video. Prostřednictvím umělecké akce jsou rozkrývány principy vzniku konfliktu. Performeři Perrine Dages, Kerstin Geilhufe, Martin Morshaeuser, Milan Tomasik a další pracují za doprovodu saxofonu (Felix Probst) a zpěvu (Maren Claus) s tím, „co je ve vzduchu“, vstupují do kontaktu s publikem a tím otevírají prostor pro vyjádření všech přítomných názorů a pocitů. Vzniká tak ojedinělá situace, která se pohybuje na jemné hranici umění a terapie. **Alfred ve dvoře** (Františka Křížika 36, Praha 7), premiéra v sobotu **3. 11.** ve 20.00, repríza v neděli **4. 11.** taktéž ve 20.00.

–kv–

Nejen moravskoslezský festival v Těšíně
Divadlo v Českém Těšíně po sedmé hostí Festival divadel Moravy a Slezska. Vedle českého a polského souboru pořádajícího divadla se představí i inscenace z Brna, Ostravy či Prahy. Mezi nimi například vřelé divácké i kritické ohlasy sklízějící Racek Komorní scény Aréna z Ostravy nebo další Čechovův titul, pěti cenami Dosky ověčený Ivanov ze slovenského Martina. **Těšínské divadlo** (Ostravská 67, Český Těšín), **od 5. do 10. 11.**

Jiné café na Provázku

Cyklus Jiné café je prologem k permanentnímu festivalu Divadlo v pohybu VIII, pořádanému na počest 40. výročí vzniku Divadla Husa na provázku. V komponovaných večerech se bude vzpomínat na kmenové režiséry a osobnosti spojené s divadlem. První listopadové Jiné café si můžete dát se skladatelem Milošem Štědrónem v jeho Sauně vzpomínek, kde mj. zazní úryvek ze Štědroňovy opery Švejek v režii Vladimíra Morávka, propojený s hudebně- divadelní koláží s podnázvem „na okraj notových záznamů“. Kongresový sál **Divadla Husa na provázku** (Zelný trh 9, Brno), ve středu **7. 11.** po skončení inscenace Balada pro banditu.

–jip–

film

Invaze

Psychologická sci-fi Invaze patří do skupiny prokletých filmů. Vznik snímku provázela řada problémů. Začínající scenárista Dave Kajganich vytvořil hybrid částečně vycházející z klasického sci-fi hororu Invaze lupičů těl (1956), částečně reagující na současnost – studio Warner Brothers nebylo s jeho prací spokojeno, a proto najalo bratry Wachovské (Matrix), kteří řadu scén včetně závěru přepsali. Invaze byla prvním zámořským projektem německého tvůrce Olivera Hirschbiegela (Pád Třetí říše); ani s jeho prací nebyli WB spokojeni, přepsané scény proto přetočil a akcí ozdobil James McTeigue (V jako Vendeta). Při natáčení nových scén se zranila Nicole Kidmanová (čtyři zlomená žebra). Název filmu z nepochopitelných důvodů neustále oscilloval mezi The Invasion a The Visiting. Konečná verze vstupující do kin je tak poznamenána svým kostrbatým zrodem a lpí na ní hořká pachuč nevyužitých možností. I přesto je snímek, ve kterém se hrdinové utkávají s tajemnou mimozemskou infekcí, napadající spánkovou fázi R.E.M., divácky atraktivním počinem. Přínejmenším pro ústřední hvězdný herecký tandem Nicole Kidmanová, Daniel Craig. **Premiéra 1. 11.**

–jj–

Mezipatra

O osmém ročníku českého gay a lesbického filmového festivalu organizátoři hovoří jako o bilančním. Pravděpodobně proto, že některé sekce přinášejí retrospektivu dílčích tvůrců (Rainer Werner Fassbinder, John Greyson, Ulrike Ottinger), kteří se tematice homosexuality věnují/věnovali dlouhodobě, a lze je vnímat jako odraz jejího vnímání ve společnosti. Vpravdě bilanční je přehlídka Zkouška z dospělosti. Ta přinese výběr českých filmů, které po roce 1989 znázorňovaly (především negativně a stereotypně) homosexuální postavy. Impulsem k této sekci se stal snímek Pusinky, jenž je jako první český celovečerní film součástí

hlavní soutěže festivalu. Ústředním tématem Mezipater je však buřičství, dramaturgie se proto zaměřila na tituly, jež pracují s tématy, o kterých se v konzumní mainstreamové kultuře nemluví, a zobrazují postavy, které většinová gay a lesbická komunita vnímá jako hrozbu pro své začlenění do společnosti. Mezinárodní rozměr má i blok přednášek o historii a kontextech gayů a leseb ve světové kinematografii. Pozvání jsou filmoví vědci a historikové, aby nabídli odpovědi na stále se vracející otázku „co je to gay a lesbický film?“. Festival se z Brna přesouvá do **Prahy (kina Světozor a Oko)**, kde bude probíhat **od 5. do 11. 11.**

–lg–

hudba

Noise v Chateau

První listopadový den se v nově rekonstruovaném podzemí pražského klubu Chateau sejdou tři představitelé krajního přístupu k noise. Dvojčlenný projekt Lick Your Eyeball hravě rozkládá zvuk rockové kytary a hlasu, Kaspar von Urbach, jejichž přítomnost na letošním Mezinárodním festivalu studentských filmů v Písku vyvolala lokální skandál a následnou změnu programu, rozšiřují své převážně nefunkční strojky o theremin či trubku, mostečtí Napalmed pak tvrdošijně zůstávají u té nejextrémnější podoby hlukového experimentu, ať už se jejich performance, tentokrát audiovizuální, přikloní k ambientnější polohám nebo čistému noiseu, inspirovanému japonskou scénou. Druhý pokus pro ty, kdo ze zdravotních důvodů odcházeli z vystoupení Keijiho Haina na Stimulu. **Chateau L'Enfer Rouge** (Jakubská ul., Praha 1), ve čtvrtek **1. 11.** v 20.30.

–kk–

Zpěvačka bývalých Moloko v Roxy

V pražském klubu Roxy vystoupí irská zpěvačka Róisín Murphy. Posluchači ji znají díky jejímu působení v popové dvojici s názvem Moloko. Jejím tichým společníkem byl producent Mark Brydon (na začátku devadesátých let spolupracoval třeba s Cabaret Voltaire). Pod hlavičkou Moloko natočila Róisín

Murphy mezi lety 1995 a 2002 čtyři úspěšné desky. Největším hitem projektu je píseň The Time is Now z předposledního alba Things to Make and Do (2000; Roadrunner). Poté, co se Moloko po vydání alba Statues (2002; Japanese Import) rozpadli, vydala se Róisín Murphy na sólovou dráhu. V roce 2005 o sobě dala vědět albem Ruby Blue (Echo UK). Dopadla s ním dobře u posluchačů i u kritiky. V polovině letošního října vydává desku novou. Jmenuje se Overpowered (EMI) a již od konce srpna s ním cestuje po Evropě. Nový materiál předvede i v Praze. **Klub Roxy** (Dlouhá 66, Praha 1), v pátek **2. 11.** ve 20.00.

–jp–

Hudební fórum Hradec Králové

Již potřetí se ve východních Čechách bude konat přehlídka soudobé hudby se zajímavou dramaturgií. Jednotlivé koncerty spojují podle různých hledisek díla jinak poměrně odlišná a nabízejí tak posluchačům nové souvislosti. Během večera nazvaného Berg Company (31. 10.) zahraje Komorní orchestr Berg s dirigentem Peterem Vrábelem Company pro smyčcový orchestr amerického minimalisty Philipa Glasse, Koncert pro klavír a smyčce židovsko-německo-ruského postmodernisty Alfreda Šnitkeho (jako sólista vystoupí Daniel Wiesner), Symphoně pro smyčcový orchestr a bicí nástroje Estonce Lepo Sumery a Hudbu pro strunné nástroje, bicí a celestu Bély Bartóka. Koncert s podtitulem Krásné chiméry (5. 11.) bude věnován skladatelkám. Pod vedením Miriam Němcové zahraje Filharmonie Hradec Králové skladby Kaiji Saariaho – Song for Betty, Julie Wolfeové – My Beautiful Scream a Lery Auerbachové – Symfonie č. 1 „Chiméra“. Pod společným titulem Čtyři místa v Novém světě (7. 11.) se sejde Charles Ives, John Adams, György Ligeti a Essa-Pekka Salonenová. Závěrečný koncert (12. 11.) se ponese ve znamení tanga, dirigovat bude Benjamin Jusupov. Více informací na hfhk.cz.

–mk–

výtvarné umění

Festival Enter

Mezinárodní centrum pro umění a nové technologie v Praze CIANT pořádá 3. ročník mezinárodního festivalu zaměřeného na prolínání umění, vědy a nových technologií. Festival, kterého se zúčastní přes 50 umělců a 80 přednášejících, je oproti minulým ročníkům rozdělen do tří na sobě nezávislých sekcí. Hlavní sekci je soubor výstav, uměleckých performancí a experimentálních filmových projekcí, které budou probíhat v době

Hodní muži na radnici

Mediální válka o blob a pražskou koncepci kultury

Na posledním říjnovém jednání pražských zastupitelů proběhla hra na téma podpora kultury. V poločase zvítězil radní Milan Richter.

JAKUB MRAČNO

Před budovu pražského magistrátu dorazilo 25. října 2007 několik desítek demonstrantů s peticí za umístění Kaplického blobu na Letné, kterou podepsalo více než tři tisíce lidí. Vybaveni byli i několika transparenty, které upozorňovaly na předchozí i stávající postoje primátora Pavla Béma. Zatímco s peticí, kterou chtěli předat někomu z politické reprezentace Prahy, účastníci demonstrace nepochodili a museli ji nechat u úřednice v podatelně, transparentů se nakonec Bém dočkal přímo v sále, kam se z prostoru před budovou protestující skupina přesunula.

Béma zřejmě nejvíce rozčílilo pískání a pokřiky, které na něj z této skupiny mířily přímo při jeho projevu na veřejném zasedání, a transparent s jeho vlastním parafrázovaným výrokem, který zněl „Bém ano, ale jinde“.

V diskusi se jen potvrdilo, že tak jako větší na médií ani sami zastupitelé pořádně nevědí, co se to vlastně kolem onoho podivného blobu či chobotnice děje. Mnozí zastupitelé opozice bez potřebných podkladů vyzývali k nové soutěži, jiní, mírnější, připustili, že knihovnu chtějí, avšak ne za každou

cenu. Výsledek ale veškerý žádný, protože, jak je dnes už většině občanů zřejmé, je celá politická diskuse kolem blobu dosti od věci. Možná to bude proto, jak se proslychá, že jde především o vnitrostranické machinace, které mají poškodit to či ono křídlo uvnitř pražské ODS.

Na Béma se pískalo

Primátor sice nakonec vlastně nic světoborného neřekl, ale přesto se mu mediální střet podařilo vyhrát. Ze zmateného politika, který mění názor pomalu každý druhý den, se totiž svou obratnou řečnickou eskapádou, ve které neopomněl napadnout takřka všechny své odpůrce, v první řadě pak Lidové noviny, se totiž dostal do výhodné pozice „hodného muže“. Vysvětlil, že celých šest měsíců chápe blob jako krásnou architektonickou ideu, ale současně jej jako spravedlivý politik nemůže chtít v samotném srdci památkové rezervace. Navzdory svým čteným prohlášením z první půle října připustil, že by knihovna, samozřejmě po úpravách, mohla být i na Letné. Pacifikovaný ředitel knihovny, kterého deset mediálních dnů blobu odrovnalo natolik, že přiznal i chyby, za něž možná nenese vinu, pak předvedl bizarní výstup ku prospěchu pražského primátora.

Kající přiznání k chybám v komunikaci s úřadem doplnil Ježek tisícerými díky za „vstřícný přístup města“ k tomu komplikovanému, dnes již možná „třímiliardovému“ problému a navrch přidal ještě měkký a tvrdý dárek pro primátora, který vlastně zachrá-

nil národní dědictví tkvící ve sbírkách Národní knihovny. Ani Bém, který je na podobná gesta zvyklý, nebyl nijak nadšený z trapného předávání těžítka a polštářku s vyobrazením Kaplického stavby. Zato se mu ale zřejmě patřičně ulevilo, když v přeplněném sálku Klementina na tiskovce oficiálně oznámil, že končí s veškerými individuálními výroky na téma „chobotnice“.

Richterovi tleskala mladá krev

V tomtéž sále za stejného publika bylo vše za chvíli úplně naruby. Sotva se primátor Bém, který si z jednání zastupitelstva odskočil na závěrečnou blob party do Klementina, vrátil zpět do svého „zaměstnání“, čekal na něj a všechny přítomné další výstup. Projednávala se zrovna nová koncepce kulturní politiky města, kterou převzal po posledních komunálních volbách mladý ambiciózní radní Milan Richter (ODS). Se samotnou koncepcí nemají pražští zastupitelé vážnější problémy. I kvalitní produkt ale potřebuje reklamu, řekl si zřejmě Richter. Ochozy velkého sálu radnice již opustili mnozí zastupitelé, prostor pro veřejnost se však poté, co jej opustili pískající zastánci blobu, opět naplnil. Pískání se ale tentokrát nekonalo. Naopak se, vždy v příkladné pauze zkušeného řečníka Richtera, ozývaly výbuchy potlesku, aplaus a pochvalný šum. Celý sektor byl plný mladických studentů a studentek s transparenty typu „Richter za nás“, „Richterův systém pro mladé“, „Mladá tvůrčí krev“ a podobně. Na dotaz, kde se tam tak pěkně na čas vzali,

se pak odpovědi daly rozdělit na dva druhy. Samotné studentky tvrdily, že jim jde o to, aby zastupitelé Richterovu koncepci schválili, protože umožní uměleckým školám žádat o kulturní granty, což dříve nešlo. Někteří oslovení ale současně připustili, že by je samotné nenapadlo na zastupitelstvo jít. Kdo jim to ale poradil a příkladně zorganizoval? To vzbudilo oprávněný zájem. Straničtí kolegové radního pro kulturu si tak zavtipkovali na účet primátora Béma, že si to neuměl zařídit tak dobře jako Richter.

Na dotaz, jak se skupina „mladých prorichterovců“ zformovala, odpověděla jedna ze studentek: „Jsme z Tanečního centra Praha, Hollarky a pár dalších je odjinud.“ Ano, jde o logickou zájmovou skupinu. První ze zmínovaných škol je totiž doslova chráněnkou jednoho z nejkontroverznějších pražských politiků všech dob, dnes již legendárního starosty Prahy 5 Milana Jančíka (ODS). Ten byl přitom zpočátku i ve správních orgánech této školy a dnes jen čeká, až se původní schválený nájemce městské budovy, radnicí šikanované Osmileté gymnázium Budánka, z objektu vystěhuje. Nebylo to snadné, ale zdá se, že se obtíže Jančíkovi podařilo zvládnout a opozice v Praze 5 se dnes jen díví nad zněním smlouvy pro Taneční centrum Praha, podle níž je prakticky nemožné školu v následujících deseti letech z budovy vypovědět. Radní Richter si tedy užil svých, pečlivě připravených pár minut slávy a aplausu, co ale za to slíbil a komu, uvidíme později.

Autor je redaktor deníku Právo.

zkrátka

Vdova po spisovateli Raymondu Carverovi Tess Gallagherová chce vydat jeho sbírku povídek What We Talk About When We Talk About Love v editorský neupravené verzi. / Kromě Milana Kundery převzali české státní ceny překladatel Antonín Přidal, režisér J. A. Pitinský, dirigent Jiří Kout a malíř a sochař Karel Malich. / Na mezinárodním triennále grafiky Praha 2007 byla udělena Cena Grand Prix litevské konceptuální umělkyni Eglé Kuckaitė, jež vizualizacemi technikou obtiskování propojila svět Česka a Litvy a v nástěnné akci Přepnutí na světelný režim představila umělce M. K. Čiurlionise a spisovatele F. Kafku. Čestnou cenu poroty obdržel Dalibor Smutný za mezzotintu s názvem Durman. / Zemřel holandský spisovatel Jan Wolkers (1925–2007). V češtině vyšly jeho knihy Růže z masa (2006) a Model (1997). / Společnost Levné knihy se chystá vydat kolekci snímků Jima Jarmusche. / Spisovatel John Banville napsal pod pseudonymem Benjamin Black už druhou detektivku, The Silver Swan. Ta první, Christine Falls, vyjde na jaře česky. / V užším výběru nominovaných na Turnerovu cenu se neobjevil žádný malíř. Nominováni jsou Zarina Bhimjiová, Nathan Coley, Mike Nelson a Mark Wallinger. / Režisér Martin Campbell bude režírovat remake Hitchcockových Ptáků. / Zemřel basista Paul Raven (1961–2007), bývalý člen skupiny Killing Joke a v poslední době člen kape-ly Ministry. Před svou smrtí spolupracoval na novém albu skupiny Treponen Pal. / Na webu se objevily koncepce kandidátů na rektora Akademie múzických umění

na léta 2008–2012. Do výběrového řízení se přihlásil stávající rektor Ivo Mathé a bývalý děkan HAMU Jiří Hlaváč. / Vítězem prvního ročníku filmové ceny Evropského parlamentu LUX se stal německo-turecký snímek Na druhé straně režiséra Fatiha Akina. / Skupina Mum vystoupí 30. listopadu v Berlíně. / Zemřel hudební skladatel Petr Eben (1929–2007). / První tvůrčí stipendium Pražského literárního domu autorů německého jazyka dostala Radka Denemarková. Jde o finanční podporu 1000 eur a o měsíční pobyt v literárním domě Villa Clementine v německém Wiesbadenu. / Setkali se v Praze: ministr kultury Václav Jehlička, předseda církevní komise pro narovnání mezi státem a církvemi a předseda České biskupské konference olomoucký arcibiskup Jan Graubner, s nimi místopředseda církevní komise a předseda Ekumenické rady církví Pavel Černý a tajemník vládní komise náměstek ministra kultury Jaromír Talíř. Vyměnili si vládní a církevní návrh věcného záměru zákona o církvích. / Na 48. ročníku mezinárodní přehlídky současného umění October Salon v Bělehradě, jejímž letošním tématem jsou Mikro-příběhy, získal jednu z hlavních tří cen Jiří Černický za kolekci hadrových jehelníků. / Design centrum ČR, které existovalo od roku 1991, vykonávalo podle svého zřizovatele, ministerstva průmyslu a obchodu, příliš činností, které se týkají jiných resortů. Činnost centra skončí ke konci roku. / Zemřela Zdena Erteltová, hlavní písarka samizdatového nakladatelství Edice Petlice. Přepisovala díla zakázaných českých spisovatelů i pro jiná ineditní nakladatelství.

–jgr–, –lb–

Tašo Andjelkovski

CESTOU

Propletená pole

Slunce je půl

Sníh splývá s nebem

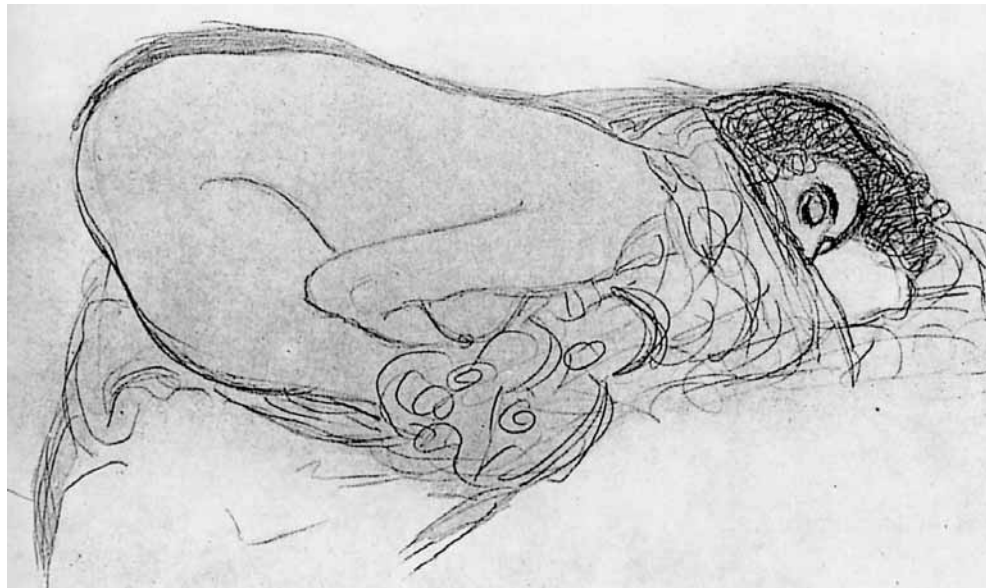
Obzorem dutiny je tma

V bludném kruhu

Psychoanalytický román Catherine Ébert-Zeminové

V prozaickém debutu, který je pohříchu opomíjen kritikou, je skutečnost zachycena prostřednictvím barvitého fiktivního dialogu, plného odboček a odkazů. Proniknutí do hlubin příběhu je sice poněkud těžší, ale slibuje nevšední setkání.

JIŘÍ ZIZLER

Gustav Klimt: Nabídka, 1918

Hlavní hrdinka knihy *Bludný kruh*, dívka Clara, vede dlouhý rozhovor. Text nám nedává jednoznačnou odpověď na to s kým – zprvu jejího protihráče můžeme považovat za psychoterapeuta či psychoanalytika, jenže tuto ideu brzy opustíme, neboť jeho reakce a mluvní počiny nám připadají rozhodně non lege artis. Vystupuje ovšem jako autorita, dozvíme se, že Clara by mohla být jeho vnučkou, disponuje rozsáhlými znalostmi z umění a humanitních nauk, přerušuje ji, naléhá, uklidňuje, projevuje účast a soucit, a díky němu se vlastně rodí text. Jeho existence ale může být i fiktivní, snad je pouhou projekcí, možná má v sobě něco z anima, mužské stránky každé ženskosti, možná jen zastupuje racionalitu, potřebu odstupu, odezvy, pozorovatele z vnějšku („sama nemám přístup tam, kam máte přístup vy, i když je to všude ve mně“), který v Clare spouští nekonečný tok dlouhých vět a představ.

Celistvost i zacyklenost

Osamocený hlas je vždy prázdný, marný, hluchý – k člověku nevyvratně patří potřeba odpovědi, dialogu, naslouchání, souhlasu, námitky i sváru, a komunikaci vnější pokaždé předchází komunikace vnitřní. Ostatně ani jinak se nedozvíme mnoho, co by se dalo položit na stůl, časová následnost je zamlžena, jakož i místo děje (bizarně skřípající a do sebe nezapadající náznaky a odkazy svědčí dílem o Francii, dílem o Česku, ale tím pravým místem je dívčin duševní svět), realnost událostí, o nichž Clara vypráví. A Clara vypovídá (to slovo by se jí nelíbilo, nechce být vyšetřována, stát před čímkoli soudem, ale musí „vyndat ze sebe touhu... to strašlivé množství touhy“) o svém křehkém dospívání s „maman“ vedle sebe, odehrávající se v zajetí literárních rozkoší, přetížení vlastní fantazií, které ji přivádí do psychiatrické ambulance; prožívá hrůzu z ohavného světa, který hodnotí, třídí, škatulkuje, a hlavně chce jedinečnou osobnost vtěsnat na Prokrustovo lože jediné pravé reality, rozumné, k uzoufání šedivé, nudné, nepříjemné.

Dívka konstruuje grandiózní osobní mýtus o poměru s katolickým knězem a vlastním těhotenstvím, inspirovaný románem *Zločin pátera Amara*, jehož autorem je portugalský spisovatel Eca de Queiroz. Nejen že si mýtus vytváří, nýbrž jej i žije, stává se jím. Na střední škole navazuje podivuhodný vztah s profesorkou francouzštiny Leonou, která se pro ni stává jediným člověkem schopným porozumění, předmětem důvěry i touhy, horizontem

intimního naplnění, ale pod jejím nárokem i tento vztah a naděje nevyhnutelně ztroskotává a Clara je ponechaná sama sobě, své citlivosti, složitosti i jinakosti; obtěžkáním, darům a možnostem. Titul knihy implikuje bezradnost a ztracenost, „blud“ jako zvnějšíku viděný určující princip hrdinčiny mysli, jistou zacyklenost, též proces a průběh vyslovování samého, ale „kruh“ může znamenat také celistvost a úplnost. „Jsi zvláštní a není to jen věkem. Přejde hodně času, a pořád budeš taková,“ říká Clare Leona. Pohybujeme se ve světě extrémně hypersenzitivní psychiky, která vnímá skutečnost zcela svěbytně. „Skutečnost je všechno, co prožíváme“, a tedy zejména pocity a prožitky, iniciované často nejjemnějšími záchvěvy nitra, kdy emoce prýští z nálad, prchavých okamžiků, barev, přírodních stavů a proměn a vsakují se hluboko dovnitř, aby rozpoutávaly příval asociací, vystávajících obrazů, poryvů imaginace. „Třeštíte, sníte, konfabulujete, anebo vás zrazuje paměť?“ ptá se Clary její partner v rozhovoru. Jistě toto vše najednou, ale Clara navíc ještě – píše. „Já sama, já celá jsem psaní.“ Souběžné a identické s prožíváním citů je jejich artikulace, bez níž by zůstaly v izolaci jen jako jakýsi matný předstupeň, zhmotňují se ve slovech, ve výrazu.

Odvrhnutí reality

Zároveň má Clara, naplněná po okraj dojmy z čtyř francouzských moderních, zvláště introspektivních autorů od psaní jemně ironický odstup, dokáže ho diferencovaně reflektovat, rozpoznávat kazy a lapsy – i svoje. Její „psaní“ se skládá z rozsáhlých promluv, nekonečných vět („když už jednou větu načnete, nemůžete s ní hned zas skončit“), tvořených volnou fabulací, proudem představ a připodobnění, vodopádem obrazů, postřehů, maxim, gnóm a bonmotů, myšlenek a úvah, které mají moc spojovat a proměňovat, budovat zvláštní jednotu nezávislého světa. Promluva je někdy zmatená, přetržitá, trhaná, zadržávající se, a poté opět přechází v neustavitelný a nepřestávající plynulý proud; někdy vážně v ornamentálních spekulacích, samoučelně kypivých hrátkách či okázale důvtipných replikách, obraznost je někdy až nesrozumitelně spleť, přepjatá, bohatě nařaseaná a barokně přebujelá, ale zároveň vskutku skvostně stylizovaná, místy uchvace strhující intenzitou útoku na meze vyslovitelného.

Je-li Clařinou nutností, volbou i svéráznou ctností odvrhování reality, musí tak důsledně učinit i ve svém jazyce – její řeč se vrací až

někam k nostalgickým příděchům romantismu; používá pableskující, opojný a vybraný (místy těžce parfémovaný) slovník dekadence a secese, zachází se slovem jako s něčím vrcholným, posvátným, absolutním, co vyžaduje čistotu jako základní předpoklad doteku („Třeba abych si přestala myslet, že Měsíc je panenská blána nebe, že je dávný zvon slitý v kouli, že je stříbrný keř, který vykvétá v hodině, kdy do jablonových alejí vcházejí temnosvitní duchové a přízraky s ostrými ledovými nehty, jimiž plouhají po kůži ňader, až ji rozžhaví, a pak zdáli pozorují rudé klíny plamenů tryskajících z vaší kůže a sežehnuvších veškerý stud.“).

Co je pro Claru tedy vlastně pravda? Pojmy pro ni nemají jen význam odvíjející se od běžné logiky, nýbrž též od druhu a stupně vnitřního rozvíření, od nesmazatelné emocionální stopy (spojené s množstvím dojmů, vzpomínek, knižních odkazů), kterou v ní vytvářejí. Ovšem „paměť je nejzrádnější (...) ze všech věcí na světě“, neboť je sice ryším vlastnictvím individua, bez níž je mrtvou schránkou, ale zároveň paměť zavazuje, nutí k vytváření totožnosti, kontinuity, životní linie, neúprosně hierarchizuje a usouvztažňuje – a tím také destruuje, rozkládá, vyvlastňuje. Život netvoří události, ale způsob prožívání, rozhodující je „být v citu“. Pokud člověk zruší distanci mezi svým Já a citem, ztotožní se s ním a splyne, hájí jej před druhými i za cenu ohrožení a ponížení, pak se naprosto vydává. Vydává se, tedy vystavuje a obnažuje, a zároveň ze sebe dostává to nejlepší, nejcenější, jemu nejvlastnější a nejnáležitější. Proto Clara stojí za svým šílenstvím, „protože ono je moje jádro“. Rovnomocnou součástí Clařina světa je románový Amaro i skutečná Leona.

Hlubinná erotika

Catherine Ébert-Zeminová se v rozehrání vztahu Clary k jejím idolům ukazuje jako velká erotická autorka. Vůbec jí nejde o pouhý sex, jehož zobrazování a předvádění je naše doba plná v nejčtenějších, stále stereotypnějších a vyprázdněnějších, křečovitě snaživých a nudou ubíjejících mutacích. Rozvíjí popis intimního vztahování jako nekonečně barevnou paletu záchvěvů, jemných zrcadlení i spalujících tužeb, erotickými póly jsou kromě adorace těla a signálů všech smyslů též mnohorozměrné korespondence studu, cudnosti, zábrany a hranic, oddělenosti od druhého i potřeby stát se jeho součástí, pojmout jej do sebe. Erotika se tu stává hlubinnou dimenzí lidské duše, její potřeby nalézt se, růst a rozšířit se, obcovat s tajemstvím, které pro nás představuje druhá bytost, mučivé sladká zahrada záhady vzájemného přibližování, odmítání, přijímání a spojování. V neobyčejně invenčním, kultivovaném, odstíněném ztvárňování erotického vesmíru spočívá jeden z vrcholů autorčina textu.

Některé knihy se brání tomu, aby do nich vstoupil někdo nepovolaný. Otevírají se neochotně a zdlouhavě, nejprve jen naznačují, ale postupuje-li čtenář jejich spoře osvětlenými chodbami trpělivě a pokorně dál, roztají, uvolní svůj odpor, vláčně se podrobí, začnou naopak svádět, vábit a lákat k dalšímu setrvávání, hlubšímu ponoru, nabídnou nám vzácnou odměnu výjimečného setkání. Netřeba ani dodávat, že *Bludný kruh* Catherine Ébert-Zeminové považují za jednu z nich.

Autor je literární kritik.

Catherine Ébert-Zeminová: Bludný kruh.

Fra, Praha 2007, 176 stran.

INZERCE

Začátek představení
vždy v 19.30hod.

www.nocinanadrazi.eu

Česko-brazilský guláš

O knize Žluté oči vedou domů

Prvotina hispanistky a novinářky Markéty Pilátové disponuje neobvyklým tématem, ale vypravěčsky a jazykově selhává.

PAVEL SLADKÝ

Kniha *Žluté oči vedou domů* představuje čtenáři uzel lidských osudů, rozkročených mezi Brazílií a Českem, respektive Československem. Postavy, převážně samostatně jednající a sebevědomé ženy, hledají domov a životní zázemí, které závisí spíše na mezilidských vztazích než na lokalitě. Životní cesty a hledání domova jsou ovlivňovány dějinami 20. století, především druhou světovou válkou a komunistickou diktaturou v ČSR. Ženy se v krátkých kapitolách střídají v roli vypravěček. Mezi hrdinky, schematicky rozvržené podle jmenného klíče, vstupuje jako jediný muž Čech Jaromír, poválečný špion ve službách Západu.

Dialekt? Archaičnost?! Charakterizace?!?

Námět, do značné míry i díky formě a střídání vypravěčů, na první pohled připomene především texty Petry Hůlové. (V recenzi její knihy pro týdeník Respekt Pilátová mimochodem obdivovala její „chuť poznávat svět a vyprávět čtivé a srozumitelné příběhy“ ze současnosti.) Podstatným problémem *Žlutých očí* je však nedostatečný cit pro jazyk a slabá fabule. Výjimečné osudy a prostředí, které pro českou literaturu rozhodně není každodenní, zevšedňují už od prvních kapitol knihy. Jazyk všech postav je naprosto stejný, což překvapí zvláště v momentech, kdy o sobě postavy například explicitně prohlašují, jak je jejich emigrantský jazyk archaický, odlišný od řeči české současnosti; jejich řeč prý má dokonce znít „jako lingvistické vykopávky ze starověku“ (sic!). Po zmiňovaném slováckém dialektu jedné z postav pak není ani památka, takže těžko žádat, aby byly postavy svým projevem více charakterizovány a vzájemně odlišeny. Při četbě knihy jsem na začátku kapitoly vždy zalistoval zpět, abych se ujistil, zda si Martu nepletu s Maruškou nebo Luízu s Lenou.

Tomu, jak hrdinky přistupují k životu, odpovídá střízlivé a vyrovnané podání jejich

Roland Topor: Perpetuum mobile, 1967

osudových peripetií – všechny vypravěčky mají sklon shazovat vzosný tón, potenciálně vznikající okolo zásadních životních rozhodnutí. Autorka jejich řeč s kolísavým úspěchem zpestřuje obraznými pojmenováními, přirovnáními nebo paradoxy („jazz prošlý jak včerejší jogurt“ nebo „naskočit na přívalovou vlnu ledového klidu“).

Mnoho zvrátů, žádná motivace

Exotické reálie v Brazílii působí trochu jako pentličky, prozrazují sice autorčinu chuť prozradit letem světem něco konkrétního o historii voodoo praktik zvaných *macumba* i o kovbojském životě na farmě, ale fakta se velmi málo týkají podstaty textu. Podobná povrchní zcestovalost české literatury bohužel není zcela neobvyklá, například nej-

slabším textem Jiřího Hájíčka jsou podobně „nestálí“ *Dobrodruzi hlavního proudu*.

Největším nedostatkem *Žlutých očí* je ale děj. Většina postav jedná naprosto nemotivovaně, zhruba v duchu: teď jsem se rozhodla odjet, prostě už mě to tady delší dobu švalo. Rozhodnutí přicházejí jako na běžícím pásu, jejich reflexe je ale v nedohlednu. Partnerská hádka odvede dívku za oceán, ale o jejím příteli se čtenář nic nedozví a spor je popsán v několika větách. Návrat probíhá v podobně loutkovitém duchu. „Najednou jsem si uvědomila...“ jako by byla symptomatická věta této novely. Ukázkovým příkladem je kapitola *Stopař a já*, kde doslova z ničeho nic vznikne vztah mezi dvěma lidmi. Samotné situace, do kterých se ženy ve *Žlutých očích* dostávají, jsou vždy schopné i přes obtíže zvládnout. Na pojednání o ženské síle zvládat osud je to ovšem poněkud stereotypní a mělké.

Když už je motiv více rozveden a dává naději na to, že by z něj autorka mohla literárně těžit, zvolená mozaikovitá forma textu vypravěčský rozběh spolehlivě utne. Titulní motiv knihy se dokonce dotýká holocaustu – jeho zapojení do skládačky *Žlutých očí* může hraničit až s literární exploatací tématu, ke kterému je v literatuře podle mého názoru potřeba přistupovat s větším respektem, aby nedošlo ke zpovrchnění.

Při pohledu do publicistických textů Markéty Pilátové vysvítá, že řada motivů se shoduje s jejich dřívějším novinářským zpracováním. Zajímavý námět a věcnější jazyk mohly autorku dovést právě k sérii feature reportáží, ve kterých by se mísily nabyté regionální znalosti a poznané originální osudy. Při snaze fabulovat a pustit se do literatury, koncipované navíc jako skládačka většího počtu osudů ovlivněných historií, však Pilátová zjevně přecenila své síly.

Autor je bohemista.

Markéta Pilátová: Žluté oči vedou domů.

Torst, Praha 2007, 158 stran.

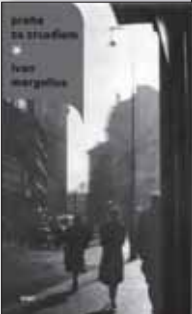
INZERCE

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

IVAN MARGOLIUS
Praha za zrcadlem
Putování 20. stoletím
Přeložil Vít Penkala, 298,00 Kč

Vzpomínky na Rudolfa Margolia nejsou jen životopisem jednoho z prominentních členů KSČ, kterého mateřská strana odstranila ve vykonstruovaném procesu. Jsou i dějinami Margoliusovy rodiny a kronikou dějinných událostí, které rodinu ovlivňovaly. Nabízí osobní pohled na absurdní drama politických procesů i na to, jak se komunistická moc podepsala na každodenním životě Čechů.

literární zápisník

Nakonec se tu všichni sežerem

„Zakázaná uvolňování“ nové české literatury

Jan Štolba

„Nová česká literatura je úpadková, pěstuje ošklivost,“ píše Ludvík Vaculík v *Hodinách klavíru*. Snad je to pravda, ale dokázat ji! A hned se rojí námitky. Někdo podotkne: Právě ošklivost nám dá poznat krásu. Jiný dodá: Vyzývání ošklivosti vždy patřilo k odvrácené, „karnevalové“ stránce člověka. Další se ušklíbne: Co Vaculík o nové literatuře ví? Přitom nejde o samu ošklivost. Nahlédneme-li do *Dějin ošklivosti* Umberta Eca (Argo 2007), najdeme tam samé krásné obrázky. Tedy skoro. Memlingova středověká tělčička, potácivě padající do pekel, mají v sobě dnes až cosi teskně tklivého, soucitně ladného, pitvorně spořádaného.

Než o samu ošklivost jde o gesto za ní skryté. V paměti mi uvízlo místo z dnes již postarší sbírky mladé české básnířky: nádražní automat „vyprdí kávu...“. Proč mi zrovna tohle utkvělo? Zarazila mě trhlina mezi přesným postřehem (jenž tu je, ale o nějž tu ne-

jde) – a jeho zbytečnou siláckostí. To, jak nad výstižností hrála prim výmluvnost a v ní zas usilovné vymezení se vůči konfekčnosti. Právým úmyslem tu bylo navodit jistý postoj, v pozadí za ošklivostí bylo srovnání těch, co si „lajsnou“ říct věci třeba zrovna takhle. Mně bylo toho automatu až líto, jak je v textu odsouzen dál „prdět“, zatímco my se tu esteticky vykrucáme.

Popis ztráty panenství ve Vaculíkově románu *Cestou k panně* také není nic na první pohled krásného. Jistá brutalita je tu záměrná, cítíme tu i díl cílené provokace. Spisovatel se ale nepředvádí, nejde o komplot. Stojí tu sám zasažen, nádherně otřesen tím, co mu sama skutečnost předvedla. „Ošklivost“ tu není gesto, ale vhléd do toho, jak se věci mají. Na výstižnou reflexi ošklivosti ovšem narazíme i ve zmíněné „úpadkové“ literatuře. „Dívala jsem se na Miša ze strany, byl tak ošklivý, že to bořilo zábrany mezi lidmi.“ Ta britká věta mi utkvěla z nedávné prózy Jakuby Katalpy *Je hlína k snědku?* (Paseka 2006). Člověk má chuť si hned domýšlet: Proč bořilo, jaké zábrany? Ošklivost je tu zadržena jako možnost zahlédnout sebe samé z úplně nečekané strany. Jenomže když Katalpa plní zbytek prózy všelijak zdůrazňovanými záchodky, čicháním ke kalhotkám, umolousaným sexem či vyškrabováním dělohy,

říkám si, co na tom má? Ani nevěřím, že vše bylo opravdu tak ucmunděné, jak ona o tom píše. Takhle se ošklivost vskutku *pěstuje*, jako bonsai, již hodláme nastrčit za sekvoj. Podobně, pro změnu v emotivně symbolické rovině, si počíná Kateřina Kováčová v čerstvé novele *Soumračno* (Protis 2007): Samé bláto, pavučiny, useknutý krutí krk, tukem rozbahněná pusa nebo „tlustý převíslý víčko“ prasete. Ale proč holku opustil kluk a proč se tím ona tak do úmoru trápí, to už tu není. Za přemrštěnou ošklivostí se krčí úzkost; jako by vše odporné, „nahryzané“, „zkřivlé“ mělo automaticky a nahlas suplovat emotivní hloubku. Ošklivost: nedostatek ztišení. Ošklivost jako cejch příslušnosti k životu. Na nechutnosti se shodneme, skrz ni se dorozumíme, nechutností se koneckonců neshodíme... Naopak co není ošklivé, nevábné – aby to náhodou nebylo klišé! Od krásy radši pryč, krása obnažuje.

Ošklivost a nechutnost určitě nějak zapadají do kontextu doby, souzní s její křečovitou zaťatostí, uzuřenou obyčejností, hrůzoplňnou trapností, se zavilým zpitomením věcí a lidí. Čtu místy s obdivem texty Patrika Linharty či Boženy Správcové *Masopust* (oboje k nalezení v pardubických sbornících *7edm*). Delirantní *Masopust* posouvá do přízračné polohy sportovní, televizní výrazivo: *Zakázané uvolňování! Postavení mimo hru! Dvoj-*

chyba! Porucha! Příšerná dobově snová zaklínadla, jak dobře jim rozumíme, jak pospolu jsme zpitoměli. Autorka si sice musí omočit v povinné „nekonfekční“ ramenatosti („Co ale ví o sportu? Že Jolana má pěknou prdel...“), vzápětí ji však prostřídá větou, která okolí plíživě ošklivenství přece jen pozdvihne někam výš: „Všechn ten synchronizovaný, šeptaný Góóó!, co vydechovaly domy.“

Aspoň náznak, výdech povznesení. Umění ztrácí povznášivý, „vykupující“ rozměr, vzdává se ho, tvůrcům jako by pro něj krněly receptory. Od postižení a vyjádření se přechází – ke klonování. Jak nejlépe „udělat“ dnešní hnus a zlo? Naklonovat je. Tak si počíná, až vypočítavě, Petr Měrka ve svých morbiditách *Telekristus a mentál* (Fra 2007). V nich si naklonuje, naklaunuje vše, od pedofilie po nekrofilii. To už se nedá říct o „terapeutické“ povídce Svatavy Antošové *Můžeš mi říkat Marci* (Tvar č. 15/2007). Klonovací ingredience tu sice jsou: xenofobní táta, Irák, dvojakost pohlaví, feminismus, „džendr“. Cynismus tu však není formička na srandičky, ale přece jen nějaký sdělovací princip. V povídce na sebe všichni pořád nějak štěkají – jako v českém filmu, „milované“ tělo skončí v mrazáku, táta má hlad... Resumé je ošklivé, ale pravděpodobné: Nakonec se tu všichni sežerem.

Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Míjení Davida a Goliáše

S nabídkou výstav letošního podzimu v Brně se střetly dva atraktivní projekty, které nám dávají nahlédnout do kuchyně soukromého sběratelství. Jsou nesrovnatelně rozdílné, v objemu vynaložených prostředků i volbou způsobů prezentace. A přesto mají něco společného. Snahu rychlé orientace a následovně získání uměleckého artefaktu. Sběratelství současného umění nepřináší dnes jen zábavu, ale také pocit svobody, vliv a moc.

PAVEL NETOPII

Nelze již tvrdit, že v Česku žádný trh s uměním neexistuje. Nastává doba poptávky a objevování nových tváří v oblasti výtvarného a vizuálního umění, především z řad té mladší generace. „Staré věci patří peci“ se prostorece zpívalo v jednom z dětských popěvků. V umění žádná lidově zjednodušená pravidla neplatí. Mají svá pevná vymezení. Nepatří k nim již modernistický – tedy i etický požadavek všude přítomného pokroku, ale poskytují prostor, na jehož ploše se výkonný umělec i sběratel mohou setkávat a zažívat vlastní dobrodružství s oboustranným pocitem, že dokážou být lidsky i obchodně zdatnými partnery. Umění a sběratelství totiž představuje v západní společnosti téměř poslední platformu zahrnující svobodnou zábavu, sociálně kritickou činnost a v neposlední řadě psychologické zřetele sebeuspokojování i strategie vlivu a moci.

Za těchto okolností se zejména mladým autorům věnuje stále větší počet sběratelů. Mnoho z těch, co se začali nákupem, a tedy i podporou umění zabývat, již přehodnotilo někdejší úmysly, také řada začínajících umělců nepracuje v oblastech, které si zvolili, a aby se uživil, pohybují se nyní ve komerčnější sféře. České řady vzhledem k počtu obyvatel jsou konečné a mnohá jména již jsou z hledisek nastupujících sběratelů finančně nedostupná. Situace je divoce krásná, ve srovnání směrem k Evropě na západ od našich hranic to, co nazýváme kulturní politikou státu ve vztahu k výtvarnému umění, jako by neexistovalo. Veřejnoprávní instituce, které mají akviziční činnost v popisu práce, jako by rezignovaly. Někteří z veřejných rozpočtů placení představitelů těchto institucí rezignovali bez námitek okolí docela. Namísto sbírkám, které ze zákona spravují a měli by i rozšiřovat, se současně věnují sféře privátní. A tak zažívá sběratelství umění v Česku, alespoň v privátní sféře, své opětovné znovuzrození.

Pověst neklame

Sbírka spravovaná reklamní a marketingovou společností Mediagate, s. r. o., v brněnské Wannieck Gallery je opravdu největší a nejucelenější českou sbírkou umění, zabývající se dosud převážně českým uměním od konce osmdesátých let. Podobnými fondy umění posledních desetiletí se nemůže – snad s výjimkou Národní galerie – chlubit žádná veřejnoprávní a sbírkotvorná insti-

Pohled do expozice v Domě pánů z Kunštátu – zleva Patricie Fexová: Z cyklu Diskařky, 2005–2006;

Jiří Matějů: Město, 2005–2006; Jiří Skála: Anarchismus, 2003. Foto Michaela Dvořáková

tuce v Česku. Základ sbírky vytvořil bohatý soubor malby sběratele Richarda Adama. Adam je současně umělecký ředitel a člen umělecké rady galerie (dále: Petr Kvíčala, Marek Pokorný, Michal Škoda a Vladimír Skrepl). Strategie Wannieck Gallery je podmiňována silným akvizičním i prezentačním potenciálem, který nemá v domácím prostředí obdoby. Dokládá to i skrytý vývoj uvnitř této nové soukromé instituce a kroky směřující k veřejnosti. Od otevření koncem března loňského roku se přístupná expoziční část galerie proměnila již potřetí a změny vystavených fondů si stále dokážou držet vzestupnou tendenci. Co způsobilo, že se tak daří? Jakou strategii volí v instituci vyhlášené za vlajkovou loď sbírek aktuální současnosti? „Až na výjimky nové“ – zní název současné expozice. Připomíná to slogan a strategicky úspěšný recept z oblasti reklamy, který psychologicky vychází ze skrytu společenských potřeb nejen inovace a růstu, ale také z pocitu ochrany, v níž se jistota známého spojuje s neobyčejností nového.

Emblematicky novou tvář – vystavuje se hned na vstupním panelu spolu s tiráží – tentokrát nabízí (po Bolfovi) originálně nekonvenční figuralista a guru dobré malby Jiří Petrbok (1962). S potěšením konstatuji, že větší množství Petrbokových obrazů z doby od roku 1994 až téměř po současnost patří k novým nákupům sbírky a jsou také vystaveny. Vysokou kvalitu prokazují rovněž malby ostravského Daniela Balabána (1957) a především dalšího malíře stojícího stranou pražského centra – brněnského Petra Veselého (1953), který je přes nepochybné kvality a senzualistické vidění světla a barvy stále opomíjený. A tak podobně, jako tomu bylo v případě saturovaného Jana Merty (1942), Veselého dílo na své objevení dosud čeká. Pozoruhodné jsou také dva silně koloristické obrazy ostravské malířky Hany Puchové (1966), v nichž temná sevřenost a tíha jako by charakterizovaly pocit všudypřítomného tlaku těžkopádného města. Jak bezobsažně pak vyznívá lehká malba Tomáše Císařovského (1962), s níž se setkáme v bezprostřední blízkosti!

Výstavou ve výstavě bychom mohli nazvat zařazení jediného nezpochybnitelného nestora českého moderního umění Zdeňka Sýkory (1920), který náleží k žádaným a skutečně ceněným umělcům i v zahraničí. Jeho

kóji s „liniovými obrazy“ doplňuje opartová a haringovská „linearita“ Petra Kvíčaly (1960) a bíločerné vjemové struktury z přírodnin Pavla Hayeka (1959). Důraz na malbu nastoluje celou řadu jmen, náležících k nejvýznamnějším generacím. Například racionalitou i skrytým biologickým prorůstáním se vyznačují současné obrazy Ondřeje Kopala (1974), expresivně mentální ereupci představuje malba Lubomíra Typlta (1975) a emocionálností až děsivě halucinogenní i kvaziformalismy přetékají obrazné naléhavosti Vladimíra Skrep-la (1953). Vysoký standard znamenají vystavené obrazy Jakuba Špaňhela (1976) i Petra Pastrňáka (1962). Stejně tak i Ivana Voseckého (1963), Antonína Střížka (1959) a Jiřího Davida (1956), jemuž je v současnosti věnována i samostatná výstava. Objev Alžběty Dirnerové (1982) s velkoformátovými obrazy stejného charakteru mi připadá víc než ukvapený. Společné dílo Ladislavy Gažiové (1981), Anežky Hoškové (1982) a Jakuba Hoška (1979), potlačující rukopis malířského gesta, pak slouží jako jiný příklad, víceméně akceptovatelný.

Prezentování výběru opravdu tvoří dobře namíchanou směs z celebrit i solitérů, méně známých, začínajících i „šedévrů“. Mohu pokračovat: nezařaditelné překvapivý auto-didakt Jiří Kovanda (1953), umělec-kurátor s mezinárodními přesahy Michal Škoda (1962), postkonceptuální Jan Šerých (1972) i Ján Mančuška (1972), tvrdohlavě pozitivní sémantik Stanislav Diviš (1953) a na komiksovou estetiku navazující Jakub Švéda (1973). Stejně jako výborně zastoupený Jiří Černický (1966), jehož obrazové monochromy relikvií abstrahované předmětnosti představují přechod z malby do nástěnného objektu. Poprvé jsou také ve Wannieck Gallery prezentovány sochy a trojrozměrné objekty. Vedle soch berlínských umělců – zmíním se o nich později – byla současná podoba sbírky doplněna o objekty Tomáše Hlaviny (1966) a Petra Písaříka (1969). Jejich soubory, ač přístupem jiné, mají zvláště protichůdnou energii, takže se v celku pozoruhodně doplňují.

Německá část expozice

Zařazení sedmi německých umělců, převážně z Berlína, se vymklo našemu klíči srovnání, což ostatně nepřekvapuje – stejně jako bychom chtěli přiblížit výkony české a německé

Dům pánů z Kunštátu – Tomáš Vaněk: Demonstrace metody „Mysli kulatě, jedné hranatě“, 2007. Foto Michaela Dvořáková

Dva pohledy na strategii privátních sbírek současného umění

ekonomiky. Pro Wannieck Gallery to přesto znamená zásadní a z dlouhodobějšího hlediska přirozeně správný krok, má-li se v blízké realitě „Evropy bez hranic“ podílet na širším provozu a zastupování určitého (tedy českého) segmentu trhu. Příklady německého (pro nás vždy bude znamenat evropského) kontextu – některá jména vystavujících zastupuje Saatchi Gallery v Londýně – budou stále více posilovat na významu, takže se sluší připomenout, že většina umělců z této spíše již střední generace už v minulosti spolupracovala s brněnským galeristou Karlem Tutschem (Markus Selg, André Butzer, Thomas Helvit, Marcel Hüppauf vystavovali u příležitosti výstavy *Kacř & spol., montáž na ose Brno – Berlín, mladí umělci z Berlína* v Domě pánů z Kunštátu Domu umění města Brna (7. 6. – 6. 8. 2006). Christian Macketz vystavoval v Galerii Na bidýlku u Karla Tutsche již v roce 1994). K nejznámějším z nich patří malíř André Butzer (1973), propagátor tzv. Science-Fiction Expresionismu, který slučuje formální a mentální identifikační znaky a postupy bez ohledu na časovou posloupnost někdejších určení. Podobné postupy – ale rozdílnými prostředky – zastává sochař a malíř, experimentátor digitálních technologií Markus Selg (1974). Zkušenost filmaře má své místo v bezprostřední malbě Marcela Hüppaufa (1972); jako produkt vyrobený filmovými ateliéry rovněž působí sochařské práce malíře a sochaře Thomase Helbiga (1967). Linii mezi romantismem nazarénů a klasickým obrazem z dějin evropského filmu zpřítomňuje malba Christiana Macketz (1963), naopak Bara (1968) míří k prvotnímu zmocnění se tvarového a prostorového gesta, nepostrádajícího libost a slast z akce. Jako posledního z kolekce berlínských autorů, rovněž spojovaných s vybranými mnichovskými galeristy (Galerie Christiane Mayer, Galerie Ben Kaufmann, Galerie Rüdiger Schöttle), uvádím neokonceptualistického redukcionalistu Thila Heinzmanna (1969). Za Slováky byli tentokrát vybráni Adam Szentpetery (1958), geometrista, pedagog působící v Košicích, Marko Blažo (1972) a Ján Vasilko (1979), originální odchovanci košické školy, zabývající se inter-

Wannieck Gallery – Jiří Petrbok: Rodina na výstavě, 2003. Foto Martin Polák

mediálními přesahy a vytvářením spojení mezi funkcemi a možnostmi obrazu.

Sbírka Marek

Se Sbírkou Marek se ve veřejné prezentaci setkáváme poprvé. Vlastní ji bratři Ivo a Zdeněk Markovi. Sbírku začal kolem roku 2000 budovat mladší Zdeněk jako „svědectví o stavu jedné generace“, etablojící se již v nových polistopadových podmínkách. Sbírka se utvářela postupně, za nenásilného dohledu Milana Housera. Starší Ivo přistoupil „do již rozjetého vlaku“ v roce 2005 a kromě prostředků přinesl i nové podněty. Za sbírkou Marek nestojí žádná finanční skupina ani firma; je výsledkem nadšení z objevování možného. Výběr sbíraných artefaktů je neobyčejně široký, včetně nových médií. Bratři Markové působí každý v jiném oboru (lékařství a cestovní ruch), práce se sbírkou jim zprostředkovává jednu z forem společenských vztahů. Současnou výstavu a pohled do sbírky svěřili kurátorovi experimentálního prostoru NoD/ROXY Praha a bývalému šéfredaktorovi časopisu Umělec Jiřímu Ptáčkovu ml., který i z prostorové výstavní důvodů zůžil materiál v osobně přísném výběru na způsob „navigace po dění v českém umění posledních let“. Vznikla tak zajímavá a divácky atraktivní výstava, ale ve skutečnosti pramálo respektující zájmy či povahu sběratelských osobností. Považuji za spravedlivé připomenout, že způsob prezentace vyjadřuje oboustranně svobodnou dohodu: bratři Markové dali ve výběru a uspořádání výstavy Ptáčkovu zcela volnou ruku, čehož on beze zbytku využil.

Výstava tak dostala lehkou tvář spíše sociologického pohledu, jak je napsáno na úvodním panelu: „The Collectors: Live Re-Edit je pouze prvním utříděním z řady.“ Na způsob sledovaných okruhů tematických výstav je rozdělena do tří oddílů, značně se lišících ve výběru i v uspořádání. První oddíl nese označení *Zastoupené duše* a měl by obsahovat mediálně různorodá díla, plná emocionálních stavů, často existenciálního dosahu, která však nemají vyjadřovat osobní trýzeň a sebeobnažování, jak to známe z modernistické tradice. Měla by zastupovat více emočně distanční polohy, podobně oblastem někdejšího lidového umění či současné popkultury, kdy určité stavy jsou kanonizovány a zároveň nabídkami technologického pokroku inovovány. Setkáváme se zde s žehličkovými otisky jakoby oken (štrasburské) katedrály Milana Housera (1972), s přímočaře hravou animací Filipa Nerada (1977), s emočně bohatou, postsurrealisticky strukturovanou animací Pavla Ryšky (1974), s hravými malbami infantilně vážně nevážných nadsázek Víta Soukupa (1971), Radima Kořínka (1973) a Ludka Rathouského (1975), s malířsky plnou Ladislavou Gažiovou (1981) a s emblematicky střídou Ivetou Plnou (1981), s exelentní trompe-oilovou malbou Davida Adamce (1969), s postkonceptuálními textovými remixy Matěje Smetany (1980), s pop(op)artovým objektem-malbou Jakuba Hoška (1979), s hravě osobitým kresebným cyklem Josefa Bolfa (1971), Anežky Hoškové (1982) a Aloise Stratila (1980). Překvapivě neproporční vzhledem k prostorovým omezením je poskytnutí celé jedné místnosti jistě výbornému videu Michala Pěchoučka (1973). Důrazný instalační přechod k druhému tematickému oddílu výstavy *Postupné odklonění* pomocí zatemnělé projekce Pěchoučkova *Passenger Train*, stejně jako u následujícího předělu s videoprojek-

Wannieck Gallery – André Butzer: Cola-Tod N, 2007. Foto Martin Polák

temi Jiřího Skály, považuji vzhledem k nevelkému výstavnímu prostoru za přepych, který ještě více redukuje potenciál sbírky.

Tematické vymezení a výběr autorů do druhého oddílu *Postupné odklonění* mi připadá samoučelně spekulativní. A to i navzdory nejsilnějšímu osobnímu zážitku, který mi znovu přineslo sledování videa *Der kleine Blonde und sein roter Koffer* mimořádně kvalitního Marka Théra (1977), který se, evidentně poučen dobrými fondy filmového umění, k tradici spíše přiklání. S názvem druhého oddílu mi dokážou konvenovat pouze postkonceptuální přerody konkrétního slova v nekonkrétní obraz Jiřího Skály (1976). Za manipulační pak považuji hlavní stěnu v místnosti, kde se v bezprostředním vztahu setkává: obraz a jedna fixová kresba, vytržená z funkční řady cyklu od Jana Šerých (1972), jakoby ve stylu figurek art deco a přitom v živé zkratce budované akty držící CD nosiče – snad vlastní portréty – Patricie Fexové (1975) a v rohu kvalitní obraz Jiřího Matějů (1960), sestávající ze vzájemně se prostupujících plánů pravoúhlých rastrů barev coby světa.

Závěrečný oddíl *Akce/reakce/inscenace* otevírají čtyři videoprojekce Jiřího Skály, na kterých Patricie Fexová, Milan Mikuláščík, Milan Salák a Jan Šerých snímání z nadhledu napínají a šepsují malířské plátno. Nejedná se pouze o mechanický záznam možné performance, ale o vytvoření distanční hranice strojem, kterým se banality estetizují tak, aby ožily vlastním životem. V následující konečné místnosti se pak setkáváme se záznamy nebo zůstatko-

vými artefakty Evy Kořátkové (1982), Domini-ka Langa (1980) a Evy Jiříčky (1979). Nástěnné demonstrace Tomáše Vaňka (1966), přestože se vymykají popisu, si zasluhují samostatnou pozornost; Houserovo dvojznačné vymezení prostoru z židlí nepovažuji za spontánní čin, ale za sofistikovanou a vysoce estetickou záležitost. Na samém konci výstavy se pak setkáváme s umělým útvarem reeditovaných videonahrávek živých vystoupení Filipa Cenk (1976).

„Není již tajemství, zůstala jen zlatá ryba,“ opakuje jeden z textů v Cenkově videu, než spolu s kroutícím se obrazem zmizí, aby uvolnilo místo dalším spojením. Jaká budou v té „jedné z mnoha řad“ prezentací Sbírky Marek? A co majitelům sbírky přinesou? Současná výstava k vlastní prezentaci úsilí o budování sbírky moc nepřispěla. A to i přes vydání výborného, graficky a pečlivě obsahově připraveného katalogu (editorka Marika Kupková, grafická úprava Adam Macháček), plakátu a sběratelských multiplů. Bratři Markové budou muset dobře zvážít akviziční a výstavní strategii, aby se v soutěži rozvíjejícího se trhu neztratili. To pak se mladý David ani nestačí sehnout pro kámen, aby dočkal času, kdy napne svůj prak.

Autor je historik umění.

The Collectors: Live Re-Edit (Umění ze sbírky Marek).

Dům pánů z Kunštátu Domu umění města Brna, 5. 9. – 28. 10. 2007.

Až na výjimky nové české, německé a slovenské umění ze sbírky Wannieck Gallery.

Wannieck Gallery, Brno, 21. 9. 2007 – 30. 3. 2008.

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

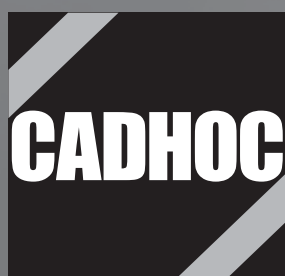
UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Rozpouštění ikony

Xenakis podle Reinholda Friedla

Třetí xenakisovský projekt agilního vydavatelství Asphodel ze San Franciska se od předchozích dvou – Kraanerg (1997) a Persepolis. Remixes (2002) – zásadně liší. Neprezentuje žádnou kompozici (resp. její remix) známého řecko-francouzského skladatele a nebyl ani inspirován žádným jeho konkrétním opusem. Přesto je v něm „prorok necitovosti“, jak Xenakise kdysi nazval Milan Kundera, namočený až po uši.

JOZEF CSERES

Řecko-francouzský stratég hudby Iannis Xenakis. Foto Michèle Danielová

Vize Reinholda Friedla je koncipována jako posmrtná pocta velkému skladateli (zemřel v roce 2001 ve věku 79 let). Na první poslech je dedikace překvapující, zejména pro znalce Xenakisovy hudby. Zvukový monolit, jenž se před posluchačem téměř celou hodinu odvíjí, je percepčně dosti vzdálen všemu, co by alespoň náznakem připomínalo exaktně koncipovanou strukturalizaci tónů či elektronických zvuků, jakou důmyslný architekt hudebních prostor ve své hudbě uplatňoval.

Rekontextualizace bez zábran

Z poslechu nic takového neidentifikujete. Sofistikovaný *son bruit* v podání Friedlova souboru Zeitkratzer (klavír, housle, violoncello, kontrabas, klarinet, trumpet, tuba, perkuse a elektronika) je příliš živelně a hutně procesován, než aby mohl mít něco společného se světem virtuální matematické kombinatoriky. Místo snahy ztělesnit pohyb myšlení prostřednictvím tónů, jež byla kdysi jedním ze záměrů Xenakisovy kompoziční techniky, zpřítomňuje ho prostřednictvím amplifikovaných zvuků. Zkrátka, odpovídá zvukovému ideálu doby, jež vyměnila abstraktní jazyk (a)tonálních reprezentací za trsy živých zvuků „neušlechtilého“ původu. Amplifikace se v tomto případě nevztahuje jenom na hlasitost, ale na komplexní procesuální gesto. Friedl za pomoci svých spoluhráčů amplifikuje Xenakise podobným způsobem, jako kdyby John Cage amplifikoval význam Joyce či Duchampa anebo Roland Barthes význam Sollerse. Jinými slovy, aktuálně překládá jeho poselství době a prostředí, která již Xenakise vnímá a interpretuje v dekonstruuujících kontextech.

V tomto případě se interpretace snaží rozpustit nedotknutelnost ikony „Xenakis“ ve smyslu plném dialogu, jemuž jsou naprosto cizí generační, kulturní i technologické difference. Na projektu není fascinující jenom to, že kulturní fenomén, kterého se troufale zmocnil, rekontextualizuje bez veškerých historických a poetických zábran. Upoutá především fakt, že ho traktuje s přesvědčivou erudiicí (konceptuální i řemeslní), jež z poslechu alba vyzařuje a překrývá značně odlišný background interpretátorů. Více než způsob syntaktické a kombinatorické práce se zvuky spojuje Friedlův Zeitkratzer s Xenakisem spíš jeho

Xenakis přemítal koncem padesátých let ve svých *Poznámkách o elektronickém gestu*. Komplexní elektronické gesto je dnes již samozřejmou skutečností, vizualizace Friedlova projektu tudíž není levným odkazem na proslulé Xenakisovy intermediální aktivity, nýbrž přirozeným životním postojem i tvořivým krédem intermediálního bytí nového tisíciletí. Kvalitu onoho bytí dokonale ztělesňuje videoartista Lillevan, který již v minulosti vizualizoval pozoruhodné projekty z katalogů progresivních labelů. Interakce mezi zvukem a pohyblivým obrazem je také stěžejní poetickou maximou kreativního týmu Rechenzentrum, jehož je členem. Lillevan proměnil Friedlovou verzi Xenakise v horké multimédium, bořící návyky separovaného vnímání v audiovizuálních záblescích legendárního města Persepolis (jeho seduktivním náhražkám kdysi neodolal ani nekompromisní skladatel, když přijal diskutabilní objednávku na megalomanské oslavné multimédium od iránského šáha). Nicméně, Lillevan utkal z technických obrazů perské metropole, dekonstruovaných k nepoznání, živou tkáň, vibrující v rytmech a rastrech pestré audiovizuální palety, která ovšem za svou pestrost vděčí především bezprostředním dotekům hudebníků s procesem. Ke zdůraznění procesuální živosti má zřejmě sloužit slovíčko *(a)live* s vykřičníkem v názvu projektu.

Autor je estetik umění.

Reinhold Friedl: *Xenakis (A)Live!* Asphodel; 2007.

depeše

Popový aristokrat v Praze

David Sylvian představuje výjimečnou postavu na dnešní hudební scéně. Tento zpěvák s podmanivým hlasem si libuje v instrumentálních, ambientně laděných nahrávkách. Před kariérou hvězdy, která natáčí jeden hit za druhým, dal přednost tvorbě, za níž si stojí; i když komerčně zdaleka není tak úspěšná, jak by se čekalo od frontmana slavné novoromantické kapely Japan. Ale ani jeho záliba v ambientu a postupně se plnící touha spolupracovat s předními představiteli avantgardy (freejazzový kytarista Derek Bailey, Robert Fripp nebo současná hvězda laptopové instrumentální scény Fennesz) nic nemění na tom, že Sylvian oplývá hlasem, za jaký by se nemuseli stydět „crooneři“ typu Tonyho Bennetta nebo Franka Sinatry. Potvrdil to i koncert (10. října 2007 v pražském Divadle Broadway), jemuž vévodil působivý projev zpěváka: byl sice o něco sušší než na dokonalých nahrávkách, ale nic neztrácel na jistotě ani přesvědčivosti. Sylvian však většinou i písně ozvláštňuje, takže má na hony daleko k hlasově podobným interpretům. Občas sice sklouzl až k písničkářství, to když si vystačil téměř sám s kytarou, většinou však skladby dosycoval nejrůznějšími zvuky a ruchy pouštěnými ze záznamu, protože kapela měla velmi tradiční obsazení – pianista, saxofonista, bubeník a basista. Toto náročnější pojetí, které znamená ztrátu masového publika, ovšem na druhé straně Sylvianovi zajišťuje, že přes svůj okouzluující hlas nesklouzává k líbivosti a banalitě. A to není málo.

Alex Švamberk

David Sylvian. Foto palacacropolis.cz

INZERCE

BLACK music
POINT

ZLATNICKÁ 6, PRAHA 1
LITERATURA A HUDBA
PRO CHÁPAVÉ
Novinky a reedice

MCH Band
1982-89 6CD BOX

MCH Band
Nech světo
dohořet, Kateřino

Aktuálně!
Vybrané tituly BPM
již za 69Kč!!!

Invalidní duchod 2CD
Cvetnaja
Luděk Marks - Stín svícnu

Vodňanský 4CD
Skoumal
České tajfuny

Můžete si přijít vybrat
z nabídky zahraničních značek Euroralph, Fat Possum, Cuneiform...

Vše najdete na adrese
ZLATNICKÁ 6, PRAHA 1
A ti, kdož to mají z ruky, mohou zabrousit do naší internetové prodejny. Aspoň na kukačku. V prodejně se nepřejouváme.

www.blackpointmusic.cz

Rekonstrukce bolesti

Síla srdce režiséra Michaela Winterbottoma

Aktuální snímek plodného anglického tvůrce nefunguje pouze jako srdceryvný pamflet. Film *Síla srdce* lze brát buď apoliticky a nahlížet na něj jako na popis individuálního utrpení, nebo v něm vidět smířlivou snahu po hledání cest k vzájemnému pochopení dvou odlišných kultur.

LUKÁŠ GREGOR

Rok 2002. Novinář prestižního listu Wall Street Journal, Daniel Pearl, vyráží 23. ledna rušnými ulicemi Kráčí udělat rozhovor s Mubarakem Ali Gilanim, jedním z předáků místního militantního uskupení. V pronajatém domě na něj zatím čeká manželka, také novinářka, Marianne. Má zabaleno, následujícího dne s Danielem hutnou atmosféru přímořského pákistánského města plánuje opustit. Na odjezd se těší, je v šestém měsíci těhotenství a navíc se američtí novináři nesetkávají v zemi přející al-Káidě zrovna s otevřenou náručí. Jsou to pouhé čtyři měsíce po 11. září, náboženství a politika často určují to, jak bude člověk vnímán (a zda se třeba dočká rána). Daniel Pearl jel splnit svůj poslední „pákistánský“ úkol – nutno podotknout, že dobrovolný – s podobnou nejistotou. Večer se nevrátil. Pět následujících týdnů byl pohřešován. Pachatel, Ahmed Omar Saeed Sheikh, byl odhalen a zadržen, o život přišel jeho vinou novinář Pearl již 1. února. Naděje umřela až o měsíc později.

Rekonstrukce, drama i thriller

Výše uvedená fakta odpovídají skutečným událostem a představují ve svém strohém vylíčení hrůznost této vraždy. Současně se stala základem filmového příběhu, v jehož intencích fungují jako děj opřený o silný prožitek Marianne Pearlové. Scenáristovi Johnu Orloffovi (doposud pouze dvě epizody seriálu *Bratrstvo neohrožených*) posloužila tato tragédie uvnitř „malého prostoru“ k postižení širších souvislostí. Ve smrti jednoho novináře a smutku jedné ženy tak rezonuje smrt stovek obětí a slzy stovek pozůstalých, jejichž jmenovatelem je (zjednodušeně řečeno) náboženský fundamentalismus, přesněji absence jakýchkoli morálních hodnot, skrývající se za šířením islámské víry. Téma je to

obrovské a v jistém smyslu bezbřehé. O to je důležitější zdůraznit, že Orloffovi se nerozklížilo do nevyjasněných kontur.

Na filmu je dobře poznat, co bylo tvůrčím záměrem. Epicentrem snímku je dění kolem Marianne, která v domě (obklopena tajnými agenty) do posledního momentu věří, že se jim podaří najít stopu ke zmizelému muži. Scénář nesklouzává k popisu emocionálního vypětí Danielovy manželky, je postaven na attributech thrilleru (mohou se objevit asociace na některé scény z *Výkupného* Rona Howarda), o němž nicméně víme, jak dopadne. Již proto musel být přístup tvůrců odlišný – jejich vztah s divákem nemohl být navazován skrze budování napětí, jak by za „normálních“ okolností bylo pro tento žánr nezbytné. Úhelným kamenem autorského přístupu se tedy stalo téma „čekající manželky“, zmítané ve víru pátrání po zmizelém a hledání pachatelů. S prvním zmiňovaným je nakládáno v mezích dramatu, s druhým v mantinelech thrilleru. Obě narativní složky se prolínají v prostoru domu, zatímco v exteriérech režisér naplno rozehrává akční sekvence, znásobuje těkavost kamery, výrazně se mění i tóny obrazu. Ve scénách, kdy takzvaný Kapitán vpadá do bytů s podezřelými osobami, které následně vyslýchá, ustupuje do pozadí Mariannino emocionální rozpoložení. Prim zde hraje proces pátrání, z jehož podtextu vyvstává konflikt nevinné osoby (kladný hrdina) s nebezpečným světem (nejde nutně pouze o al-Káidu).

Ústřední téma ženy, která přichází o svého manžela – být ne zcela explicitně uchopené –, dostává pozoruhodný „odstín“, uvědomíme-li si, že předlohou pro *Sílu srdce* se stala stejnojmenná kniha Marianne Pearlové. Na genezi díla se výraznou měrou podepsa-

la snaha o pietnost vůči popisovaným událostem a také producentův (Brad Pitt) a hereččin (Angelina Jolie) obdiv k této novinářce. Za to, že snímek funguje i jako odraz doby po 11. září, může fakt, že Marianne Pearlová ani po smrti muže nepřestala usilovat o vzájemný dialog mezi dvěma odlišnými světy.

Celebrita v poušti

Za režiséra byl vybrán nekonvenční Angličan Michael Winterbottom, který výše zmiňované linie (drama ženy a thriller) uzavřel do formy dokumentární rekonstrukce. Winterbottom je jako filmař výjimečnou osobností, jež obvykle přichází s těžko zařaditelnými díly: směs romantiky, hudby a pornografie v *9 Songs*, hudební *Nonstop party*, metaadaptace *Tristram Shandy*, politicky rezonující *Cesta na Guntánamo* či *In This World*, futuristický *Code 46*. Nikdy však v sobě nezapřel dokumentaristu, na příběhy nahlíží způsobem, který je abstrahuje ve prospěch poznání čehosi skrytého.

Mizanscéna jde ruku v ruce s režijním záměrem, proto Winterbottom za lokality k natáčení zvolil místa v Karáči, Islamabadu a Ráwalpindi. Štáb byl z velké většiny tvořen Pákistánci, zejména neherci. Věrohodnost byla podmínkou, režisér tak dával prostor k improvizaci, často se točilo, aniž by protagonisté věděli, zda kamera běží či nikoli. V exteriérech zůstávali herci malou součástí přeplněných ulic, v nichž se kameraman s DV kamerou pohyboval spíše jako reportér. K osvětlení tvůrci využili doplňkových reflektorů, světlo ve filmu je velmi přirozené. Byť se nám může film, respektive jeho dílčí části, zdát úmyslně tónovaný (sépiová, hnědá, šedá), může za to prostředí, v němž se postavy pohybují. Kameraman Marcel Zyskind pracoval již na sedmi Winterbottomových filmech a stejně jako například v *In This World* se jeho vedení kamery nesoustředí na stabilitu obrazu nebo „správné“ zakomponování objektů do rámu. Perspektiva zastupuje jakoby reportéra přihlížejícího dění kolem. Neklid kamery jde proti konvencím běžného snímání, přitom však nepůsobí účelově.

Střih je dynamický a často přichází dříve, než záběr dostatečně dozní, přitom však v žádném případě nenarušuje kontinuitu dění. Ve filmu se využívá i flashbacků, jež zachycují jak časové úseky těsně před Danielovým odjezdem, tak i hůře časově určitelné děje, nastiňující pouto mezi Danielem a Marianne. Vzhledem k triviálnímu využívání/nadužívání flashbacků v jiných filmech s nimi Peter Christelis pracuje neotřele, překvapivě.

Argumenty mnoha recenzentů, že film by mohl být lepší, nebýt obsazení Angeliny Jolie (údajně ani ne tolik herečky, jako spíše zosobnění celebrity), a spekulace, že roli Marianne Pearlové dostala od partnera Pitta jako dárek, jsou bezobsažné a nijak nevystihují film samotný. Naopak symbióza profesionálních herců (ano, i celebrity) s neherci je ve Winterbottomově díle mimořádná. Třebaže *Síla srdce* nevzbudí touhu po vícenásobném zhlédnutí, jde o titul vzácně konzistentní.

Autor je šéfredaktor internetového filmového časopisu 25fps.

Síla srdce (A Mighty Heart). USA/Velká Británie, 2007, 100 min. Režie Michael Winterbottom, scénář John Orloff, kamera Marcel Zyskind. Hrají Angelina Jolie, Dan Futterman, Irfan Khan ad.

Drama čekající ženy – Angelina Jolie v thrillerové rekonstrukci *Síla srdce*. Foto Bonton Film

Mé druhé já

Proměny v ohni odplaty

Přes množství nepřehlédnutelných záporů stojí nový snímek renomovaného Neila Jordana za pozornost – především proto, jak přeměňuje motiv pomstychtivého šílenství do podoby odcizení se sobě samému.

ANTONÍN TESAŘ

Ochranitelská křehkost? Spíš hrůzná odhodlanost (Jodie Fosterová jako Erica Bainová). Foto Warner Bros

Jedním z určujících prvků většiny filmů o pomstě je jistá forma nekontrolovatelného šílenství, která se zmocňuje hlavních postav. Odplata, jak se zdá, vyžaduje zanícení, díky němuž hrdina dočasně zcela ztrácí osobnost. Dvě rozdílné podoby tohoto posednutí odvetou se odrážejí ve stylech snímků *Muž v ohni* Tonyho Scotta (jeden z nejzdařilejších amerických akčních filmů posledních let), pro nějž je typický nervní střih, zrychlování a zpomalování záběrů a expresivní barevné ladění, a *Nebohá paní Pomsta* Korejce Parka Chan-wooka, kde se promyšlený plán hlavní hrdinky otiskuje i do struktury filmu, jež má podobu komplikované a rafinované skládan-ky. Zatímco zuřivostí zaslepené vnímání Joh-
na Creasyho ze Scottova filmu cupuje okolní realitu na nesouvislé fragmenty, laskavá slečna Geum-ja v Parkově díle buduje ze světa spletitý labyrint, v jehož zákrutech nám její osobnost neustále uniká.

Potřeba rozhršení jejich činů přepadá hrdi-ny až poté, co byla odplata vykonána a opar pomstychtivého šílenství opadl; výmluvně je toto pozastavení se nad vlastní bestiali-
tou vyjádřeno v Törehu řeči k Bohu v závě-
ru Bergmanova *Pramene panny*. Snímek *Mé druhé já* je pozoruhodný právě v tom, že nechává hlavní hrdinku filmu prožívat záchvat pomstychtivého šílenství a zároveň si uvědomovat hrůznost svého počínání.

Tavení osobnosti

Přestože Jordanovo dílo kopíruje děj klasic-
kého sedmdesátkového thrilleru *Přání smrti*,
ve skutečnosti je jeho vědomým opakem. Sní-
mek sice na mnoha místech replikuje skeptic-
ké nálady sedmdesátých let ohledně nezvla-
datelného bujení zločinu v ulicích (zejmé-
na hrdinčiny promluvy do rádia), jeho téma
však nespočívá v nutnosti překročit zákon

pro nastolení spravedlnosti, ale naopak v hrůze nad puzením oplácet násilí stejnou mincí. Rozhlasová moderátorka Erica Bai-
nová ve filmu *Mé druhé já* projde podobně
otřesnou zkušeností jako hrdina *Přání smrti*
– oproti ostatním podobně uchváceným pro-
tagonistům je však ve všech fázích své ces-
ty za odplatu schopná sebereflexe. Pomsta
sice zcela ovládne Eričino chování, ale pone-
chá jí plné vědomí krutosti jejích činů.

Právě tento bezmocný údiv nad vlastní chlad-
nokrevností posouvá vnímání motivu pomsty
a její oprávněnosti do jiné roviny. Zatímco tři-
cet let staré snímky jako *Taxikář* byly zaměře-
ny spíše vně hrdiny, do společnosti, která bez-
citně mstitele produkuje, *Mé druhé já* a *Muž*
v *ohni* obrazejí pozornost k psychice hlavní
postavy a ptají se, jak přemýšlí a cítí člověk,
který se mstí. Stejně jako Scottův film i Jor-
danovo dílo na tuto otázku odpovídá už svým
názvem (ať už vezmeme český titul nebo ješ-
tě provokativnější originální název, jehož pře-
klad zní *Ta statečná*) – *Muž v ohni* zdůrazňuje
proces tavení duše stravované bolestí ze ztrá-
ty a *Mé druhé já* akcentuje schizofrenii způso-
benou tímto spalujícím žárem.

Snímek zároveň nepouští ze zřetele pro-
blém morální rozporuplnosti msty. Na odve-
tu se však nedívá z hlediska její oprávněnos-
ti, ale skrze její nevyhnutelnost. Erica nepá-
chá své činy proto, že je považuje za správné,
ale proto, že ji k tomu vede nepotlačitel-
né nutkání. Eričina jediná volba spočívá ve
výběru obětí destruktivní síly jejího druhého,
„statečného“ já. Podobně jako Bruce Wayne
v komiksech o Batmanovi (což je také své-
ho druhu schizofrenický hrdina) obrátí své
pomstychtivé šílenství proti všem zločin-
ným elementům v daném městě.

Proces Eričiny vnitřní přeměny prostřed-
nictvím pomsty je nevratný, protože svět,

který hrdinka na začátku snímku obývala,
byl vnějším zásahem zničen. Je příznačné,
že hned první slova, která v díle zazní (a jed-
ny z mála povedených komentářů v celém
filmu), posazují děj do nostalgické nálady
ohlížení se za pominulými světy. Pomsta
je zde pouze značně nevlídným, leč pře-
chodným prostředím přeměny staré Eriky
v novou osobnost, která se rodí z jejích roz-
hlasových pořadů a ze setkání s detektivem
Mercerem. V závěru filmu tak vidíme hrdin-
ku vycházet druhou stranou ven z tunelu,
do nějž na začátku vstoupila se svým příte-
lem.

Fušeřina jednotlivosti

Tento znamenitý žánrový posun je však
v Jordanově snímku zpracován ve velko-
lepě diletantském duchu. Klíčovým pro-
blémem filmu je jeho scénář, který posou-
vá děj kupředu okatě nevěrohodnými zvra-
ty (hrdinka je celkem třikrát v krátké době
zcela náhodně konfrontována s útoky násil-
níků) a nechává postavy sdělovat jejich názo-
ry v přímočarých a primitivních replikách.
Laciný patos mnoha scén navíc jejich režij-
ní zpracování posouvá do roviny priznaného
kýče (všechny pasáže s Eričinou tlustou dob-
ráčkou sousedkou, hrdinčiny vzpomínky na
chvilu strávené s jejím přítelem).

Stejně nenápaditý je snímek i v rovině stylu.
Psychické rozpoložení hlavní hrdinky se tu
oproti Scottovu a Parkovu dílu nijak nepro-
jevuje, typické je naopak mnohdy samo-
účelné kopírování již viděných postupů
(paralelní montáž záběrů fyzické destrukce
a milování, hitchcockovské naklánění kame-
ry evokující závrať). Ve vrcholných scé-
nách – střetnutí hrdinky s dvojicí chuligá-
nů v metru, závěrečné Eričino tažení proti
pachatelům vraždy jejího milence – se sice
snímku daří vyvolat napětí, to ale neplyne
z nečekaných proměn stylu, nýbrž spíše
z dovedného dávkování akce a z celkového
kontextu.

Vedle tématu je hlavním kladem díla beze-
sporu obsazení Jodie Fosterové do hlavní
role. Hereččina drobná postava, vzbuzují-
cí dojem křehkosti a nenápadnosti (zvláště
důrazný ve scénách, kdy Erica nosí triko bez
rukávů), stojí v ostrém kontrastu s výrazem
její tváře, který přechází mezi nepřítomným
smutkem a odhodlanou tvrdostí. Její pohled
i držení těla jsou neustále napjaté, rty per-
manentně stažené v grimasách zloby, boles-
ti a nejistoty. Hrdinčina ztuhlost vyniká
obzvláště v porovnání s uvolněným hereckým
projevem Terrence Howarda v roli detektiva
Mercera. Fosterová hraje svou paní Pomstu
s nasazením, jaké takto rozporuplně načrt-
nuté postavě náleží, a jen díky ní si hrdin-
ka udržuje jakousi vážnost i v těch trapně-
jších scénách.

Kritické rozčarování v případě *Mého druhé-
ho já* neplyne z rozdílu mezi tím, čím snímek
je a čím by mohl být. Nosné téma je v Jor-
danově díle přítomno a rozvíjeno, film však
selhává v jednotlivostech a v ryze řemesl-
ných aspektech. Jeho chyby jsou bohužel tak
veliké, že je nelze přehlížet, a plné ocenění
kvalit tohoto snímku proto vyžaduje určitou
míru schizofrenie.

Autor je přispěvatel časopisu Cinepur.

Mé druhé já (The Brave One).

USA/Austrálie 2007, 119 minut. Režie Neil Jordan,
scénář Roderick Taylor, Bruce A. Taylor a Cynthia Mortová.
Hrají Jodie Fosterová, Terrence Howard ad.

Komiks a historie střední Evropy

S Michałem Słomkou o polském vývozním zboží a o komiksářkách

Michał Słomka je iniciátorem projektu Centrala, který se zaměřuje na propagaci a prezentaci střeoevropského komiksu. Na právě se odehrávajícím pražském Komiksfestu (do 3. 11.) představí tvorbu polských autorek. Jeho interaktivní přednáška začíná 3. 11. od 18.00 v Divadle Archa.

LUCIE KNĚŽOURKOVÁ

Název projektu Centrala odkazuje ke střední Evropě. Dnes je to velmi módní, ale poněkud široký pojem. Jak byste vymezil střeoevropský prostor? Je pravda, že jak v Polsku, tak v Česku je odkazování na střední Evropu módní. V obou zemích se jedná o alternativu k masové euroatlantické kultuře. Rozdíl vidím snad jen v tom, že Poláci nevědí téměř nic o současné ruské kultuře. Češi se také více zajímají o Balkán, velmi živé jsou například jejich kontakty se Slovinskem. Musíme si uvědomit, že pojem střední Evropa se zrodil v německojazyčném prostředí a na začátku se pojil především s ekonomicko-strategickými otázkami. Až nyní označuje především kulturní region. Náš projekt vymezuje střední Evropu široce, jako oblast od Skandinávie po Balkán, od Německa po Rusko.

Médium komiksu nemá ve střeoevropském regionu dlouhou tradici, ikoničtí hrdinové jako Batman nebo Superman se zrodili dokonce na druhé straně Atlantiku. Co spojuje střeoevropské komiksy?

Střeoevropský komiks má velmi specifickou historii. Nebyl nikdy masovým médiem. Naše grafické romány spojuje hlavně izolacionismus, až na několik výjimek – například *Kapitán Kloss* – jsou jednotliví hrdinové nebo tituly známí jen na lokální úrovni. Teď se to ale všechno mění. Například Stripburek, vydávaný v Lublani, se prezentuje jako „comics from the other Europe“ – komiks z jiné, tedy střední Evropy. Tomáš Prokůpek a Tomáš Kučerovský se v českém časopise Aargh! věnují historii komiksu v jednotlivých střeoevropských zemích, v Polsku se na něco podobného chystá Michał Błażejczyk a Zeszyty Komiksowe. Poznáváme se lépe, navštěvujeme se, mluvíme spolu, otevíráme nové cesty.

Vývoj komiksu v českých zemích a v Polsku je odlišný. U nás jsou nejoblíbenější Rychlé šípy a Čtyřlístek, pro Poláky představuje důležitou kapitolu válečný a společenský komiks, zejména s tematikou Varšavského povstání nebo protikomunistického odboje. Proč tomu tak je?

To je trochu zjednodušený obraz. Velký úspěch v Polsku měly a mají například příběhy tří hrdinů Tytuse, Romka a A'tomka ze seriálu Henryka Chmielewského – dva malí skauti v něm vychovávají a polidšťují šimpanze Tytuse. Pro současná vydání ale autor musel komiks radikálně změnit, byl dost poplatný socialistické ideologii. A mohl bych jmenovat další oblíbené hrdiny mladších čtenářů. Je pravda, že se objevily i vážnější, výchovné komiksy pro mládež. Historický komiks se těší oblibě i proto, že historie je pro Polsko vývozní zboží, vlastní dějiny nabízíme dokonce na výstavách Expo. Stejně ale mnoho lidí vnímá komiks pouze jako fantastický, pohádkový žánr. Tím hodně trpí společenský komiks v Česku i v Polsku. Ale i to se mění.

Čeho si Polák všimne při pohledu na českou komiksovou scénu?

Především chybí jakákoli komiksová kritika, do zkoumání komiksu se u vás nezapojují humanitní vědy, jako kulturologie nebo sociologie. Na největším polském komiksovém festivalu v Lodži se konají

komiksologická sympozia, kterých se účastní kunsthistorici, kulturologové a sociologové. Na druhé straně se v Česku objevují mimořádné překlady komiksů, například Jimmy Corrigan aneb Nejchytřejší kluk na světě, vznikají i sympatické komiksové iniciativy, například Občanské sdružení na podporu komiksu SEQUENCE.

Často zdůrazňujete úzké propojení komiksu, historie a společnosti. Nepotlačuje se tak jeho čistě umělecký, estetický rozměr? Nebo jinak: nemá pak text výsadnější postavení než kresba?

Komiks je umění režie podobně jako film. Je potřeba mít dobré záběry a scénář. Jedno záleží na druhém. Maus Arta Spiegelmana dobře ukazuje, jak je kresba úzce spojená se scénářem. Podobný příklad je Persepolis – příběh dívky vyrůstající v Íránu během revoluce – nebo komiksy Enkiho Bilala. Společenský a historický obsah se zrcadlí v jejich formě.

Letos byla v Polsku uspořádána výstava Skutečnost a společnost v českém komiksu. Pokud bychom přijali optiku komiksu jako historického pramene, jaký obraz českých dějin výstava představila?

V Polsku proběhly dvě výstavy – kromě „Skutečnosti a společnosti v českém komiksu“ to byl ještě „Český historický komiks“. Obě byly velice inspirativní, stejně jako s nimi spojené přednášky hostů z České republiky. Při srovnání je evidentní, že Poláci mají zjevnou převahu v komiksových adaptacích událostí druhé světové války. Trochu paradoxní je i to, že v Polsku nejznámější český komiks, tedy historický Atentát (Zamach) bratrů Saudkových o atentátu na Heydricha, vyšel v Polsku o více než čtvrt století dříve než u vás.

Nedávno měl v Polsku premiéru první díl Aloise Nebela Bílý Potok. Na jaké problémy jste narazil při překládání?

Nebel má velmi dobrý scénář. Dá se říct, že se jedná o takový román-komiks. Spoluautor scénáře Jaroslav Rudiš je spisovatel, což je z díla cítit. Děj se odehrává v polsko-česko-německém pohraničí, na území, které nasáкло různými kulturami a dějinami. To má zásadní vliv i na jazyk komiksu. Kromě toho do slovní zásoby proniklo hodně výrazů ze železničního slangu. Při překladu mi pomáhali polští železničáři, radil jsem se i s lidmi na internetových fórech. Dost jsem se o drahách naučil.

Proč byl zrovna komiks Alois Nebel prvním počinem v ediční řadě Biblioteka Centrali?

Biblioteka Centrali chce přinášet právě takové komiksy jako Alois Nebel. Tedy realistické, společenské a historické, na vysoké úrovni a s širokými horizonty. Nebel pro mě představuje esenci střední Evropy – vypráví o lidských osudech ztracených v mlze, o pomíjivosti hranic a států, o apokalypse a nudě zároveň.

Sudetská otázka, které se Alois Nebel mimo jiné dotýká, představuje problém i pro Polsko. Jaké jsou podle vás hlavní rozdíly ve vnímání odsunu Němců v Česku a v Polsku?

Hlavní rozdíl je v tom, že na místo vyhnaných Němců přijížděli do Sudet Poláci vyhá-

nění z Východních Kres [území zabraná Sověty – pozn. překl.]. Nevraceli se domů, ale přišli na úplně cizí, německou půdu. Měli strach, jak dlouho tam vůbec zůstanou. Polská komunistická vláda vyřešila odsun Němců tak, že stvořila novou verzi historie, například pohádku o tom, že západní území vždycky patřila Polsku. I proto se jim říkalo Znovuzískaná území (Ziemie Odzyskane). Je také poučné si všimnout toho, jak jsou dávní obyvatelé přítomni na turistických informačních tabulích, ať už v oblastech předválečného Německa, Polska nebo Československa...

Mezi nejznámější české spisovatele v Polsku patří Jaroslav Hašek, Bohumil Hrabal a Milan Kundera. Jak jsou na tom Poláci se znalostí českého komiksu? Vytvořil se také určitý „kánon“?

Kromě už vzpomínaného Atentátu bratrů Saudkových neznají Poláci žádný český komiks. Doufám, že díky Bibliotece Centrali se podobný kánon podaří vytvořit.

Centrala by chtěla také vytvořit půdu pro setkávání umělců spjatých s komiksem. Daří se navázat polsko-české kontakty?

To je jeden z našich úspěchů. Kontakty, které se nám podařilo navázat s Čechy, Slováky, Slovinci nebo Srby, nám umožňují realizovat další setkání a projekty.

Polsko už nějakou dobu prochází érou fascinace českou kulturou. Projevuje se to nějak v komiksu?

Polský komiks, pokud vím, na český nijak nenavazuje. Z opačné strany bych asi pár příkladů našel. V Polsku už samozřejmě zakořenily určité stereotypy o Čechách, ale naštěstí se stále častěji můžeme setkat i s alternativní českou kulturou.

Návštěvníci letošního Komiksfestu mohou zhlédnout výstavu Ženy v polském komiksu. Jaký je rozdíl mezi postavením žen v České republice a v Polsku?

Rozdílů je spousta. Ale ta otázka je složitá, nechtěl bych problém zjednodušovat. Obecně vidím hodně rozdílů v rolích, které ženy plní ve společnosti. Nebo třeba tolik medializovaný problém potratu a nedokonalý systém zdravotní péče. V Polsku teď probíhá kampaň proti diskriminaci žen v zaměstnání; bojí se o místo, protože mají děti. Jeden z našich předních spisovatelů jednou poznamenal, že muži v Polsku „žádají o ruku a myslí přitom na zadek“, což přesně vystihuje určité pokrytectví polské kultury. Některé formy a obřady – jako například líbání rukou – jsou už dnes prázdné.

Dobře známe typické hrdiny polských komiksů, jako například kapitána Klose, najde se podobně ikonická hrdinka?

Upřímně řečeno, většina hrdinek hraje vedlejší roli, ale přesto se mezi nimi najdou skvělé typy.

Michał Słomka (1978) je doktorand poznáňského Institutu historie kultury. Zaměřuje se na bádání střeoevropského komiksu. Do polštiny přeložil komiksovou trilogii o Aloisi Nebelovi od Jaromíra 99 a Jaroslava Rudiše.

INZERCE

VYŠEHRADEK SPOL. S R.O.
NAKLADATELSTVÍ PUBLISHERS LTD.

František Emmert
Rok 1968
v Československu
Kniha vychází při příležitosti 40. výročí okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy. F. Emmert, autor několika knih (např.: *Češi ve wehrmachtu*, *Holocaust*), popisuje Pražské jaro, srpnovou okupaci i rok 1969. Historický komentář je doplněn poznámkami, chronologickými přehledy, medailonky, dobovými dokumenty, novinovými články, letáky a fotografiemi. Zvláštností knihy jsou kapsy s kopiemi novin, letáků, výzev proti okupaci a historických dokumentů (Dva tisíce slov, Moskevský protokol). CD s autentickými rozhlasovými nahrávkami ze srpnových dnů. *Váz.*, 64 s., 998 Kč

Nákup v odbytu Bellova 352, Praha 10 – **SLEVA 20 %**
Na www.ivysehrad.cz – **SLEVA 15 %**

České bubliny

Tomáš Hibi Matějíček o otevření naší komiksové komunity

O reakci na rozhovor s polským kulturologem Michalem Słomkou, otištěný na straně 14, jsme požádali programového ředitele Komiksfestu.

JIRÍ G. RŮŽICKA

Michal Słomka v A2 říká, že nejznámějším českým komiksem v Polsku je Saudkův Atentát. Ten je však už přes třicet let starý a čítá pouhých 16 stran. Má současný český komiks co nabídnout do zahraničí? Ale jistě – například album Anna chce skočit Lucie Lomové vyšlo nejprve ve Francii a teprve pak u nás. Také projekty Štěpána Kopřivy a Jiří-

ho Gruse vyšly v několika překladech, řadu kratších příběhů od českých autorů otiskly zahraniční magazíny. Některé komiksy získaly ocenění na zahraničních festivalech. Ale je pravda, že o nějaký „systematický vývoz“ se tu snad s výjimkou Aargh!u a Labyrintu nikdo nestará – nakladatelé nemají zájem, výtvarníci zase kapacitu. Do profesionálně odvedené „produkce“ komiksových knížek, včetně například prezentace na zahraničních festivalech nebo kontaktování zahraničních nakladatelství, musí česká scéna teprve dorůst.

V Polsku je komiks už masově rozšířené médium a polští autoři, zdá se, nemají problém s publikováním. U nás ale vyšlo jen pár polských děl, navíc během takzvaného komiksového boomu na začátku devadesátých let. Měla by se česká nakladatelství zajímat o polskou scénu víc? Česká nakladatelství by se měla zajímat víc o překladový komiks celkově, nejen polský. Ale to je obrovský objem knih – a je pravda, že Polsko k nám má historicky i kulturně blízko a vývoj jak politický, tak komiksový je tam v některých směrech o dva tři roky před námi. Což je mezi „komiksáři“ často předmětem toužebných stížností. Právě z polské scény si můžou brát inspiraci nejen nakladatelé, ale i teoretici a sami tvůrci. Je to prostor blízky a zároveň bohatý.

Je česká komiksová tvorba něčím svébytná?

Svébytností by se daly chápat i například specifické žánry, které u nás vykrystalizovaly před komunistickým režimem i za něj, například klubácký komiks nebo prosovětské sci-fi variace. Na bilancování polistopadové situace je kvůli předchozím neúspěšným komiksovým vlnám brzo. Několik agilnějších solitérů můžeme slyšet vnímat jakkoliv symptomaticky. Pokud bychom hledali společný spodní proud, možná ho najdeme v cizelované (sebe)ironii a snaze – ne-li nutnosti – experimentovat. Ale má-li mít „český komiks“ ve světě jednou stejné renomé jako třeba česká animace, je před námi ještě dlouhá cesta.

Na právě se odehrávajícím Komiksfestu se budou udělovat ceny Muriel za nejlepší kresbu nebo scénář. Navazují nějak na ceny udělované pravidelně na zrušených ComiCZconech?

Podle kategorií se zdá, že jsou stejné, podle nominovaných jmen, že ne. ComiCZcony nikdo nijak oficiálně nezrušil. Organizátoři zkrátka nenašli síly v organizaci co nů pokračovat. Ceny Muriel na předchozí comiCZawards navazují částečně – překlenuli jsme dobu, která mezi oceněními byla, a místo roční periodicity jsme hodnotili projekty za posledního půl druhého roku. Jenomže comiCZawards byly vnitrokomunitní projekt a nedařilo se je tlumočit veřejnosti tak, aby měly nějaký dopad. V tom by ceny Muriel – i díky rozšiřujícímu se Komiksfestu – měly být jiné. Členy odborné poroty jsou domácí teoretici, publicisté a propagátoři komiksu, stejně jako u comiCZawards, nicméně druhá porota, hlavní, rozhodující o čtyřech nejdůležitějších kategoriích, je složená z lidí jiných profesí, kteří mají ke komiksu blízko. Jsou v ní například scenárista a spisovatel Edgar Dutka, výtvarnice Renata Fučíková, překladatel Ladislav Nagy a publicista Tomáš Baldýnský. Věříme, že jejich autorita

dodá cenám věrohodnost i čitelnost a zároveň poskytne zpětnou vazbu doposud uzavřené komunitě.

Festival je letos rozdělen na dvě komiksové soboty a nabízí i akce během týdne, které pořádá hned několik institucí. Není to na médium, které u nás nemá široké čtenářstvo, příliš?

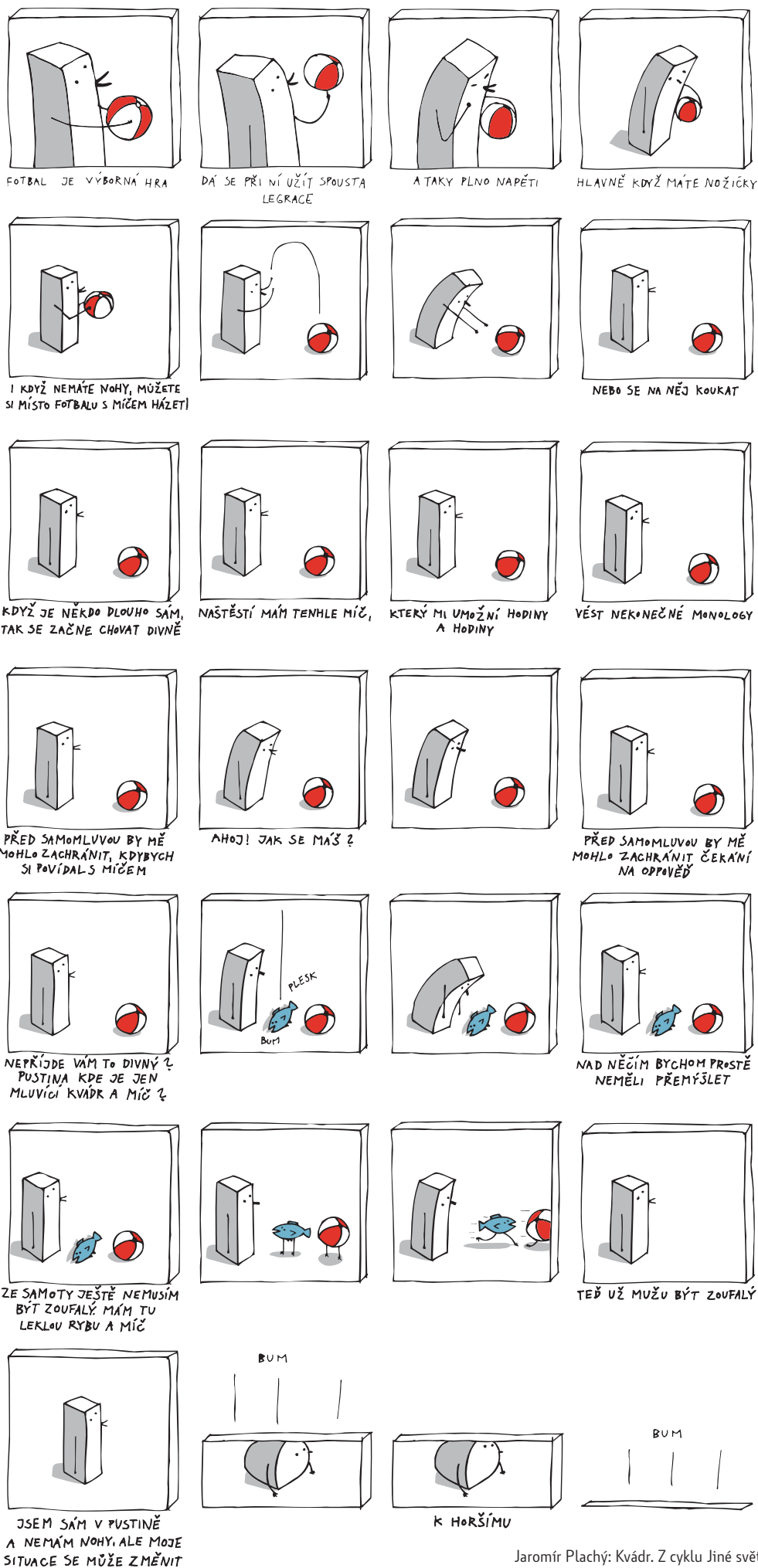
Víte o nějakém lepším způsobu, jak dokázat, že v komiksu – nejen domácím – potenciál existuje? Nicméně si myslím, že ta otázka je nepřipadná. Cílovou skupinou festivalu není ono úzké čtenářstvo, to si své komiksy najde samo. My se snažíme oslovit právě „široké nečtenářstvo“ a ukázat, o čem zatím lhostejností přichází. Zároveň nezůstáváme jen u komiksu, do programu jsme zahrnuli výtvarné výstavy, filmy, animace, divadlo, fashion circus, street-art. To všechno jsou kontexty, ve kterých se na Západě komiks běžně pohybuje. Nechceme být tvrdošíjní, ale naopak spolupracovat, nacházet místa dotyku.

Jste autorem komiksu Šifra Mistra Hanky. Název odkazuje k jednomu bestselleru. Máte podobné ambice, nebo jde o parodii? Máte pocit, že česká historie je dobrým zdrojem témat pro toto médium?

Můj nakladatel Petr Himmel věří, že jedním z důvodů úspěchu Aloise Nebela je právě kontakt knihy (a potažmo čtenáře) s konkrétní, s před- i polistopadovou historickou skutečností. Nejde jen o to, jak hluboko do historie se nořit, důležité je namísto fantaskních kreací navazovat na okolní realitu. Je to náročnější, zdánlivě méně svobodné, ale stejně autentické a zároveň kontaktnější. Ano, naše Šifra více méně brownovským stylem re-konstruuje, „jak to tenkrát bylo“, pohledem současného studenta bohemistiky; vše je ovšem doloženo přímo v komiksu materiály z míst, která jsme při tvorbě navštívili, a faksimiliemi podkladů skutečných událostí. Album je formálně průlomové – protože tak jako se komiks „skládá“ ze slova, obrazu, volby záběru, stránkové kompozice, stylizace písma a dalších prvků, i příběh Šifry se skládá z různých dějových epoch (od rukopisné básně Jaroslav přes historické vsuvky z rukopisných sporů až k současným událostem) a z autentických reprodukcí.

Jedinou knihou zabývající se dějinami komiksu, která u nás v poslední době vyšla, je Comics: Stručné dějiny od Milana Krumla. Měl by si ji čtenář neznalý komiksu přečíst, než váš festival navštíví? Ne nutně. Komiksfest není muzeum. Na rozdíl od knihy se nesnažíme hledět zpět, ale kupředu. A kontaktněji. Ony jsou Stručné dějiny vůbec problematické. Kniha postrádá odbornou redakci, je plná chyb. Autor čerpá jen z velmi omezeného počtu zdrojů, místy vyzdvihuje bytčnosti a pomíjí zásadnější autory, kolísá v transkripcích i datech. Komiksoví odborníci se vesměs shodují, že si jediný autor vzal příliš velké sousto, a doprovodná propagace je nemístně nadsazená.

Tomáš Hibi Matějíček (1978) vystudoval Vyšší odbornou školu publicistiky, pracuje jako grafik a webdesignér na volné noze. Čtyři roky byl hlavním editorem serveru Komiks.cz, externě přispívá texty o komiksu do českých médií, například MFDnes, Revue Labyrint, Souvislosti. Je též teoretik, scenárista a komiksový redaktor.

Jaromír Plachý: Kvádr. Z cyklu Jiné světy

Ani Gándhí by nestačil...

Názory na neutuchající spor mezi „židovským státem“ a Palestinci jsou často poznamenány nekritickou obhajobou jedné z bojujících stran, navíc ve značně ideologickém duchu. Autor následujícího eseje, který se jako pozorovatel zúčastnil několika palestinských voleb, se pokouší o méně politizující a střízlivý pohled na konflikt. Ani tato perspektiva však bohužel nezavdává mnoho důvodů k optimismu.

LUBOR KYSUČAN

Izraelsko-palestinský konflikt není western. Není to boj mezi dobrem a zlem, ale spíš tragédie v tom nejstarším a nejvlastnějším smyslu slova: totiž střet mezi jedním a druhým právem, střet mezi jedním silným, historicky podloženým a přesvědčivým nárokem a velmi odlišným, ale o nic méně přesvědčivým, o nic méně silným a lidským nárokem druhým.
Amos Oz

Střední Evropa u bran Asie

Pronikavá slova izraelského spisovatele mohou platit i pro celý Blízký východ, nikoliv pouze pro izraelsko-palestinský konflikt, na který si složitou blízkovýchodní realitu leckdy redukuje. Blízký východ je paradoxním místem. Oblast, v níž se – chtělo by se říci až v jakémisi pozhnaném závanu božské i lidské tvořivosti – zrodilo zemědělství, písmo, nejstarší lidské civilizace a tři velká monoteistická náboženství, hlásající lásku, mír, naději a soucit, je dnes pařeňštěm nenávisti, konfliktů, beznaděje a destrukce. Právě proto však může být nám Středoevropanům svým způsobem *blízký*.

Blízký východ je totiž jakousi střední Evropou u bran Asie. Stejně jako se kulturně a etnicky pestrá středoevropská mozaika začala sypat s pádem habsburské říše, která vymezila její politické i civilizační hranice, právě tak Blízkým východem v nové době otrásl rozpad Osmanské říše. Ten spustil procesy, jejichž důsledky sklízí oblast dodnes.

Už od počátku historie byl ovšem Blízký východ nejen kolébkou civilizace, ale zároveň její otevřenou křižovatkou. Všichni, kdo jí prošli, tu zanechali historii, která obohacuje, ale i tíží a bolí. Suezský průplav a později ropa, na níž je naše industriální civilizace až drogově závislá, ji pak proměnily ve strategickou oblast globálního významu. O kohoutky ropovodů se dnes svádějí stejně urputné boje jako kdysi o klíče k branám zdejších obchodních cest. Proto o této oblasti a v této oblasti vždy chtěli rozhodovat jiní; jedni tu zanechali doutnající trosky nepodařených socialistických experimentů, druzí studený lesk globálního kapitalismu.

Konflikt přišel zvenčí

Izraelsko-palestinský konflikt je pouze jedním ze symptomů a důsledků složité blízkovýchodní reality, nikoliv jejím jádrem a původcem. Je to konflikt, který nepřipouští jednoduchá řešení, protože se v něm zaužívalo hned několik rovin. Ty podstatnější z nich většinou širší veřejnosti unikají.

Není to v prvé řadě konflikt náboženský. Stejně tak to není konflikt mezi civilizovaným izraelským „prvním světem“ a neucesaným palestinským „třetím světem“, jak si rádi myslí Češi, kteří skrze své ospalé maloměstské obzory občas pohlížejí na obyvatele Izraele asi tak jako na obyvatele vilové čtvrti a na Palestince jako na romské ghetto. A v podstatě jde o konflikt veskrze mladý, jenž rozhodně nevyplývá z nějaké odvěké nenávisti. V kosmopolitní arabské civilizaci stejně jako ve většině impérií, která ji obsáhla, až po novověkou Osmanskou říši požívali Židé mnohem více svobod než v Evropě, kde byli až do nové doby bezbrannou obětí křesťanského fundamentalismu.

Dračí setba střetu přišla zvenčí a rovněž tak zvenčí je tento střet dodnes přživován. V době, kdy se pod vlivem sionistických myšlenek začali do Palestiny stěhovat evropští Židé, stal se celý Blízký východ předmětem

evropských koloniálních aspirací; ty se naplno začaly uskutečňovat po rozpadu Osmanské říše, kdy se Palestina nakonec dostala pod britský mandát. Neschopnost Britů hasit nejen počínající palestinsko-arabské konflikty, ale i židovský odboj, který potlačovali s tvrdostí, o níž se dnes – na rozdíl například od britských represí v Indii – cudně mlčí, vedly nakonec k jejich stažení ze hry. Následná válka proti čerstvě zrozenému státu Izrael nebyla ovšem vnitřním izraelsko-palestinským konfliktem, nýbrž do ní vstoupil další hráč na scéně – arabské státy. A v dalších válkách, které potom Izrael vedl, se Palestinci dostali již do role pěšáků, ne-li přímo bezbranných obětí, doplácějících na zájmy hráčů mnohdy velmi vzdálených.

Paralelně s první izraelsko-palestinskou válkou propukly hned v několika arabských státech i pogromy na Židy a jejich následné vyhánění. Tyto smutné události jen potvrdily nutnost existence samostatného židovského státu, v němž byla po hrůzách holocaustu oprávněně spatřována jediná záruka bezpečnosti pro Židy kdekoli na světě.

Horká linie studené války

Třebaže izraelský stát vznikl jako víceméně levicový projekt (jeho posledním, dnes bezmála starosvětsky působícím ohlasem jsou kibucy) a stal se předmětem námluv ze strany rodícího se východního bloku (z této politiky vyplývá pověstná československá dodávka zbraní, které Izrael zachránil, stejně jako výcvik izraelských pilotů v prvních měsících komunistického Československa), karty se však záhy zamíchaly zcela jinak. Zatímco jeden arabský stát po druhém se postupně dostával do sféry sovětského vlivu a začal uskutečňovat jakýsi socialismus s islámským náterem, Izrael se stal nejspolehlivějším exponentem amerických zájmů na Blízkém východě. Zatímco východní blok civěl palestinské teroristy a nový antisemitismus, maskovaný do „boje proti sionismu“, se stal od počátku padesátých let jedním z neodmyslitelných ideových rysů reálné socialistických režimů, do Izraele ve velkém proudily americké peníze a americké zbraně.

V Izraeli a jeho státním mýtu se našli nejen vlivní a bohatí, vesměs spíše liberální američtí Židé, ale stejně tak mentálně naprosto odlišní, v americké domácnosti a zahraniční politice periodicky dominantní evangelikální fundamentalisté, kteří ve vzniku izraelského státu spatřovali naplnění biblických proctví. Právě tato instrumentalizace konfliktu, který se stal dalším v řadě horkých linií studené války, jej zakončovala natolik, že přečkal rozpad bipolárního světa.

Zatímco však většinu z dalších střetů, vnímaných jako dědictví studené války (např. většinu občanských válek v afrických zemích), se s úspěchem podařilo uhasit, blízkovýchodní konflikt doutná s neutuchající výbušností dodnes. Dědictví studené války jako by se projevovalo i v jeho symbolickém vnímání – zjednodušeně řečeno mezi pravicově založenými obyvateli Západu (pochopitelně s výjimkou fašizující krajní pravice) patří k dobrému tónu být proizraelský, u levicově smýšlejících se naopak tiše předpokládají sympatie pro „utlačované Palestince“.

Živá voda, Mrtvé moře

Důvodů, proč je konflikt samotný dodnes živý, je však více. Tím prvním je tíživé a dosud nevyřádané dědictví: miliony palestinských

uprchlíků, kteří se nalézají mimo Izrael i palestinská území a nemají se kam vrátit; a z druhé strany velký počet izraelských osad na palestinských územích. Osadníci mají v izraelské politice důležité slovo – stačí si jen vzpomenout na emoce, které vyvolalo vystěhování osad z pásma Gazy.

V této souvislosti přichází ke slovu druhá rovina konfliktu, totiž demograficko-environmentální. Již od starověku představuje celé území ekologicky nesmírně zatíženou oblast. Jak velké přistěhovalectví do Izraele, jehož populace se od roku 1990 zvětšila téměř o milion obyvatel, tak velký populační růst na palestinských územích přivedly oblast na pokraj jejich ekologických možností. Pověstný biblický Jordán dnes připomíná okresní českou říčku v období sucha, větší na jeho vody totiž padne na zavlažování polí v Izraeli, na palestinských územích i v Jordánsku. V důsledku toho dochází k systematickému poklesu hladiny Mrtvého moře, jednoho z unikátních biotopů na světě, jemuž tak vážně hrozí osud Aralského jezera. Právě proto se Izrael zuby nehty drží kontroly nad vodními zdroji, ať již jde o zásoby podzemní vody na palestinských územích či o původně syrské Golanské výšiny, jejichž strategický vodo hospodářský význam je pro Izrael snad ještě zásadnější než ten vojenský. Pokud jde ovšem o spravedlivé sdílení vodních zdrojů, zůstávají Palestinci lidmi druhého řádu.

V kontextu války proti terorismu nabyla pro Američany pozice Izraele coby klíčového spojence nového významu, plně srovnatelného s jeho rolí v době studené války. Na druhé straně radikální islám, nejen ve formě zosobňované Hamasem, se pomalu zabydluje i v sekulární Palestině a ne jeden z někdejších palestinských revolucionářů vyměnil Karla Marxe za Korán.

Frustrované a sociálně rozvíklané společnosti typu té palestinské pro proroky nového džihádu představují nejlepší úrodnou půdu. Navíc i v těch arabských státech, které se samy vlivu radikálního politického islámu obávají, přežívá zavilý antisemitismus. V řadě zemí dostává štvavá antisemitská propaganda prostor i ve státní televizi (včetně zfilmovaných *Protokolů sionských mudrců*).

Výsledkem úspěšné ideologické masáže, hraničící s brainwashingem, je i představa sdílená lejakým, jinak dobrosrdečným a pohostinným Arabem, totiž že nacisté přece jen měli něco do sebe, když zabíjeli Židy. Nenávist k Izraeli dosahuje až iracionálně symbolických podob, jak o tom svědčí nemožnost cestovat s izraelským pasem či dokonce jen s izraelským razítkem nebo vízem v pasu do většiny muslimských zemí.

Dnes je vcelku zřejmé, že leckteré arabské země na mírovém ukončení izraelsko-palestinského konfliktu vůbec nemají zájem. Rukojmími takové politiky jsou paradoxně právě palestinstí uprchlíci, kteří přežívají v řadě sousedních zemí v nedůstojných podmínkách v pozici občanů druhého řádu a mnohde, například v Libanonu, jsou obětí místní xenofobie. Překvapivě nejlépe se k nim (stejně tak jako dnes k uprchlíkům z Iráku) navzdory svému všeobecně nedůvěryhodnému autoritářskému režimu chová Sýrie.

Naděje, zdi a mučedníci

Pokud si tedy dovolíme nehistorické „co by, kdyby“, lze říci, že kdyby izraelsko-palestinský střet propukl na pustém izolovaném ostrově, s nejvyšší pravděpodobností by jistě

INZERCE

NOD > listopad 2007

02/11 Kora et le Mechanix a hosté / Křest CD
09/11 Huntsville (nor)
18/11 MoEnS / Penderecki String Quartet (can)
21/11 BBNU / DanoM (sk) / Martin Ježek

Experimentální
prostor
Roxxy/NoD
Dlouhá 33, Praha 1,
www.roxy.cz

Experimentální prostor Roxxy/NoD, Dlouhá 33, Praha 1, www.roxy.cz

Tragické paradoxy blízkovýchodního konfliktu

Na izraelském checkpointu. Mnoho Palestinců by mohlo vyprávět příběh šikany, porušování lidských práv a absurdní arogance vojenské mašinerie. Foto publicradio.org

už dávno obě strany obnovily normální soužití. Obě společnosti totiž mají více společného, než bychom si na první pohled mysleli.

Třebaže rozdíl v ekonomických standardech a v životní úrovni mezi Izraelem a Palestinskou autonomií je propastný, není zdaleka nepřekonatelný. Z mnoha Palestinců se stali bohatí a úspěšní podnikatelé a obchodníci, ať již žijí na palestinských územích či kdekoliv jinde včetně Severní a Latinské Ameriky. Navíc na každodenní ekonomické úrovni probíhají vztahy docela pragmaticky – řada Palestinců v Izraeli pracuje. Problém ekonomické stagnace nespočívá ani tak v izraelské okupaci či v pasivitě Palestinců, údajně rozmazlených zlatým deštěm mezinárodní solidarity, jako spíše ve všudypřítomné korupci a nepružné byrokracii, včetně tunelování zahraniční pomoci, na níž je palestinská samospráva závislá.

V obou společnostech vládne velký respekt ke vzdělání, na palestinském území se nalézá řada univerzit. A Palestinci hrají v zemích Blízkého východu podobnou úlohu jako Židé ve středověku – roli vzdělané vrstvy, v jejímž rámci se uplatňují jako finančníci, právníci, lékaři.

Obě společnosti jsou navíc poměrně otevřené. Izrael není jen formálně moderní západní demokracií, ale skutečně vnitřně otevřenou společností, kde vedle sebe žijí v míru ortodoxní Židé, které jako by přenesl z Haliče

19. století, a postmoderní liberálové; je to země s náboženskými školami, udržujícími starověké tradice, stejně jako se špičkovými univerzitami, vyspělou znalostní ekonomikou a festivaly moderní kultury. V míře otevřenosti, umožňující jistě ne ideální, nicméně fungující soužití nesourodých světů, mohou Izraeli konkurovat snad jen Spojené státy, s nimiž má tato země, rovněž vzešlá z imigrace, společného mnohem více než jen politické zájmy.

Překvapivě pestrá je ovšem i palestinská společnost, jejíž základní pluralita je dána staletou historií soužití křesťanů různých vyznání a muslimů. Islámský fundamentalismus byl donedávna v podstatě sekulární palestinské mentalitě cizí, úspěch Hamasu v posledních volbách byl spíše úspěchem jeho charitativně založené sociální politiky a boje proti všeobecné korupci. Ve stínu soupeření Fatahu s Hamasem, na které je palestinská politická scéna povrchně redukována, působí ovšem celá řada dalších politických a názorových proudů, od umírněných liberálů po marxisty či dokonce zelené. Navíc volby, které na palestinských územích pod bedlivým mezinárodním dohledem již vícekrát proběhly, se vyznačovaly naprostou korektností a relativně vysokou politickou kulturou.

Bohužel za současného stavu regionální i globální politiky se zdá, že konflikt nemá

blízkého konce. Jakkoliv směšné a pokrytecké je označovat Izrael za rasistický stát (srovnávaný s jihoafrickým apartheidem), prakticky jeho okupační správy jsou tvrdé, ničící individuální osudy nevinných lidí a z hlediska nejzákladnějšího všelidského *common sense* nedůstojné a ponižující. Právě tyto postupy přispívají k tomu, že vedle heroického příběhu zachování identity a nezávislosti za beznadějných podmínek a odhodlanosti, jaká sotva má v moderním rozmazleném a cynickém světě obdoby, vzniká i paralelní příběh šikany civilistů, masového porušování lidských práv a absurdní arogance vojenské mašinerie, čekající na svého nového Josepha Hellera. Navíc pověstná bezpečnostní zeď, do níž chtějí stoupenci tvrdé linie svůj příběh uzavřít, již sama o sobě působí v dnešním světě, žijícím z mýtu pádu berlínské zdi a železné opony, kontraproduktivně.

Palestinci zase svůj potenciálně heroický příběh zdiskreditovali v samotném počátku spoluprací s odpudivými režimy, nacisty a Sovětským svazem počínaje a Saddámem Husajnem konče. A dodnes jej diskreditují sebevražedným terorem, na který rovněž doplácí nevinní na druhé straně. Fakt, že tito sebevražední atentáčníci stále požívají v širokých kruzích palestinské společnosti glorioly mučedníků, svědčí o její nevyzrálosti. Mnozí říkají, že Palestinci musejí dorůst ke svému Gándhímu, Mandelovi či Kingovi.

Kdyby...

Celý konflikt je polapen do složitých geografických a ještě mnohem složitějších civilizačních a politických blízkovýchodních souřadnic. Ty jsou pro něj osudové a na ně by zřejmě i Gándhí byl krátký. Podle názoru řady komentátorů dnes Blízký východ prožívá období náboženských válek, jaké si Evropa odbyla již v 16. století. Povrchní veřejné mínění na Západě se bojí celosvětové aliance radikálního islámu, ohrožující svobodný svět se stejnou vervou jako kdysi Marxem předpovězení proletáři všech zemí, avšak mělo by se spíše obávat chaosu, do něhož se blízkovýchodní svět propadá.

I za ideální situace, v níž by se v arabských zemích prosadila demokracie, se lze obávat, že první korektní volby by v řadě z nich byly zároveň volbami posledními, neboť by v nich zvítězili radikální islamisté, jejichž snem je „smetení Izraele do moře“. Současné zkorumpované a autoritářské, víceméně sekulární vlády většiny arabských zemí tak možná představují ještě tu nejsnesitelnější variantu. Aby se však udržely u moci a zastřely vlastní problémy, musejí před vlastním potenciálně explozivním obyvatelstvem udržovat obraz nepřítele, kterým je Izrael, obětní beránek za vnitřní problémy okolních států.

Zdá se tedy, že jediným východiskem z bludného kruhu politické nestability a mentální stagnace je směšná podpora politicky i nábožensky umírněných liberálních sil v muslimském světě. Pokud by takové kruhy získaly v arabských společnostech výraznější vliv, mohly by jejich mentalitu posunout směrem k univerzalistickému vnímání lidských práv a z toho vyplývající realističtější politice. Bohužel takový přístup je při soudobé panice, až paranoidní západní islamofobii zcela opomíjen.

V konečném součtu lze říci, že k řešení nemůže přispět ani americká razance a agresivita, ani místy až pokrytecká evropská opatrnost, tím méně pak nevyzpytatelná gesta ruské politiky, jejichž hlavním cílem je být viděn. V prvé řadě musí změna nastat v mysli všech zúčastněných, jimiž zdaleka nejsou jen Izraelci či Palestinci. Mír je cosi, co dost dobře nelze přivést v diplomatickém kufříku z Bruselu, Moskvy či Washingtonu, ani na hlavních tanků, ale ani v batozích aktivistů, kteří si v dobré víře před tanky lehají. Ať již mír chápeme jako hluboký stav duše nebo jen jako pragmaticky vyjednaný diplomatický obchod, musejí k němu především dospět ti, jichž se týká. Jednou z nutných podmínek k tomu je ovšem pocit, že si o svých věcech rozhodují sami a že nejsou jen loutkou cizích zájmů.

Autor je proti své vůli univerzitní učitel a ze své vůle lidskoprávní aktivista na volné noze.

Bude tetička štíhlejší?

Odbory v BBC bojují proti propouštění

Citát z knihy George Mikesa Jak býti cizincem je v Británii všeobecně známý a často jej citují současní i bývalí zaměstnanci korporace: „Každý, kdo žije v Británii, pracoval pro BBC, pracuje pro BBC nebo bude pracovat pro BBC.“ Minulý týden to vypadalo, že z Mikesova výroku bude nadále platit jen první třetina – ta o těch bývalých zaměstnancích.

JULEK NEUMANN

Britové mají k BBC ironicky láskyplný vztah: rádi o ní mluví jako o „tetě“, takové té trochu starosvětské, možná staropanenské. Dnes je prý trochu při těle a potřebovala by omladit.

Generální ředitel BBC Mark Thompson si ve středu 17. října 2007 pozval 100 mediálních hvězd a načrtl jim budoucnost své korporace: v nejbližších několika letech bude mít BBC velkou nouzi o finanční prostředky, a aby obstála v digitální éře, je třeba během příštích dvou let snížit rozpočet o tři procenta. K tomu je podle něj nutné propustit kolem dvou a půl tisíce zaměstnanců, především ze zpravodajských a novinářských profesí. Korporace prý zároveň vytvoří sedm set nových pracovních příležitostí, takže něco přes třetinu propuštěných bude možné nasadit na jiná pracoviště, a korporace tak fakticky přijde „jenom“ o 1800 lidí.

V pátek 19. října mělo vedení korporace začít rozesílat dopisy, v nichž chtělo zaměstnancům oznamovat nezbytné propouštění a navrhnout „dobrovolný odchod ze zaměstnání“. Odbory oznámily, že v tom případě ještě týž den uspořádají tajné hlasování o možnosti stávky.

Byly doby, kdy se jedna konzervativní vláda po druhé pokoušela omezit vliv BBC, organizace, kterou považovala za semeniště levičáckého myšlení. Jeden z velkých konfliktů pro-

běhl počátkem osmdesátých let mezi BBC a tehdejší premiérkou Margaret Thatcherovou, která požadovala, aby se o britských vojácích mluvilo jako o „našich hoších“; BBC se tehdy bránila, že její povinností je referovat pravdivě a především nezáužatě. Bylo z toho oboustranné rozladění a paní (dnes baronka) Thatcherová to korporaci nezapomněla.

S tím levičáctvím to nebylo tak úplně neoprávněné: vliv (a moc) odborů v sedmdesátých a osmdesátých letech byly tak silné, že si redaktoři například dlouho nesměli sami stříhat rozhovory a jiné nahrávky, aby nepřipravili o práci zvukaře. Koncem osmdesátých let se povaha vysílání zásadně proměnila a z více méně překladatelského servisu se stala více méně normální rozhlasová redakční práce. O tom jsme se mohli přesvědčit i z vysílání do tehdejšího Československa.

Na osudech zahraničních redakcí BBC by se v malém daly vystopovat také proměny vysílání BBC jako celku. Počátkem devadesátých let částečně zanikla skrytá propagandistická funkce ve vysílání, zejména pro východní a střední Evropu. Možnost cestovat a provádět nábor novinářů přímo v cílových zemích postupně erodovala zaměstnavatelskou politiku a ubylo stálých nebo dlouhodobějších smluv se zaměstnanci. Dokud byly hranice zavřené, bylo

obtížné sehnat hlasatele/překladatele s dostatečnou kvalifikací. Standardní nabídka pro nové redaktory tedy byla prvotní termínovaná smlouva na čtyři a čtvrt roku a vzápětí potom skoro automaticky smlouva trvalá. Tento princip vystřídaly krátkodobé smlouvy, zaštitěné politikou „omlazování“ vysílání, jež redaktorům nezaručovaly právo usídlit se trvale na území Británie. Ruku v ruce s tím do vysílání postupně pronikala technologická revoluce. Z československé redakce byly jako první propuštěny písáčky, jimž jsme diktovali texty překladů: mechanické psací stroje totiž nahradily nejdřív stroje elektrické, pak primitivní textové editory (bez háčků a čárek), pak rafinovanější systém, který vedle možnosti práce s textem zprostředkovával také přístup k agenturním i jiným informacím. Pak se digitalizoval také zvukový záznam a z kdysi špičkových nahrávacích magnetofonů a minidisků se staly relikvie minulosti.

Novinářské a rozhlasácké odbory pochopitelně ani tehdy tyto změny nesledovaly úplně nečinně: když se měly měnit systémy smluv a pracovní podmínky, proběhla v celé BBC vlna stávek; shodou okolností v době, kdy se v celé střední Evropě hlasitě demonstrovalo proti autoritářským komunistickým režimům za změnu. Jenom těžko jsme vysvětlovali stávkovým hlídkám u vchodu do Bush House, proč se chováme jako *mrvy* a *stávkokazové* a předáváme dál informace, které jsme v dané situaci považovali za důležitější než platy.

Ačkoli vláda Margaret Thatcherové moc odborových organizací v Británii zásadním způsobem oklestila (vlna divokých stávek ve druhé polovině sedmdesátých let vedla k jejímu vítězství a vzpomínky na ně udržely konzervativní stranu u vlády až do roku 1997), šok z nedávného Thompsonova prohlášení však byl natolik silný, že odbory opět vytáhly do boje. Naposledy přitom pracovníci BBC stávkovali před dvěma lety, rovněž kvůli hrozcímu propouštění. K rozhodnutí odborů přispěly fámy, jaké se rodí snad všude, kde jsou ohrožena pracovní místa: každý zaměstnanec prý bude muset napsat esej o dvou stech slovech a vysvětlit, proč by místo mělo zůstat právě jemu. Vedení BBC ovšem tyto fámy odmítá jako naprostý nesmysl. „Je to falešná a poplašná zvěst,“ řekla Helen Boadenová, šéfka oddělení zpráv, které by podle plánu mělo propustit 370 lidí. „Samozřejmě ale budete mít příležitost vyjádřit se ke své situaci a možnosti propouštění písemně, pokud by to mohlo přispět k tomu, abyste si své místo udrželi. Ale nikdo vás nebude nutit, je to naprosto dobrovolné,“ dodala.

Nakonec se ale korporace velkého tlaku ze všech stran lekla a nečekaně oznámila, že bude s odbory dva týdny jednat jak o podmínkách propouštění, tak o možnostech přeskolení propouštěných osob na jiné profesí v rámci BBC a dalších postupech, jež by tvrdý náraz trochu zmírnily. Tři tisíce interních dopisů, vyzývající zaměstnance, aby projevíli zájem o dobrovolný odchod z práce, jsou sice již připraveny k odeslání, ale jak to vypadá, nejbližší termín, kdy se ocitnou v soukromých schránkách zaměstnanců, je 5. listopad 2007.

Pokud se ovšem obě strany nedohodnou na oboustranné přijatelných podmínkách, stávka může – jak připomínají britští komentátoři – ohrozit vysílání BBC právě v době, kdy po celé Británii planou hranice, připomínající nepodařený útok Guye Fawkesa střelným prachem na základy britské demokracie.

Autor je někdejší redaktor BBC.

Korporace se lekla reakcí na oznámení o propouštění dvou a půl tisíce zaměstnanců. Hrozby zastavení vysílání na chvíli zabraly.

INZERCE

Slídlivé roku 2007!

www.slidilove.cz

Slavnostní večer s vyhlášením výsledků třetího ročníku soutěže **Big Brother Awards** začíná **13. listopadu 2007 v 19.30** v **Roxy / NoD**, Dlouhá 33, Praha 1

Vstupenky:
Iuridicum Remedium, o.s.
Husinecká 21, 130 00 Praha,
tel: 222 515 564, E-mail: bba@iure.org

BIG BROTHER AWARDS.CZ

přešlap

Boj Našeho vojska

Nakladatelství Naše vojsko má nového vojáka ve svých řadách. Je jím bývalý vůdce českých neonacistů, dnes již „spisovatel“ Filip Vávra, jemuž letos vydalo „sci-fi román“ *Nebeská družina*. Za co tím nakladatelství bojuje a s kým, je těžko říct. Zdá se ale, že hlavně se čtenářem. Kniha je to totiž k nečtení. Schematicky přihlouplý příběh, jenž jako by čerpal chvíli v dětské dobrodružné literatuře, chvíli zase v dnes tolik oblíbeném mystickém románu a chvíli byl jakousi naivně nablblou obhajobou vojenského hrdinství a pravého chlapství. Samozřejmě, že hrdinství tankové jednotky SS. Jednotky, která se ke konci již takřka prohrané druhé světové války přesune v čase o 700 let zpět, aby arizovala pomoci tehdy nevídané techniky celou Evropu a následně i svět. Nacisté jsou zde až na výjimky zásadoví a morální chlápci, kteří bojují za své ideály, a jejich idealismus je tak nevěrohodný jako skutečnost, že jejich tanky pohání vodík. Ženy, pokud tu vůbec vystupují, jsou jen blond a modrooké, komunisté zase jen jako pouliční násilníci a záporná postava, která v sobě spojuje odpornost nacistické ideologie, je jen jedna, aby se neřeklo.

Hlavní hrdina, zapálený nacist a velitel tankové jednotky, v průběhu knihy dosáhne alespoň částečného vystřízlivění, a to je asi jediné sdělení, kterého se dočkáme. Dílko má tedy evidentně význam jen pro Filipa Vávru, který jako by tímto psaním prováděl jakousi sebeanalýzu a vyrovnání se s vlastní (neonacistickou) minulostí. Je to prostě jeho terapie a tak trochu i jeho příběh. Tak nějak by chtěl toho času svými soudruhy odstavený tvůrce vidět svou vlastní cestu, která vedla od funkce v Národně sociálním bloku až k zakládání Národního odporu. Proč to ale vůbec má někdo vydávat a jiný číst?

Lukáš Rychetský

Praha neplatí holky u tyče

O přednášce radního pro kulturu Richtera na AMU

Hlavní město má novou koncepci kulturních grantů. Dosavadní komise odborníků a úředníků bude nyní rozhodovat jen o třech čtvrtinách celkové částky 200 milionů korun; zbylá čtvrtina bude rozdělena „objektivně“, podle počtů prodaných vstupenek. Radní Milan Richter též prosadil zvýšení částky pro umělce do 35 let na 40 milionů. Na s. 5 píšeme, jaký měl se svou koncepcí nakonec úspěch. Zde se referuje, kterak pro ni lobboval mezi studenty a co oni na to.

OLGA ŠKOCHOVÁ

Zajímá-li skutečně pana radního Milana Richtera názor studentů, jak je možné, že si s nimi „přišel pokecat“, aniž by počítal se záznamem diskuse i aniž by poskytl materiál, o kterém chce diskutovat, aby ho studenti mohli prostudovat a měli možnost vyjádřit se ke koncepci jako celku? Reagovat pouze na bezprostředně slyšené, bez předchozí přípravy, znamená přece zůstat povětšinou u detailů.

Udržet pana radního u tématu, při jeho brilantní schopnosti odvádět pozornost pepnými příklady, a chtít důsledně odpověď na položenou otázku není lehké. Ze záznamu, který byl soukromou iniciativou z řad studentů, by se daly vytáhnout výroky typu „je to grantový systém, který řeší kulturu napříč žánry“. Na otázku, jaké jsou podmínky akreditace subjektů, které budou moci v okruhu I žádat o podporu na vstupenku, odpověděl, že „je zásadní – a to bude muset posoudit grantová komise – to umění, které se tam provozuje, protože pod stejným živnostenským listem se provozuje divadlo stejně jako bordel ve Smečkách, kde se točí holky u tyče. A je na té komisi, aby řekla: tohle s prominutím neakreditujeme, protože tady vám tancují holky u tyče, a nám se líbí víc, když holky tancují třeba balet na jevišti.“ Méně humorné už je, že v diskusi padla významná nepravda jako odpověď na otázku, proč nemůže být původní systém zachován a jeho inovace pozdržena, když je nová koncepce tolik kritizována z řad odborné veřejnosti. „Původní systém je špatný proto, že tam nejsou nastaveny parametry, aby nedocházelo k podpoře nad rámec de minimis,“ vysvětlil Richter. Přitom ale pravidlo de minimis (podpora komerčních subjektů do 6 milionů během tří let) platí pro pražskou radnici, i když si je nezapracuje do vlastního dokumentu – jednoduše proto, že se na ni vztahují zákony EU.

Nepřipravený diskutující též nedešifruje, že pěkně znějící slib „sejdeme se za rok a řekneme si, jestli změna byla k lepšímu, či nikoliv“ je nedůvěryhodný. Neví totiž, že se radnice zavázala již k evaluaci původní grantové koncepce

Milan Richter jde přímo k cíli a mladým umělcům to imponuje. Některým. Foto Stanislav Peška, ČTK.

a systému, ale nic takového neproběhlo. Rovněž závěrečné pozvání pana radního „doporučuji: přijďte se zúčastnit 25. října zastupitelstva, tam může každý, kdo je Pražák, vystoupit“ je problematizováno již nevyřčeným faktem, že sice může, ale až poté, co mu zastupitelé udělí slovo.

Nastavení celé situace panem radním i styl jeho „přátelského“ veřejného vystupování svědčí o tom, že mu pravděpodobně o názory studentů na kulturní politiku města nejde. Tak o co mu tedy jde?

Chce „podplatit“ akademickou obec? Z té by přece mohla vzejít nezávislá kritika grantové

koncepce – subjekty působící v praxi jsou vydírány prostým faktem, že granty nebudou otevřeny, když se tato koncepce neschválí. „Podplatit“ si mínění obce by vlastně mohlo být snadné. Školy přece peníze potřebují. Mladí umělci i producenti se samozřejmě chtějí realizovat! Většina z nich, nemluvím o výjimkách, nesleduje natolik dění v kulturní politice a nezná historii kauzy magistrátních grantů, aby měla bez přípravy vhléd do podstaty věci. Ostatně úvodní slova pana radního svědčí o tom, že to pravděpodobně předpokládá.

Nastavení diskuse ze strany školy také nebylo šťastné. Věc nebyla dostatečně inzerována, informace se dostala e-mailem jen k vybraným studentům, což svědčí mimo jiné o tom, že se AMU probouzí k tomu, aby podporovala své studenty v zájmu o věci veřejné, s velkým zpožděním. To je v případě kulturní politiky skutečně paradoxní, neboť ta se absolventů AMU, mladých umělců a kulturních manažerů, jejich budoucí existence, přímo týká.

Iniciace této diskuse je ale nadějí, že vysoká umělecká škola, jakou je Akademie múzických umění, konečně začne podněcovat své studenty, aby se o kulturní politiku zajímali a učili se v ní orientovat, aby byli partnery do diskuse. Takové diskuse, konané za méně vyhrocených okolností, než je situace těsně před schválením městských grantů, by totiž měly být součástí studia.

Nikdo zvenku neřekne nic přímo proti tomu, že chce pan radní nabídnout tolik peněz mladým, nadějným a talentovaným. Jediný, kdo se může ohradit proti takové manipulaci, jsou vysoké školy nebo studenti sami, a to nikoli tím, že dotaci odmítnou, ale tím, že veřejně rozkryjí její manipulativní charakter.

Debate nakonec splnila, co od ní M. Richter očekával. Nová grantová koncepce byla 25. 10. zastupitelstvem schválena, a to za aplausu přítomných studentů. Snad jim z toho tleskání nezalehly uši napořád a příště už nebudou jen stafáží jednoho politika.

Autorka je scénografka, performerka, kulturní manažerka a doktorandka katedry autorské tvorby a pedagogiky DAMU.

veřejné osvětlení

Zelená avantgarda

Petr Fischer

Současná politika se vyznačuje dříve neobvyklou pružností. Sociální demokraté umějí nastavit pravicové daně a nahánět nezaměstnané do práce, konzervativní strany slibují sociálně a ekologicky citlivou politiku a zelení se podílejí na budování radarů a protiraketových základen, které jim kdysi naopak sloužily jako místo odporu, to když se v osmdesátých letech hnutí vymezovalo z širokého proudu levice, probouzející se z nepřijemné kocoviny předchozího militantního období. Ale co - politické hranice se rozmazávají a nic není nikdy takové, jaké bylo, což je neklamný znak přechodu do časů postmoderny; podobně jako to dosvědčují obranné reflexy, vyjadřované občasnými ideologickými záchvaty politiků, kteří se vracejí k přesným definičním polím moderní doby a rychle oprašují knihy klasiků, aby takovému rozplývání zabránili.

Případ zelených přesto stojí za bedlivější pozornost. Třeba proto, že do české politiky nastupovali velmi pozdě, a jak je vidět, rychle se učí, jakkoliv to nebyli oni, kdo začal

dobrovolně ztrácet ideové obrysy. Ale přece jen – zelení přinesli do politiky slib principiálnosti, který se v praktickém obcování ve vládě pomalu ztrácí, což není odsudek či hodnocení, nýbrž, jistě velmi alibisticky řečeno, pouhý popis.

V rozhovoru pro Hospodářské noviny (19. 10. 2007) řekl předseda Strany zelených Martin Bursík, že „odpor proti jaderné energii pro něho není náboženstvím“: „Jsou zelení, pro které to náboženství je. Pro mě ne. Ale při dnešní úrovni technologií i alternativních zdrojů tam pořád vidím zavřené dveře.“ Je to podobně silné tvrzení, jako kdyby komunisté prohlásili, že dohoda s kapitálem je možná, i když pořád trvají na tom, že rozpor mezi prací a kapitálem, který bezohledně míří za množením sebe a zisku, může za všechny špatnosti světa. Kdyby se komunisté zřekli tohoto východiska, přestali by být komunisty a stali by se běžnou levicovou stranou, což po nich také dlouhodobě všichni v Česku žádají, protože odpor ke kapitálu je považován za ideologický přežitek minulosti. Zeleným, kteří opustí dogma „špinavého jádra“, by se – paralelně řečeno – stalo totéž.

Zelené hnutí bez odporu k jádru přestává být zeleným hnutím. Na boji proti jádru (ved-

le pacifistické snahy zastavit zbrojení a násilí) zelení vyrostli. Není to „jen“ symbolický zdroj jejich politické energie, ale opravdový základ, z něhož mohou pořád čerpat. V boji proti jádru poprvé získali veřejnost na svou stranu, v boji proti jádru poprvé předvedli, že „společnost odpadu“ nemá filosoficky vzato velkou budoucnost a byli v tom, alespoň částečně, úspěšní. Žádný zelený nemůže dnes jen tak říct, že odpor proti jádru pro něj není dogma, protože tím zároveň říká, že neexistuje žádný bod, z něhož by rostla jeho identita, a tedy možnost být odlišitelný od jiných. Konzervativci mají *individuum*, sociální demokraté *společenství*, lidovci křesťanské *hodnoty*, zelení *jinou energii* než jádro.

Rozplývání ideových hranic politiky se děje přirozeně neustále s tím, jak se mění společnost. Proto také britští konzervativci vycítili, že si nevystačí s poukazováním na staré tradice, a nabízejí modernější sociální program, maďarští socialisté zase byli nuceni k restriktivní politice, i když by, ideologicky viděno, měli spíše více dotovat. Svě základní vymezení – individualismus, respektive společenství – ale ani jedna z jmenovaných stran neztratila.

Mají-li politické strany plnit ve společnosti pozitivní roli, musí si ponechat nějakou kot-

vu, podle níž budou k rozeznání od jiných. I kdyby tato kotva při pohledu na praktické činy strany vypadala poněkud nepevně, nikdy by se neměla stát, že bezstarostně, byť jen potenciálně opustí dno, jak to udělal předseda zelených Martin Bursík. Jejich stranická loď se pak snadno stane potulnou bárkou, které se na rozbourených politických mořích každý raději vyhne, protože kdo ví, čeho se od nich můžeme nadít...

Ale abychom neskončili modernisticky a moralistně. Není zdaleka vyloučeno, že současná politika postupně spěje do fáze, kdy se v potulné bárce promění všechna stranická plavidla, která stará politická označení, vlajky a nálepky budou používat čistě formálně. V tomto smyslu lze zelené Martina Bursíka chápat jako nepřehlédnutelnou avantgardu. Ne, opravdu, není třeba se bát, že nebude podle čeho rozlišovat. Každý volič má stále vlastní oči, rozum a svědomí, aby dokázal posoudit, s jakým člověkem má tu čest. Ani v minulých dobách se přece nevolilo podle toho, kde jaká loď kotví a na jakou plavbu se chystá, nýbrž podle toho, kdo komu přišel morálně a lidsky ohydnější – Topolánek? Paroubek? Kalousek? Bursík?

Autor vede kulturní rubriku Hospodářských novin.

Zmizela komunita

Rozhovor s Janem Kaslem

O bydlení v centru Prahy, jeho proměně, o chybách, jimž bylo možné se vyhnout, o prodejnách kýčovitého skla i o možné budoucnosti hlavního města hovoří bývalý primátor.

LENKA KUČEROVÁ

Jste Pražan. Jak se vám tady žilo a žije?

Žil jsem na Malé Straně dvaadvacet let, od roku 1977 do roku 1999. Pozorovali jsme, jak se tam v devadesátých letech vše měnilo. Ono se to ale měnilo už za komunistů. Lidem umělecky založeným šlo o to místo, o jeho atmosféru. Stěhovali se tam intelektuálové, kumštýři. Chtěli žít v pěkném prostředí, byli ochotni leccos i vytrpět, rekonstruovali si byty vlastním nákladem. V devadesátých letech se to ale začalo měnit pod tlakem peněz, protože poloha této čtvrti je prostě unikátní.

Víme, jak to tam dnes vypadá.

Bylo možné tomu zabránit?

Ty domy nebyly v pořádku. Za komunistů se chystala rekonstrukce Jánského vršku. Já jsem proti ní také bojoval, protože se měla dělat plošně. Všechny vystěhovat a přestavět. Ovšem podobným způsobem se to dělo i potom, protože některé domy byly stejně vystěhovány kvůli statickému zajištění. Domy se neopravovaly průběžně, tak jak se má každý dům opravovat. Padesát let do toho nikdo nedal ani korunu, investovalo se maximálně do některých bytů.

Nedalo se to ale dělat s citem ke stávajícím nájemníkům?

Nastala éra restitucí, s níž samozřejmě souhlasím. Ty domy někomu patřily a musely se vrátit. Faktem je, že se všichni noví majitelé nechovali tak, jak se chovali jejich rodiče nebo prarodiče. Ale v zásadě to byla nevyhnutelná majetková změna v neexistujícím trhu s byty (při regulovaném nájemném není zohledněna ani poloha bytu), která vedla k tomu, že došlo jak k vystěhovávání, tak i k blokování bytů a pronajímání načerno. Tehdy nebyla bohužel stanovena přechodná lhůta třeba deseti let, kdy by se obyvatelé připravili na změnu. Podle mne je nejhorší takzvaný přechod nájmů, kdy si mnoho nájemců myslí, že byt zdědí třeba vnuk, či se dokonce s nájmů kšeftuje. Byla to taková zmatená doba, která bohužel ještě neskončila. V exponovaných lokalitách došlo ke změně struktury obyvatel – a navíc tu až enormně zesílil turistický ruch. S ním bohužel souvisí i negativní jevy, jako trvalý hluk, chaos, devastace veřejného prostoru atd. Co se s tím dá dělat? Regulovat to tak snadno nelze. Nejde asi říct, že přes Karlův most může jen tisíc turistů za den. Některé občany to otrávil a nakonec se sami odstěhovali. Mnoho obyvatel své byty pronajímalo, šli naproti komercializaci. Tím se svým způsobem o změnu také zasloužili.

To se nedalo nějak udržet?

Nedalo. Udrželo by se to v případě, že by majitelé i nájemníci domů nebyli ochotní se „prodat“. Oni ale raději barák pronajímali nebo rovnou prodali. To vše byla reakce na minulou dobu.

Dobře, to je obyvatelstvo, ale co ty šílené obchody?

To už se regulovat dalo. Jenže v té době jsme to cítili tak, že přece nemůžeme nařizovat majiteli, že má mít v domě pekárnu místo Crystalshopu. Klasický příklad Malostranské pekárny. Jistě pamatujete tu vůni v Mostecké. Majitel ale dostal dům zdevastovaný. Všichni si prostě mysleli, že když tam bude mít krám, který mu bude platit větší nájemné, tak je větší šance, že tam původní nájemníky nechá bydlet. Tímto způsobem se uvažovalo v devadesátých letech.

Byla to správná úvaha?

Asi ne. V Holandsku mají důslednější regulační mechanismy, kdy pro konkrétní lokalitu mají vymezené určité funkce. Kdyby tam chtěl přijít například osmý nebo devátý prodáváč skla, tak mu to odmítnou kolaudovat. Proč to mohou Holanďané udělat? Musí mít politickou vůli. Ta tady není a nebyla. Z regulace stoprocentní jsme šli do deregulace absolutní. Šup na volný trh. Mysleli jsme, že tím se to vyřeší samo. Dnes víme, že to tak snadné není. Jenže v Holandsku je tradice tržní ekonomiky po staletí, a tak se tuší, co se kde užívá. U nás si ten trh prorazil cestu. Asi to nešlo dělat napůl.

Trochu nechápu, jak ty krámy vůbec vydělávají. Mám pocit, že tam nikdo nenakupuje, že ty věci, které prodávají, jsou dost primitivní. Kde je kvalitní „designové“ sklo? Kdyby byla Mostecká takovou skleněnou ulicí a prodávali tam sklo, které nemůžete koupit jinde ve světě, tak nic proti tomu. Ale dnes tam je převážně brak a kýč.

Čím to bylo, že se lidé svých nemovitostí tak snadno vzdávali?

Přetržená historie, možná ztracený pocit vazby k tomu místu, k domu. Nebo normální ekonomické myšlení. Ono se jim to nedá vyčítat. Neměli v sobě hrdost, neměli v sobě ale také předvídatost. Kdyby lépe uvažovali, tak by si spočítali, že cena bude stoupat. Oni prodali vlastně hloupě.

Tam byly jen soukromé domy?

Ne, přece jen se něco povedlo. Dobrá cesta byla hned ze začátku devadesátých let prodávat domy družstvu nájemníků. Byla snaha zakotvit, aby majetek zůstal u těch, co tam bydlí. Ale neprodávaly se byty po bytě. Prodávání po bytech je bohužel dnes čistá spekulace, skoro rozkulačení obecního majetku. My jsme prodali dům družstvu nájemníků, a důležité bylo předkupní právo deseti let družstvu. Ti lidé se vlastně navzájem hlídali, někdo to možná pronajímalo, ale rozhodně se v domě drželi, jak to jenom šlo, a podrželi atmosféru místa. Takovým příkladem je třeba družstvo U slona ve Vlašské. Ti lidé tam žili a žijí i dnes. Mají majetek vysoké hodnoty, ale nemají chuť ho prodat a koupit si byt na Riviéře, i když by asi mohli.

Obecně se ale zdá, že Praha ztratila kouzlo. Je třeba moc barevná.

Já nemám rád domy vymalované pastelovými barvami. Takové to německé: opravíme domy po vzoru Královské cesty. Mám rád spíš italský styl: trochu omšelý. Taková nedbalá elegance, ale z kvalitních materiálů. Jenže vítězí Disneyland! Tomu se ale dalo zabránit! Snažili se o to někteří památkáři. Byl jsem svědkem toho, kdy prosazovali vápenné omítky, zatírané štuky. Žel, mnohokrát investor nebyl ochotný jít do těchto technologií. Pravda, jsou někdy dražší a ne každý je umí. Jsou to barvy přírodního typu a výsledek je úžasný.

Po revoluci přišli výrobci stavebních hmot s nejlevnějšími novými hmotami. Vytrháme parkety, dáme plovoucí podlahu. Zapomnělo se na to, že je to právě autenticita, jež přináší budoucí zisk.

Zpětně byste něco rád změnil?

Většinou jsme na místní úrovni nemohli ovlivnit mnoho věcí – rozhodně ne legislativu. Něco se dalo dělat jinak, něco ne. Dal se regulovat počet obchodů. Co se týče byd-

lení, měla se vyhlásit deregulace a desetiletá přechodná lhůta a dnes už jsme mohli fungovat v nějakém rozumně tržním systému, který by byl možná paradoxně citlivější než pseudoochrana nájemníků, která ve svém důsledku znamenala černý trh a přehnaně vysoké volné nájemy.

Podporuje současný magistrát podle vás dostatečně pražskou kulturu?

Systém grantové podpory je podle mne obecně správný. Celkem v kapitole bylo až přes miliardu. Problém byl vždy s podporou „živé kultury“, také různé menšinové žánry měly problém – tanec, fotografie, literatura atd... Obtížné jsem doloval peníze pro divadlo Ponec, Prague writer's festival atd. Co se ovšem poslední léta odehrává, je fraška – zdánlivě bohubilá podpora klubů znamená penězovod pro majitele klubu Akropolis, současně zastupitele a majitele celé budovy. Oprávněně vzbudily protesty nepřehledné metody přidělování věrným atd.

Za vašeho působení na postu primátora byl vystěhován slavný pražský squat Ladronka. Dnes se zdá, že Praha je alternativní kultury takřka zbavena. Potřebujeme alternativní kulturu?

Ladronka byla zbytečně demonstrativně obsazena Městskou policií v čele s R. Blažkem, ale myslím, že její současný stav není ostuda. Víc mne mrzí Medáci a Střešovice, zbytečně zlikvidovaná komunita, podobně i Budánka. To mohly být dvě „výkladní skříně alternativní kultury“. Scházela velkorysost. Medáky podrazil tehdejší starosta Prahy 6 Pavel Bém.

Jaký je váš názor na tolik diskutovaný blob?

Podporuji stavbu Národní knihovny podle vítězného Kaplického návrhu. Veškeré snahy o zlikvidování tohoto návrhu poukazováním na pseudodůvody jsou jen nevкусným zasahováním několika politiků do až dosud regulárního průběhu přípravy stavby. Klaus i Bém mohli být vnímáni jako ti, za jejichž panování se postavila první kvalitní veřejná kulturní stavba po roce 1989. Škoda, že pražská chobotnice vyhraje nad tou Kaplického.

Jan Kasl (1951, Praha) vystudoval ČVUT. Od roku 1998 do roku 2002 byl primátorem hlavního města Prahy a nyní řídí vlastní developersko-projektovou společnost. Byl zakladatelem politické strany Evropská demokraté a dnes je bez stranické příslušnosti.

INZERCE

Kora et le Mechanix

Excursin Forte

16:9 Progressive Remixes

NOVÉ ALBUM

KŘEST CD

Hypnotix

Miou Miou

Sonority

Yogi Rulez

Nika77 & Elektrabel

The Hermit & The Ferryman

Miroslav Posejpal

Drama Jacqua

Selectone

Jaroslav Kořán

Neutrino

Blue M

Uncless

Mechanix

DJ Blue

X61

NoD, Nextera a Blue Lizard records uvádí koncert experimentální elektroniky a křest CD

pá 2. 11. 07, NoD, 19,30 hod.,

Dlouhá 33, Praha 1

učinkují

S/M (Alex – elektronika, samplý, Silvia – vokály, efekty, Jana – housle, efekty)

– speciální program na základě samplů K.E.L.M.

GURUN GURUN (T. Knoflíček a J. Tarnovski)

– improvizální projekt dvou hudebníků ze skupiny Miou Miou – P R E M I É R A

KORA ET LE MECHANIX feat BLUE M

– ambient živě manipulovaný slovenským elektronikem Matoušem Borovským aka Blue M

IRENA A VOJTĚCH HAVLOVI – speciální host

CYBERIA DIVINORUM (Nika77 a Elektrabel)

– experimentální projekt + projekce by Dílna

JAROSLAV KOŘÁN – krátké filmy

KE KAŽDÉ VSTUPENCE CD ZDARMA !

mediální partnéři:

his

VOICE

A2

kulturní týdeník

RADIO 1

91.9 FM

RADIO AKROPOLIS

UNI

STEREO

Bém, beton a blob

Občanská společnost sílí

Zdá se, že žádné téma (ani to radarové) v poslední době nezasáhlo celou společnost tolik jako výstavba nové budovy Národní knihovny. O kvalitě této diskuse a lehkosti, s jakou někteří politici žonglují se slovy a jejich významy, podává zprávu následující text.

TOMÁŠ SAMEK

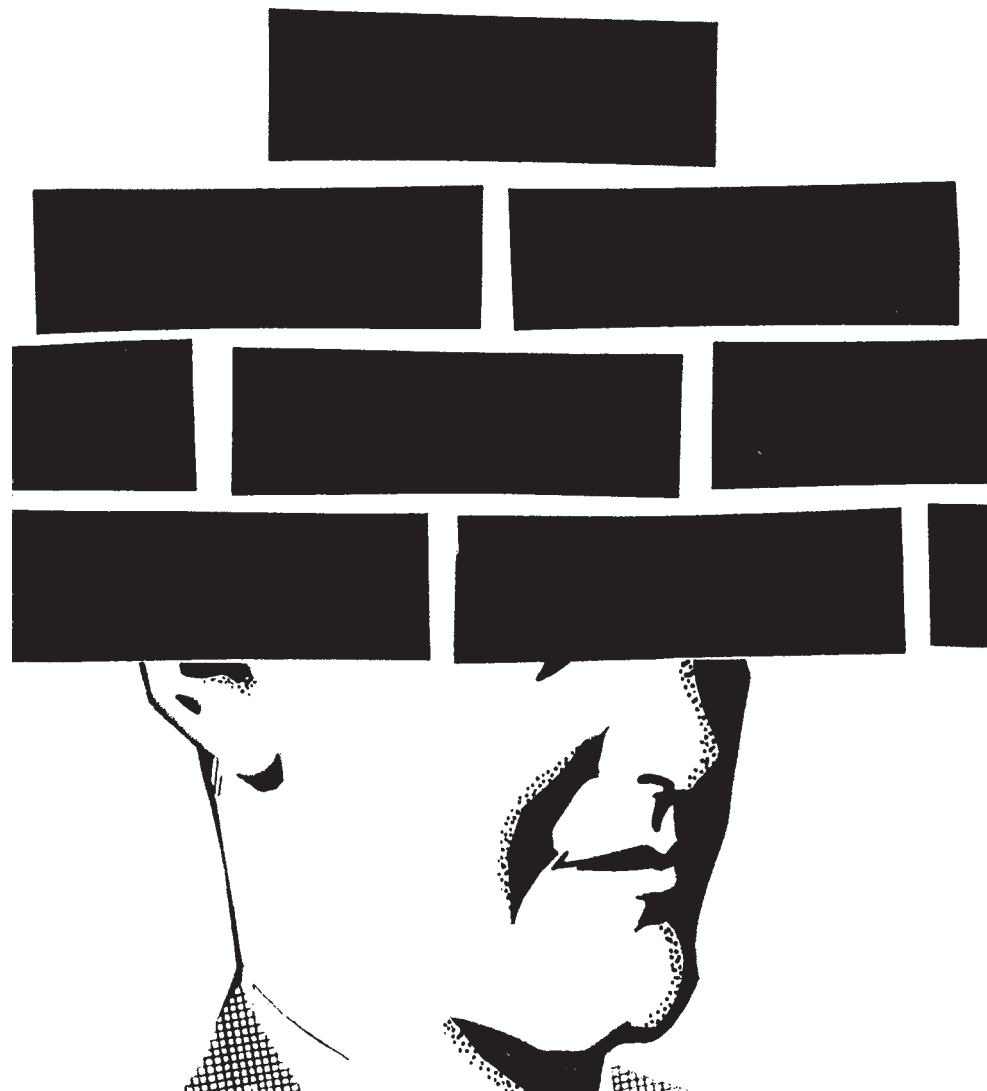
„Je mazaná a hezká,“ říká o ní bývalý prezident. „Pro mne je stavba pana Kaplického ošklivá,“ prohlašuje prezident současný. „Obluda, která na Letné nemá co dělat,“ upřesňuje předseda nejsilnějšího politického klubu na pražské radnici a jeho stranický kolega říká do kamery s opovržením: „Chrchel, který tam bude čnít.“ Stejnou stranu zastupuje primátor. Objekt, v němž jeho spolustraníci vidí chrchel, ho na jaře okouzli: „Oslovuje mě originalitou a nápadem.“ Na podzim z okouzlení procitá – a píše do novin: „O takové fialové oko se skutečně nesoutěžilo. Jakkoli jsem příznivcem moderní a dráždivé architektury, tentokrát se musím postavit proti.“ První bagr se ještě nezakousl do země, a ve veřejném prostoru již vyrostla obrovská stavba diskursu o stavbě chystané. Jak vypadá tato diskursivní budova? Stavíme ji na solidních základech?

Nestavíme. Neboť položit základy v diskursu znamená klást nejprve podstatné otázky a potom ty ostatní. A třebaže studie architekta Kaplického již nějakou dobu čerí hladinu mediálního moře, jedna podstatná věc uniká: ať postavíme na Letenské pláni cokoliv, bude to stát vedle obrovské mimoúrovňové křižovatky, která v těch místech již vyrůstá. I sebenádernější architektonický klenot bude jen něčím, co je navždy odsouzeno sousedit se řvoucí a smradlavou magistrálou. Je výborné, že probíhá živá diskuse o projektu Národní knihovny. Bylo by ještě lepší, kdyby se bývala vedla stejně angažovaná debata o projektu městského okruhu a tunelu Blanka, které většina médií – uhranuta budovatelskými plány politiků – chválí a spatřuje v nich řešení dopravní situace.

Dáma s betonovými náušnicemi

Není pochyb, že Praha potřebuje městský okruh. Ale má být veden pár set metrů od Pražského hradu? Odříznout Ořechovku, Dejvice a kus Letné? Zamořit tento krátký úsek v širším centru třemi gigantickými křižovatkami? Primátora se nemile dotkne, řekne-li o něm někdo, že dělá něco bolševického. Nuže, takto vedený městský okruh, za nějž se primátor bije jak lev, vychází z územního plánu přijatého v osmdesátých letech: v tomto bodě si lepší zajištění kontinuity svého budovatelského úsilí bolševik sotva mohl přát: v Pavlu Bémovi našel pokračovatele z nejvěrnějších.

Pár lidí na to upozornilo – nejvýrazněji Václav Havel. Přesto se náš diskurs nadále točí hlavně kolem efektní knihovny a daleko podstatnější zásah do městské krajiny zůstal stranou pozornosti. Nejde o maličkost: koncentrace karcinogenních mikročástic prachu, jak upozornila A2 v č. 41/2007, je dnes v Praze třikrát větší než v sedmimilionovém Londýně. Automobilový okruh zakousnutý do širšího středu města to ještě zhorší. Dopravní situaci nepomůže, stejně jako jí kdysi nepomohla magistrála, která odřízla Národní muzeum od Václavského náměstí. Zahraničních zkušeností magistrát nedbá: ty ukazují, že v každé metropoli je právě tolik aut, kolik jich svým dopravním systémem do sebe vpustí. Pokud jde o vzduch, Praha je druhé nejznečištěnější hlavní město Evropy – hned po Athénách. Až současná moc ve spolupráci s betonářskou lobby uskuteční své stavební plány, bude hůř. Není třeba naříkat, když se člověk ocitne v úzkých – pokud má naději, že z toho třeba časem vybědne. Stavbou takto koncipovaného městského okruhu nás pražská radnice o tuhle naději připravila.

Kresba Bohumil Štěpán

vaného městského okruhu nás pražská radnice o tuhle naději připravila.

Nebudou si muset zvykat jen naše plíce, nýbrž i naše peněženka: navržený okruh bude stát tolik, že by se za něj postavilo 15 blobů; to jen, až někdo bude poukazovat na to, jak neúnosně drahá by byla stavba knihovny.

Evropský unikát: konzervativní anarchista

Prezident: „Podobně jako protijaderní aktivisté u Temelína jsem ochoten přivazovat se vlastním tělem a bránit, aby Národní knihovna v takové podobě na Letné byla.“

Otázka: Je vhodné, aby se hlava státu, od níž se očekává, že bude strážit politickou kulturu země, veřejně vyznávala z toho, že zamýšlí porušit zákon? Takové zoufalé gesto je občansky možná ještě únosné u protijaderného aktivisty. Ale u prezidenta? Ve svém inauguračním proslovu slíbil, že nebude prezidentem aktivistickým. Teď hrozí prosazovat své konzervativní názory anarchistickými prostředky. Krajní a zoufalé gesto občanské neposlušnosti od hlavy státu lze přijmout v krajní a zoufalé situaci – třeba při válečném ohrožení země. Jsme snad v takové situaci? Už jen takové prázdné vyhrožování nezákonným chováním samo o sobě Václava Klause diskvalifikuje jako člověka dostatečně odpovědného na to, aby byl znovu zvolen do nejvyšší ústavní funkce.

Člověk nemusí být zrovna vystudovaný architekt, aby pochopil nesmyslnost dalšího hlasu zaznívajícího z našeho diskursivního staveniště, který žádá, abychom Kaplického knihovnu postavili, ale ne na Letné. Každá architektonická studie vzniká tak, že je vkomponována do svého okolí. Je to asi jako

požadovat: tohle čtyřverší Jaroslava Vrchlického se mi samo o sobě líbí, ale mělo by být raději vsazeno někam mezi Nerudovy Písně kosmické. Na prosazení tohoto nekulturního požadavku vznikla petice sepsaná v jednom kulturním kruhu, jehož srdce bije okázale (třeba celostránkovými inzeráty v tisku) pro stranu pana primátora. Nepřekvapí, že primátor navrhuje totéž. Jenže několik právníků upozornilo, že bychom v tom případě museli vypsat novou mezinárodní soutěž, takže Kaplického návrh by padl. Kdysi moc něco zakázala a s nikým se nemazlila; řekla stroze: „Ne.“ Dnes to dělá mazaněji: hovoří s námi, což o to; její „Ano, ale jinde“ znamená „Ne“ – ale zní to uhlazeněji. Co je hodně povzbudivé a opravdu nás odlišuje od časů minulých: v posledních letech a měsících roste občanské sebevědomí těch, kdo takové triky nespoknou a ozývají se, neboť si už nechtějí nechat líbit to, co na věci vadí nejvíc: netransparentní rozhodování a měnění pravidel soutěže podle toho, jak se to vládnoucím a jejich sponzorům v tu chvíli hodí. A proto:

Díky vám, pane doktore Béme. Probudil jste občanskou společnost. Bývalý prezident by vás za to pochválil. Současný nikoli. Bude to pro vás nelehké rozhodování: budete loajální k němu, anebo k většině občanů, kteří podporují výsledek mezinárodní soutěže? My Pražané budeme vaši volbu pozorně sledovat: chcete být primátorem prezidentským, anebo primátorem většiny svých voličů? Jindy by to byla otázka nepřipadná. Ale v přítomném sporu tyto dva tábory bohužel stojí proti sobě. Jakmile si vyberete, pochopíme. Vaši Pražané vám rozumějí.

Autor je publicista a lingvistický antropolog.

Zabývá se komunikací v českém veřejném prostoru.

INZERCE

9. FESTIVAL DIVADLA LÍŠEŇ
9.-11.11. 2007
VĚLNICKÝ DŮM JAMBOŘOVA 65
BRNO – ŽIDENICE

PÁTEK 9.11.

16.00 - Teatr Viti Marčika: Popelka
17.00 - Výtvarné dílny pro děti
17.00 - Povídaní s Berkatem
Setkání s lidmi, kteří pomáhají v Čečensku a Afghánistánu.

18.15 - Teatr Viti Marčika: Mystéria buffa
Strhující divadlo jednoho herce.

19.30 - Ziriab Arabské lidové písně o lásce.
21.00 - Barabura Balkánské, romské i slovenské vypalovačky.

SOBOTA 10.11.

14.00 - Buchty a loutky: Neposlušná kůzlátka
Pohádka o zlobení pro děti od tří let i dospělé.

15.00 - Výtvarné dílny pro děti
15.00 - Tomáš Vtípil: Do Not Eat – Throw Away
16.00 - Divadlo Kajak: De Kabaret
17.30 - Buchty a loutky: Sedum statečných
Loutkový barevný širokoúhlý western. (omezený počet míst)

19.00 - Povídaní s Petrou Procházkovou
Setkání s novinářkou a válečnou zpravodajkou.

20.10 - Josef Klíč: 120 dnů Sodomy
Koncert originálního violoncellisty.

21.00 - Hadry z těla Hradní folk-punk s prvky cross ovaru.

NEDELE 11.11.

14.30 - Tradiční bábkové divadlo Antona Anderleho: Nejmenší cirkus na světě
Rekonstrukce tradičního cirkusu s historickými loutkami.

15.30 - Výtvarné dílny pro děti i dospělé
17.00 - Divadlo DNO a DAMU: Ledové techno tedy Lapohádky
Inscenace získala hlavní cenu na 56. Loutkářské Chrudimi.

18.15 - DVA Akustický experimentál.
19.15 - Eva Slachová: Modlitba stínu Animovaný poetický film.
19.30 - Divadlo Líšeň: Jezevec na borovici (PREMIÉRA)
20.00 - Dagmar Andrtová-Voňková: Okolo naší vsi
Galerie divadla Líšeň: Vystavuje volné sdružení několika brněnských výtvarníků ŽEN ŽEN. Projekty nenáhodně náhodné.

Podrobné informace: www.divadlolisen.cz
Rezervace vstupenek: 728 818 034, produkce@divadlolisen.cz
Předprodej: INDIES, BKC, WOLF MUSIC

8. český gay & lesbický filmový festival
8th czech gay & lesbian film festival

BRNO 26. 10. - 3. 11. 2007 **mezipatra** PRAHA 5. 11. - 11. 11. 2007

Dubový život pod rudou hvězdou
Mezinárodní sympozium o životě gayů
a leseb během komunismu
30. 10. 17:00 Goethe Institut,
Masarykovo nábřeží 32
Ve spolupráci Goethe Institutu
a festivalu Mezipatra

Generální mediální partner:

Hlavní mediální partner:

e

Unijazz ve spolupráci s hl. m. Prahou,
za finanční podpory MK ČR a MČ Praha 1 pořádá

15. ročník mezinárodního hudebního festivalu

alternativa

23.-30. listopadu 2007

> Divadlo Archa > Kaštan - scéna Unijazzu > klub Delta > klub Vagon

- > Hector Zazou (F) - Quadri(+)Chromies
- > Franziska Baumann v triu Potage du jour (CH)
- > Jean-Luc Guionnet (F) + Seijiro Murayama (JAP)
- > duo Tucan (SK)
- > Over4Tea (SK)
- > Jorgos Skolias (GR) + Bronislav Dužý (PL)
- > Dienstag (A)
- > Zloději uší (CZ)
- > Urs Leimgruber (CH)
- > a další...

Předprodej vstupenek:
divadlo Archa, síť Ticketpro, Ticketportal a čítárna Unijazzu

www.alternativa-festival.cz
www.unijazz.cz

AUDIOVISUAL

každý týden v kině Světozor
uvádíme to nejlepší z videoartu,
animace, videoklipů, speciálních
efektů, netartu, reflexe médií
a dalších současných trendů.
www.kinosvetozor.cz/audiovisual

VZDUCH JE CÍTIT RUDĚ

Chris Marker a levicová
hnutí 60. a 70. let
1. listopadu 2007, 20.30h. čtvrtek
uvádí: David Čeněk

JESTLI JE NA MĚ NĚCO DOBRÉHO, JSEM TO JEN JÁ, KDO TO VÍ

Divadelní „gesto“ Jána Mančušky
9. listopadu 2007, 17.00h. pátek
uvádí: Ján Mančuška

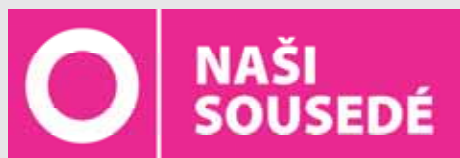
TICHO, VE STÁJI PRDÍ KRÁVA

Podzimní žatva A2
kulturního týdeníku
14. listopadu 2007, 20.30h. středa
uvádí: Aleš Stuchlý a Mark Ther

BITEVNÍ POLE TITAN

věda, náboženství
a filmové médium
21. listopadu 2007, 20.30h. středa
uvádí: Zdeněk Holý

VÝUKOVÝ PROGRAM O DISKRIMINACI

UČÍTE SPOLEČENSKÉ VĚDY
NEBO VÝCHOVU K OBČANSTVÍ?

MÁTE ZÁJEM O ŠKOLENÍ
A VÝUKOVÉ MATERIÁLY (PŘÍRUČKA + DVD)
ZAMĚŘENÉ NA TÉMA DISKRIMINACE?

SPOLEČNOST PARTNERS CZECH
PŘIPRAVILA PROGRAM PŘÁVĚ PRO VÁS!

DALŠÍ INFORMACE:
www.nasisouseded.cz
karolina.kuncova@partnersczech.cz
tel.: 737 738 813

Partners Czech
Partners for Democratic Change

2007 — Evropský rok rovných příležitostí pro všechny

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ FLÉDA & LEVEL B PRODUCTION & FIUME INITIATIVE UVÁDÍ:

new new! 2007

15.—18. 11. 2007

MEZINÁRODNÍ FESTIVAL NEOBVKLÉ HUDBY A FILMU
INTERNATIONAL FESTIVAL OF UNUSUAL MUSIC AND FILM

15. 11. DISKUZE / OPERA /
ZAHÁJENÍ

DISKUZE
HOW TO MAKE DIY
LABEL IN V4
MIK MUSIC (PL), BITLAB
RECORDS (HU),
ATRAKT ART (SK) a další

OPERA
ZDRUŽENIE PRE
SÚČASNÚ OPERU
(SK)

„SMRŤ V KUCHYNI“
/ HUDBA A LIBRETO:
LUBOMÍR BURGR (SK)

METROPOLIS SESSION
/ ZAHÁJOVACÍ PARTY
FESTIVALU

TIBOR HOLODA (SK)
GREATEST HITS
COLLECTIVE (UK/CZ)

16. 11. HUDBA
MILANESE (UK)
BODI BILL (DE)
PHILIPP
QUEHENBERGER (AT)
THE COMPLAINER
& THE
COMPLAINERS (PL)
SONORITY (CZ)
SVKSCHAE (SK)
a další

17. 11. HUDBA
MURCOF (MEX)
TUJIKO NORIKO (JAP)
JAMKA (SK)
ELEKTRABEL (CZ)
INSECT ELEKTRIKA
(CZ)
DJ CLICK JOE (CZ)
a další

8. 11. FILM
MICHAELA GRILL (AT)
& MARTIN SIEWERT
(AT)
JOSEF DABERNIG (AT)
& ISABELLA
HOLLAUF (AT)
& OLGA NEUWIRTH
(AT)
(SIXPACK FILM)

PŘEDPRODEJ
www.ticketstream.cz /
www.ticketportal.cz
Fléda bar, Indies, Wolf music, BKC,
DPZL

MÍSTO KONÁNÍ
KLUB FLÉDA, Štefánikova 24, Brno
60200, Czech republic
www.fleda.cz / info@fleda.cz

INFORMACE
www.newnew.cz
www.myspace.com/newnewfest
info@newnew.cz

PARTNEŘI
MINISTERSTVO
KULTURY ČESKÉ
REPUBLIKY

Visegrad Fund
www.visegradfund.org

fléda

XP PRODUCTION

level 6

MIK MUSIC

bitlab records

TVS MONDE

GEN. MEDIÁLNÍ PARTNER

METROPOLIS

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

freemusic.cz

A2 kulturní týdeník

XMAG

radiowave

FM

poslouchajme

techno.cz

newmusic.cz

Tíseň v Namibii

Úspěchy a úskalí české mise v Africe

Na přelomu tisíciletí se česká organizace Člověk v tísní rozhodla, že se bude angažovat v Africe. V užším výběru se ocitly dvě země – Etiopie a Namibie. Na místě humanitární pracovníci zápasí nejen s chudobou, ale také s nezájmem.

WOLFGANG SRÉTER

Ve vnitřních prostorách místního sídla organizace, ale i venku, na dvoře, pracuje v současné době celkem čtyřiačtyřicet žen. Foto archiv Člověk v tísní

V roce 2002 odjela doktorka Kateřina Kašová do namibijského Windhoeku, aby společně s místními vládními místy naplánovala dílnu, v níž by měly být zaměstnávány ženy infikované HIV a nemocné tuberkulózou. Při výrobě uměleckých výrobků rozmanitých kultur Namibie měly zúčastněné ženy získat dostatek sebedůvěry a samostatnosti a po čase dospět do situace, kdy budou samy schopny aktivně utvářet svůj život. Po několikaletém úsilí jsou dnes produkty organizace Člověk v tísní nabízeny nejen turistům na místních trzích, ale také zákazníkům v Evropě. Jsou k mání nejen v Keetmanshoopu, ale i v Arts and Crafts Centre ve Windhoeku, v Swakopmundu, v Lüderitz, k dostání jsou rovněž v pražských obchodech s výrobky uměleckých řemesel.

Podobně jako všechna místa v Namibii má i Keetmanshoop ještě africké jméno, které pochází z jazyka kmene Nama a znamená „studna černého bláta“. Dobyvatelé z Kapské kolonie nazývali toto místo Zwartmorast, a teprve když jeden německý misionář dostal od předsedy Rýnské misie Johana Keetmana peníze na vybudování prvního kostela, přejmenovali je na Keetmanshoop.

Poté, co země získala nezávislost na Jihoafrické republice, stal se Keetmanshoop centrem regionu Kara, největšího v Namibii, jižně od hlavního města. Z Windhoeku vede takřka nekonečná silnice přímo do Keetmanse (tak zkracují domácí obyvatelé dlouhý název města). Pro návštěvníky je místo především výchozím bodem výletů do kaňonu Fishriver, k řece Oranje s obrovskými vinicemi u jihoafrické hranice a k hrobům německých ochranných oddílů, které jsou tu roztroušeny po okraji pouště Kalahari.

Dobrá polovina z přibližně 15 tisíc obyvatel žije v „lokaci“ Tseiblaagte, pojmenované podle náčelníka Hendrika Tseiba, který do oblasti, která se později stala součástí Německé jihozápadní Afriky, přivedl svůj kmen Namaů. Pojem „lokace“ odkazuje na německé slovo „Lokation“ – lokace (umístění, pořadí; pronájem), místo, které měli v blízkosti bílých osad vyhrazeno k životu černí obyvatelé. Městská část s geometrickým základem je dnes zastavěna malými domky a chatrčemi z vlnitého plechu,

a je zřetelně oddělena od městského centra. Nedlážděné ulice jsou plné vytlučených děr, na okrajích se půdorys sídliště třepí, objevují se „informal settlements“ a na přechodu k poušti se lidé pokoušejí přežívat na skládkách odpadu.

Za ostnatým drátem

K Wake Centre organizace Člověk v tísní je nutné se z centra města vydat podél hřbitova, přes most, pod nímž prodávají ženy voňavá manga, a zabočit doprava k supermarketu Recia's. Řekli mi, že jakmile se po pravé straně vynoří „shebeen“, směsice barů a obchodů, kde se dá koupit a konzumovat alkohol už od rána, musím zahnout doleva na Tseib Avenue. Ten kout najdu snadno podle spousty mužů, kteří tam ve skupinkách utrácejí den. Černý uniformovaný strážník otevírá bránu s ostnatým drátem. U vchodu je upevněna cedule s nápisem „People in Need, Czech Republic“, ve zkratce PIN.

Každý, kdo má dnes platební kartu nebo mobilní telefon, si musí zapamatovat nejméně jedno, většinou však několik Personal Identification Numbers, krátce PIN. Někteří lidé v Evropě mají tolik „pinů“, že si je nepamatují a do adresářů si je zapisují všelijak dobrodružně zakódované, protože bez PIN nedostanou z automatu ani u přepážky své peníze a také mobilní telefon, který dokáže znít rozmanitými melodiemi, zůstane němý. Česká nevládní organizace Člověk v tísní používá zkratku PIN v jiném významu. Ve vnitřních prostorách místního sídla organizace, ale i venku, na dvoře, pracuje v současné době celkem čtyřiačtyřicet žen. Vyrábějí tašky, zvířátka z textilu, zástěry a šperky ze skleněných perliček a ze skořápek pštrosích vajec. Odměňovány jsou podle detailně vypracovaného postupu, který bere v potaz vynaložený čas a technické znalosti. Ženy jsou placeny od kusu, protože všechny ostatní varianty odměňování se ukázaly jako nespravedlivé a nerealizovatelné. Pracovní rychlost, intenzita a výdrž jsou u těchto žen velmi rozdílné.

Deset piv za bochník

Mnohé z nich jsou HIV pozitivní, tuberkulózní, nemají kde bydlet a musejí se starat mnohdy nejen o své vlastní děti, ale také

o vnoučata a o jiné děti. Situaci ztěžují problémy s alkoholem a z toho plynoucí apatie. Tradiční a zároveň laciné pivo Tombo (pět litrů moku stojí jako bochník chleba) se vaří z afrického obilí čiroku, vody, hnědého cukru, sušených kvasnic a chmele. Aby se nápoj dostalo finální dokonalosti, přidá se krapet kyseliny z autobaterií. Následkem bývá poleptaný jícen a žaludeční sliznice. Shebeen je v „lokaci“ na každém rohu, mnohé mají otevřeno nepřetržitě 24 hodin, a tak se těžce vydělané peníze dají lehce rozpustit v alkoholu za jedinou noc.

Wake Centre bylo předtím městskou pivní halou a město ji humanitární organizaci poskytuje bezplatně. Pomáhají zde nejen ženám, ale i dětem – zřídili tu školku. Najíst se tu mohou i děvčata a chlapci, kteří už chodí do školy, jídlo – každý den čerstvé – připravují učitelky mateřské školy. Susi Eimanová dělá spoustu věcí naráz: maže a obkládá chleby, zpívá s dětmi, když začnou plakat, bere je do náruče, batolata sbírá z podlahy a přitom z ní vyzařuje teplo a klid, což se přenáší i na děti a dává jim pocit bezpečí. Kromě toho tu pomáhají také dětem z ulice a někdy se dokonce s pomocí černých sociálních pracovníků podaří vrátit tyto děti zpátky do školy.

Poté, co se před časem ženy s uznáním a úctou rozloučily při velké slavnosti s doktorkou Kašovou, řídí toto zařízení Zdeňka Hauková, absolventka brněnské univerzity. Opouští ji Dagmar Fousková a všehovšudy pět místních spolupracovníků a spolupracovnic. Jeden z nich je specialistou na nemocné s TBC. Godfried Jahs se pokouší zvítězit nad tuberkulózou v této oblasti prostřednictvím programu DOT (Directly Observed Treatment), pro který byl speciálně vyškolen.

Cíle, které si tu stanovili, se mohou zdát nevelké. Pravidelná práce a pravidelné stravování by mělo přispět k tomu, že budou nemocní také pravidelně užívat léky.

Nezřídka z peněz, které nemocné ženy vydělají (vyplácejí se v pátek), žije celá rodina. Jenže na pracovní zápal není spolehnutí. Ženám často chybí nezbytná síla a dostatek rozumu, aby v pondělí přišly znovu do práce a zaručily kvalitu produktů na delší dobu. Gertruida Apollusová, sociální pracovníce, placená městem Keetmanshoop, vysvětluje, že jejím hlavním úkolem je psychologické působení na pacientky. Při rozhovorech mezi čtyřma očima jim stále znovu dodává odvalu, když se domnívá, že nemají dostatek sil, aby zdolávaly každodenní starosti. Jejich apatie je mimo jiné jedním z důsledků vedlejších účinků medikamentů.

Nová vedoucí Zdeňka Hauková v rozhovorech stále znovu poukazuje na to, jak je důležité zvyšovat kvalifikaci a zaměstnávat místní spolupracovnice a spolupracovníky. Projekt má totiž v budoucnu pokračovat samostatně, bez pomoci států Severu či Západu. Větší spolupráce by měla být proto navázána s jinými africkými státy. V blízkých vesnicích se mají konat workshopy pro místní ženy, aby také ony dovedly něco podomácku vytvořit. A pochopitelně je nutné pracovat s veřejností, aby se černí, barevní a bílí obyvatelé v Keetmanshoopu a v celém regionu s projektem PIN identifikovali. Vytváří se také nová paleta produktů, které by zajistily vlastní, nezaměnitelný charakter a správnou rovnováhu mezi africkým a evropským vkusem.

Autor je spisovatel, žije v Mnichově.

Přeložil Ivan Binar.

Opomíjená irácko-iránská válka

O Husajnových nadějích a realitě

Monografie českého autora připomíná osm let trvající konflikt, který svým rozsahem, intenzitou i délkou neměl v dějinách regionu Blízkého východu obdoby.

CYRIL BUMBÁLEK

Výčet vojenských operací, nasazené vojenské techniky a hmotných i lidských ztrát, ale i politické, ekonomické a sociální souvislosti irácko-iránského konfliktu podrobně rozebírá poslední publikace Ivana Brože *Husajn kontra Chomejní*. Je rozdělena do šesti chronologicky upořádaných kapitol, které následují po stručném úvodu, kde se autor pokouší čtenáři vyložit nezbytné historické souvislosti a nastítnit politický vývoj v Iráku a Íránu v letech předcházejících válce. Brož zcela logicky klade důraz na převzetí moci stranou Baath v Iráku a zejména na nástup Saddáma Husajna; v případě Íránu pak na revoluční události, které na sklonku sedmdesátých let minulého století přinesly pád monarchistického režimu dynastie Pahlaví a umožnily převzetí moci stoupenci radikální islámské ideologie.

Autor rozebírá příčiny vojenského konfliktu a detailně popisuje irácké přípravy i samotné vojenské operace, které přivedly irácké síly na území Íránu, především do provincie Chúzestán, bohaté na ropu. Hlavní motivací Iráku vidí v souladu s tradiční interpretací západních historiků (např. Hiro) v ambici režimu Saddáma Husajna zaujmout postavení dominantní regionální mocnosti. Íránskou revoluci a ztrátu spojenectví s USA i celkový porevoluční chaos a oslabení Íránu pojal Saddám Husajn

jako příležitost k expanzi. Přímoú záminkou se pak staly územní spory především o řeku Šatt al-Arab. Husajn předpokládal, že rychlá porážka Íránu povede k povstání etnických Arabů v Chúzestánu i ostatních národnostních menšin a skupin nespokojených s porevolučním vývojem, a ve svém důsledku pak k pádu islámského režimu, jehož program vývozu islámské revoluce vnímal jako hrozbu.

Ochránce Arabů

Na pozadí ozbrojeného konfliktu se Brož pokouší ukázat proměny Husajnovy diktatury – zejména to, jak se pro iráckého prezidenta stala válka příležitostí k upevnění vlastní moci a nastolení kultu osobnosti, ojedinělého i v regionálních podmínkách. Saddám se stylizoval do role ochránce Arabů před „perskými nájezdníky“, ale stejným způsobem se pokoušelo ideologizovat také íránské porevoluční vedení v čele s ajatolláhem Chomejním. Íránci pojali válku jako osudové střetnutí mezi šiíty a tábořem „nevěřících“, vedeným Saddámem Husajnem, který se navíc těšil podpoře Západu i zbrojních dodávek ze Sovětského svazu. To všechno jsou západními historiky obecně přijímané teze.

Autor si velmi správně všímá toho, jaký měla irácká intervence účinek na značně chaotickou a neustálenou situaci v porevolučním Íránu. Íránská veřejnost se totiž bez ohledu na politické či ideologické preference sjednotila. Situace země čelící ohrožení byla pro Chomejního režim, stejně jako pro Husajna, příležitostí ke konsolidaci, ale také islamizaci společnosti a potlačení do té doby silné vnitřní opozice proti teokratické vládě (autor uvádí příklad likvidace strany Túde a tábora kolem ajatolláha Šarí'at-Madárího).

Brož neopomíjí ani důležitý fakt, že Chomejního nedůvěra v řádnou armádu vedla k vytvoření Islámských revolučních gard a dobrovolnické milice Basídž, jejichž úkolem nebylo jen chránit Írán před vnějším nebezpečím, ale také bojovat proti vnitřnímu nepříteli a dbát na ideologickou čistotu režimu. Díky svému ideologickému zápalu a odhodlání k sebeobětování sehráli gardisté na íránské straně klíčovou úlohu. Dokázali totiž odolávat neustále sílící převaze iráckých sil v obrněné technice i letectvu.

Právě neschopnost Íránu nahradit zničenou těžkou techniku a letadla, která vedla k tomu, že Íránci až do konce konfliktu nedokázali zvratit vzdušnou převahu Iráku, a na druhé straně převahu íránských sil, zejména pěchoty, v pozemních bojích vyzdvihuje autor jako dva klíčové faktory, které ovlivnily vývoj celé války.

Mimořádně krutý a nelidský charakter války pak Brož nevidí jen v nasazení chemických bojových látek režimem Saddáma Husajna (nejen proti nepřátelským silám, ale také proti kurdskému obyvatelstvu Iráku) a dětských vojáků na straně Íránu. Podrobně rozebírá také bojové akce namířené proti civilním cílům (zmiňuje bombardování měst na obou stranách fronty) a snahu válčících stran zlikvidovat ekonomickou infrastrukturu nepřítele. To se dařilo především Iráčanům, vyzbrojeným moderními raketami země-země a letectvem, které dokázalo soustavně poškozovat íránské ropné terminály vzdálené stovky kilometrů od iráckého území.

Strategické šachy

Autor rozebírá rovněž mezinárodní situaci v období bojů, ale nepřináší jen suchý výčet

zbrojních dodávek. Snaží se vysvětlit strategické záměry Sovětského svazu a USA, které se podle Brože přiklonily na stranu Iráku především proto, že jej pokládaly za nutnou hráz proti exportu islámské revoluce, narušení regionální stability a potažmo vlastních energetických zájmů. Přínosné jsou informace o roli ČSSR, které odrážejí autorovy vlastní zkušenosti z působení na Ministerstvu zahraničních věcí.

Brož nekončí svůj výklad o irácko-iránském konfliktu v bodě, kdy bylo podepsáno příměří, ale stručně přechází přes události, které následovaly po roce 1988, až k aktuálnímu dění v Iráku po invazi v roce 2003. „Není to ironie? Cožpak se přece jen nepodařilo to, o co dlouhých a krvavých osm let usiloval Chomejní – tedy odstranit Husajna – ale teprve až zásahem Američanů, které sám nenáviděl?“ klade si autor otázku v samém závěru.

Brožova schopnost podat výklad konfliktu ve vnitropolitických, hospodářských a mezinárodních souvislostech přebíjí původní dojem, jež může mít informovaný čtenář zejména po přečtení ne zcela zdařilého úvodu, který obsahuje místy zavádějící výklad o islámu a chybné přepisy arabských jmen. Text také trpí místy až příliš žurnalistickým stylem a snahou o atraktivnost za každou cenu. Publikace je však doplněna užitečnými statistickými údaji, chronologickým přehledem, tabulkami a obrazovým materiálem.

Autor je analytik Asociace pro mezinárodní otázky.

Ivan Brož: Husajn kontra Chomejní.

Írácko-iránská válka 1980–1988.

Epocha, Praha 2007, 339 stran.

par avion

EL NUEVO DIARIO

Nikaragujský El Nuevo Diario informoval 26. října o jednáních mezi vládoucími sandinisty a opoziční Liberální stranou, jež se týkají možných ústavních změn. Jako v řadě jiných latinskoamerických zemí i v Nikaragui vláda zvažuje odstranit z ústavy omezení, které se týká délky setrvání prezidenta republiky ve funkci. Podle současné ústavy totiž prezident může vykonávat svůj mandát pouze dvakrát, navíc bez možnosti bezprostředního znovuzvolení, což z dalšího volebního klání automaticky eliminuje Daniela Ortegu. Změnou ústavy by mohl kandidovat i v příštích volbách a využít tak zjevné výhody, kterou funkce v kampani dává. Pokud by Ortega neuspěl, tak sandinistický návrh počítá s ústavním článkem, jenž by dal automaticky všem „lidovým hlasováním zvoleným“ exprezidentům od roku 1979 (tedy od pádu somozovského režimu) doživotní místo v parlamentu. Návrh však obsahuje více než jenom celkem solidní prebendy pro nikaragujskou politikou reprezentaci. Jeho součástí je i ustavení „premiéra“ do pozice jakéhosi prezidentova tajemníka, ovšem s nemalými pravomocemi a odpovědnostmi. Předsedu vlády by volil na návrh hlavy státu parlament 60procentní většinou hlasů s tím, že v případě nezvolení navrženého „předsedy vlády“ by do dvou měsíců mohl prezident parlament rozpustit.

Ani nikaragujské analytici si nejsou zcela jisti, co dané změny vlastně znamenají, neboť paralelně s procesem určitého posílení pozice Daniela Ortegy probíhá proces oslabení hlavy státu, nemluvě o faktu, že sandinisté dnes nemají 60 procent hlasů v parlamentu jistých. Dosavadní zkušenosti však naznačují, že hlavním cílem reformy je – vedle možnosti rozmělnit odpovědnost za případné neúspěchy – dát prezidentovi šanci rozpustit ve vhodnou dobu parlament a doufat, že symbolická i faktická síla funkce vylepší postavení jeho strany. Počítá se přitom i s tím, že poslanci se neradi rozpouštějí a souhlasem s osobou premiéra se stávají fakticky spoluodpovědní za vládu.

EL PAIS

Argentinské prezidentské volby a osoba výrazně preferované kandidátky Cristiny Kirchnerové jsou tématem analýzy španělského El País z 26. října. Manželka současného prezidenta je natolik populární, že nikdo nepochybuje o jejím vítězství. Na druhém místě figuruje další žena: Elisa Carrió. Kirchnerová vede širokou středolevicovou koalici, jejímž jádrem je peronistické hnutí, ale hlásí se k ní i část historických antiperonistů z Radikální občanské unie, strany, jež se ani neodváží kandidovat pod tímto jménem. Tato situace jenom ukazuje pokračující nestabilitu argentinského stranického systému. Kirchnerová si je natolik jista svým vítězstvím, že se ani neobtěžovala v televizi diskutovat se svými rivaly. Její program je velmi vágní a vychází vlastně z intuitivního navázání na velmi populární

politiku Néstora Kirchnera, jednoho z nejoblíbenějších jihoamerických politiků. Jeho manželka má volební kampaň velmi usnadněnou účastí na řadě oficiálních vládních aktů, od slavnostních zahajování veřejných prací až po zahraniční cesty, na kterých vystupuje již v pozici nové hlavy státu. Prezidentův mluvčí je faktickým šéfem její kampaně. Paralela s Evou Perónovou je nasnadě, nemluvě o častém srovnávání s Hillary Clintonovou. Jak ale deník ukazuje, na rozdíl od výše uvedených se Kirchnerová vyznačuje menší invencí a její kampaň příliš těží z obhajoby manželovy politiky, jež je v Argentině hodnocena celkem pozitivně.

EL TIEMPO

Kolumbijský El Tiempo informuje o smrti důležitého velitele levicových FARC Gustava Ruedy Díaze alias „Caballera“ při akci, do níž armáda nasadila sedm tisíc mužů. „Caballero“ byl podle deníku jedním z klíčových plánovačů FARC a specializoval se především na složité a efektní operace. Stál za únosem dnešního kolumbijského ministra zahraničí, jehož unesla guerilla v roce 2000 (nedávno se mu ale podařilo ze zajetí uprchnout), a chystal i atentát na Billa Clintona při jeho návštěvě v Cartageně. Současná vojenská akce je výsledkem 232 dnů příprav, a jak se zdá, „Caballera“ zradil někdo z jeho společníků, který armádě oznámil místo, na němž se nacházel velitelův tábor (v karibské zóně). „Caballero“ padl po čtyřiceti minutách boje a jeho tělo identifikovali zajatí spolubojovníci. V průběhu letošního roku podle deníku

zahynulo v boji již 1443 partyzánů, z nichž 90 je možné považovat za střední či vyšší velitele.

EL UNIVERSAL

Hlubokým změnám ve venezuelské ústavě, jež navrhl prezident Chávez a o nichž bude obyvatelstvo hlasovat začátkem prosince, se každodenně věnují tamní deníky. El Universal 24. října informuje mj. o cestě generálního prokurátora Isaíase Rodrígueza do Madridu, kde na konferenci obhajoval navržené socializační a prezidentovu moc posilující změny. Reforma bolívarovské ústavy se týká 33 článků z 350, což je podle Rodrígueza vlastně málo a je nutné, aby se dokument „adaptoval na jinou sociální realitu“. Prokurátor chápe, že reforma budí v zemi „konfrontace“, zejména když „mocenské faktory, jež se cítí odstaveny“ mluví o „hegemonické moci“. Rodríguez přiznává, že ve Venezuele bude opravdu nastolena hegemonie, ale bude to prý hegemonie „lidová“. To dokazuje i fakt, že prezident se těší podpoře 70 procent obyvatel, a to po osmi letech u vlády. Deník také informuje o aktivitách stran z chavistického bloku, především Sjedené socialistické strany Venezuely, do níž se transformovalo bývalé Hnutí V. republiky. Ta je samozřejmě v čele kampaně za lidovou podporu změnám. Ale jiná chavistická strana, Podemos (Můžeme), již reformu kritizovala jako krok příliš posilující prezidentovu moc a oslabující těžce dobytou lidovou participaci. Chávez ji také ihned obvinil ze zrady. Ze španělskojazyčného tisku vybíral Radek Buben.

Donald Tusk slibuje normální klidný stát. Foto PO

Ideální premiér

Mladí Poláci si zvolili novou vládu

Tomasz Grabiński

Jedna z polských televizních stanic vysílá již několik týdnů seriál s názvem Ekipa. Není to obvyklá televizní produkce. Režisérkou tohoto prvního *political fiction* v polské televizi je Agnieszka Hollandová, která kromě několika významných filmů má ve svém životopise uvedené i studia na FAMU a překlady do polštiny. V osmdesátých letech přeložila i Kundorovu Nesnesitelnou lehkost bytí.

Pořad, na němž se Hollandová podílela spolu se svou dcerou a sestrou, ukazuje zákulisí fungování vlády v Polsku. Otevírá jej zápletku, v níž musí odstoupit dosavadní premiér kvůli obvinění ze spolupráce se Státní bezpečností. Jeho náhradníkem se stane mladý, nestranický vědec z východního Polska, který strávil několik let na vysoké škole ve Spojených státech. Má mnoho představ o tom, jak by měla země správně fungovat a co je nutné kvůli tomu udělat. Je idealista, který však nemá v podstatě žádné politické zázemí. Jeho nekonvenční chování mu ale s odstupem času získává respekt mezi spolupracovníky. Sami tvůrci přiznávají, že je filmový premiér odrazem jejich představ o tom, jak by měli správně politici vypadat.

Shodou okolností začal být film promítán právě v průběhu polské předvolební kampaně. Nejsou a asi ani nebudou k dispozici žádné průzkumy, které by jeho dopad hodnotily. Jsem ale přesvědčen, že Ekipa měla na konečný výsledek nedávných parlamentních voleb vliv. A nejen na výsledek, ale také na velmi vysokou volební účast (nejvyšší od prvních, částečně svobodných voleb v roce 1989). Určitý podíl na tom má samozřejmě i stará vláda Jarosława Kaczyńskiego. Svým chováním způsobila, že za poslední dva roky vzrostl zájem o politické dění v Polsku o téměř 15 procent.

Je to důležitá změna. Tím spíše, že se voleb zúčastnili v hojném počtu prvovoliči a mladí lidé. Příliš nepřekvapí, že většinou podpořili liberální Občanskou platformu Donalda Tuska. Mimořádný zájem o účast ve volbách projeví i lidé, kteří v posledních letech odjeli za prací na britské ostrovy. Za tři roky, co je Polsko v Evropské unii, se tam odstěhoval víc než milion Poláků (někteří mluví dokonce i o dvou milionech), přesné statistiky ale nikdo nevede. Jeden z nových obyvatel Londýna umístil na internetové stránky YouTube film, který zachycuje dnes neobvyklou situaci – dlouhou frontu lidí, kteří čekali (občas i několik hodin) před polským konzulátem, aby mohli odevzdat svůj hlas. Kdyby

i ostatní občané hlasovali stejně jako jejich krajané ve Velké Británii a Irsku, nemusel by dnes Tusk ani hledat koaličního partnera pro získání většinové podpory. Jeho jednobarevný kabinet by měl dokonce i ústavní většinu, tj. dvě třetiny křesel v Sejmu.

Volby ukázaly, že se polská mentalita mění. Letos poprvé mohli volit i lidé, kteří se narodili v roce 1989. Pro ně, podobně jako pro Poláky o něco starší, kteří oslavovali dospělost, když Polsko vstupovalo v roce 2004 do EU, je období komunismu, válečného stavu, prázdných polic v obchodech a základních potravin prodávaných na lístky stejně abstraktní představou jako první nebo druhá světová válka. Jsou dobře vzdělaní, odmlala umějí cizí jazyky. Strávit víkend v Praze nebo v Londýně pro ně není žádná velká událost. Zkrátka, jejich domem není jenom Polsko, ale celá Evropa.

V posledních dvou letech však vládli Polsku anachroničtí politici, kteří stále řešili dávné spory z minulosti (například ze začátku devadesátých let nebo dokonce z doby druhé světové války). Měli strach z cizinců či jinak smýšlejících lidí, nebo jimi pohrdali. O způsobu jejich veřejného vystupování raději ani nemluvíme.

V posledních měsících učinila strana Právo a spravedlnost dosavadního premiéra Jarosława Kaczyńskiego hlavním tématem své politické existence boj s korupcí. Je to určitě důležitá věc, pro mladé a agilní lidi je však podstatnější, jak se bude Polsko modernizovat, kdy budou v zemi dobré a rychlé silniční a železniční cesty a kdy nebude podnikatel na úřadě vnímán jen jako zlý kapitalista.

Volby v Polsku tak byly hlavně hlasováním proti Kaczyńskému (a také Lepperovi a Giertychovi) a všemu, co jeho vláda symbolizovala. Občanská platforma v nich zvítězila za prvé proto, že byla největší opoziční stranou (a dosud žádné vládnoucí politické straně se v Polsku od roku 1989 nepodařilo zvítězit dvakrát po sobě), a za druhé proto, že se od svého vzniku v roce 2001 ještě nezúčastnila žádné vlády (i když to neplatí pro všechny její lídry). Především však Tusk slíbil voličům, že se Polsko stane normálním, klidným státem, ve kterém se všichni budou mít lépe. Jakým způsobem bude chtít své sliby naplnit, není zatím jasné. Koaliční program se teprve vytváří. Hovoří se o rovné dani a pokud možno o co nejrychlejším přistoupení do eurozóny. Tomu ale nejsou příliš nakloněni koaliční lidovci. Dá se proto očekávat tvrdé vyjednávání. Ale přesto jsou naděje velké. Ideální premiéři však zatím existují jenom na televizní obrazovce.

Autor je překladatel a novinář, spolupracovník slovenského deníku SME.

Boj za lidská práva po evropsku

Evropa se rozhodla pomoci Súdánu. Především symbolicky. Tím, že udělila cenu za lidská práva politikovi a právníkovi Salimu Mahmúdovi Osmanovi.

Filip Pospíšil

Předsedové politických stran zastoupených v Evropském parlamentu 25. října 2007 oznámili, že se novým nositelem Sacharovovy ceny stal súdánský poslanec parlamentu a právník Sali Mahmúd Osman. Rozhodnutí předcházela diskuse nad kandidáty, navrženými nadstranickou skupinou poslanců a politickými kluby. Rozprava ukázala nejen míru důležitosti, kterou evropští politici přikládají ochraně lidských práv, ale i slabost EU a jejích orgánů tyto hodnoty skutečně prosazovat.

Mezi navržené finalisty patřili kromě Osmana i loni zavražděná ruská novinářka Anna Politkovská a čínští aktivisté Ceng Ťin-jen a Chu Ťia, kteří vedou internetový blog o porušování lidských práv v Číně a věnují se nemocným AIDS i životnímu prostředí.

Čínany navrhovala Skupina Zelených/Evropské svobodné aliance. Její poslanec Cohn-Bendit přitom argumentoval především tím, že udělení ceny právě těmto kandidátům by mohlo být prvním krokem, který by měl před chystanou olympiádou v Pekingu napomoci nastolení otázky dodržování lidských práv. Téma by pak prý měli zvednout i další politici, média a dokonce i sportovci a sponzoři. Návrh podpořil i jeden z britských konzervativců s tím, že udělením ceny Číňanům by se poukázalo i na negativní roli čínské politiky v Barmě i v Súdánu. Někdejší čínský disident Cai Čung-kuo, který momentálně žije v Paříži, zase poukázal na to, že čínské úřady před olympiádou ještě přitvrzují cenzuru, a to i na internetu.

Kandidaturu Anny Politkovské obhajoval poslanec Elmar Brok z parlamentní skupiny Evropské lidové strany a Evropských demokratů, který prohlásil, že v posledních letech v Rusku dochází k vraždám novinářů velmi často, ale odhaleno je jen pět procent jejich vražd. Profesorka Aude Merlinová ze Svobodné univerzity v Bruselu k tomu dodala, že je kontrola médií ze strany státu za Putina mnohem silnější než v předchozích letech. Připomněla také případ záhadné otravy novináře Andreje Babického při cestě do Beslanu. Šéfredaktor listu Novaja Gazeta a někdejší spolupracovník Politkovské Sergej Sokolov kritizoval nejen nedostatky

při vyšetřování její vraždy, ale i likvidaci demokratické opozice, která se kvůli posledním změnám zákona zřejmě již nedostane do parlamentu.

Při předkládání kandidatury Saliho Mahmúda Osmana se spojilo hned několik parlamentních skupin. Kromě socialisty Josepa Borrellu Fontellese vystoupil i José Ribeire e Castro z Evropské lidové strany, který se před časem účastnil mise EP do Dárfúru. Návštěva Súdánu jím podle jeho slov otrásla. Pozastavil se nad odhady počtu obětí poslední čtyř a půl roku trvající fáze tamního dlouholetého konfliktu, které hovoří o přibližně 200 000 mrtvých a dvou milionech uprchlíků. Přesné číslo však nikdo nezná. Výzkumník Reed Brody z nevládní organizace Human Rights Watch upozornil, že přestože se v poslední době charakter konfliktu proměnil a na místě probíhají boje mezi různými skupinami, centrální vláda i nadále nese za vývoj v zemi odpovědnost. Někdejší předseda Súdánské organizace pro lidská práva Osman Hummáida pak popsal působení svého nominovaného kolegy. Sali Mahmúd Osman vytvořil před lety v Dárfúru síť právníků, kteří informovali o porušování lidských práv a pomáhali obětem. Nový držitel Sacharovovy ceny i jeho rodina byli v minulosti opakovaně terčí pronásledování, a to dokonce i poté, co se Osman stal členem súdánského parlamentu.

Konečné rozhodnutí předsedů politických stran EP však nebylo ovlivněno jen konkrétními zásluhami či utrpením jednotlivců. Kromě síly jednotlivých politických skupin, stojících za různými kandidáty, hrály zásadní roli mezinárodněpolitické ohledy a zřejmě také vědomí vlastní (silně omezené) pozice Evropského parlamentu i Evropy jako hráče na globálním poli.

Vezměme to popořadě. Čínskému disidentovi EP již Sacharovovu cenu jednou udělil. V roce 1996 ji dostal tehdy sedmnáct let vězněný Wej Ťing-seng. Úřady jej však propustily až o rok později, a to na základě přímé intervence amerického prezidenta Clintona. Kromě toho kritizovat udělením ceny Čínu právě v době, kdy se tam jezdí klanět jeden šéf vlády evropských zemí za druhým, považují mnozí poslanci přece jen za nevhodné. V neprospěch udělení ceny čínským kandidátům – i ruské kandidátce – pak mluvila skutečnost, že kromě diplomatické roztržky by udělení ceny pravděpodobně nic konkrétního nepřineslo.

V případě Súdánu to je jiné. Poslanec a ochránce lidských práv cenu spojenou s dotací 50 tisíc eur jistě rozumně využije. A Evropu zase nebude nikdo moci kritizovat, že s katastrofou v Dárfúru nic nedělá. Pravda, vojáky a dokonce ani techniku pro africké mírové síly dodat nedokáže. Ocení však ty spravedlivé.

Sali Mahmúd Osman. Foto EP

Hemingway v Paříži / Jiří Kratochvil

Pokračování ze s. 1

„Skopová kýta po périgordsku, pane,“ přiznal Nicolas s jistou hrdostí, která mu hned zvedla špičky knírů, takže myška ochutnávačka, sedící na zvlášť upravené sedačce vysoko nad sporákem, se znechuceně odvrátila, protože kolikrát už Nicolasi říkala, že má vždy zachovat tvářnost pokerového hráče a nedávat svou hrdost najevo.

„Chtěl jsem vás o něco požádat, Nicolasi.“

„Ano, pane.“

„Na dnešní večer bych měl zvláštní přání. Jestlipak víte, co je to choucrouté?“

Aniž zvedl hlavu od zapékací trouby, v níž právě zaléval kýtu armagnakem, Nicolas kývl a okamžitě začal vypočítávat: „500 g kysaného zelí, 1 velká cibule, 250 g bílého vína, 2 lžice husího sádla, 300 g uzeného bůčku, 250 g libového uzeného masa, 250 g klobásy, 3 cl trešňovice, 10 bobulek jalovce...“

„Zadržte, Nicolasi, už vidím, že si budete vědět rady.“

„Mám pro vás překvapení.“

„Jestli se hodně mylím, tak se to překvapení netýká dnešní večere.“

„Vůbec se nemýlíte, Nicolasi. Dnes večer nás totiž navštíví kdosi, kdo si zaslouží naši mimořádnou pozornost.“

„Poslouchám, pane,“ pravil Nicolas, zatímco obracel a podléval skopovou kýtu.

„Dnes večer zavítá do našich luhů a hájů, smím-li tak, Nicolasi, nazvat tento náš skrovný jednoposchodový příbytek...“

„Smíte, pane. Jsem jedno ucho, pane,“ pravil Nicolas, zatímco vykrojl z kýty maličké sousto a na konci dlouhé vidličky podal nahoru myšce ochutnávačce. Ta pomalu požvýkala a pak vyjádřila své uspokojení květnatými pohyby svého dlouhého ocásku.

„Dnes večer zavítá mezi nás slavný americký spisovatel, ano, právě ten, který obdržel Nobelovu cenu za tu nádhernou story o lovu na velkou rybu.“

„Pán zajisté myslí román Bílá velryba.“

„Ne tak docela, Nicolasi. Zatímco kosti autora Bílé velryby jsou už docela vyběleny, tenhle chlapík ještě střílí lvy a kefarské buvolky a od Key Westu po Fincu Vigiu je znám svými nebetyčnými kousky. Ostatně nepřijde sám, nýbrž s jistou vynikající herečkou, kterou všichni známe z filmu Modrý anděl.“

„Ach, s tou,“ praví Nicolas, tentokrát opravdu s výrazem pokerového hráče.

„A zůstanou tady přes noc, protože v hotelu Ritz, kde kdysi spolu oslavili konec války, by se na ně vrhli novináři a televizní kamery.“

„Nic proti tomu, pane, ale obávám se, že když tady zůstanou přes noc, budou tady provozovat zasouvání a vysouvání.“

„Správný postřeh,“ pochválil ho Colin, „nepochybně tady budou třít sliznici o sliznici.“

Nicolas si i nadále zachoval výraz pokerového hráče, přestože mu zasouvání a vysouvání bylo, jak Colin dobře věděl, z duše protivné. Už dávno totiž nahradil sexuální rozkoš svým kulinářským uměním, a jak by řekl Freud, dokonale se vysublimoval a sex mu teď, jako všem bývalým lascivníkům a oplzlíkům, náramně smrděl.

„A ještě něco, Nicolasi.“

„Ano, pane?“

„Myška ochutnávačka bude muset změnit identitu.“

„Co myslí pán změnou identity?“ ptal se Nicolas, zatímco rozpouštěl trochou vody

všechn karamel v zapékací míse a šťávu pak sléval do omáčníku.

„Budeme muset tvou ochutnávačku trochu převléct, abychom zakryli její myši podstatu, protože Hemyho společnosti, Marlen, má panenský strach z myši. Tak třeba ji převlečeme za Kantovu Kritiku čistého rozumu.“

„Kanta prosím ne. Raději ji převlečme za Bytí a nicotu. Anebo za Foucaultovu Archeologii vědění či Derridův Hlas a fenomén.“

Což Colinovi připomnělo, že už bude muset do fitcentra, kde na něho čeká krajta tygrovitá, zápasem s níž posiloval souhru všech svých příčně pruhovaných svalů. Však už i tak přišel pozdě a krajta se podívala na hodinky a jen temně zasyčela.

Hemy přiletěl z Ketchumu na pařížské letiště Orly a Marlen z Las Vegas na pařížské letiště Charles de Gaulle. Schůzku měli na blešáku Marché aux Puces des St-Ouen. Ale tam se jim podařilo ztratit. Malý Hemy nadskakoval a pokoušel se rozhlédnout přes hlavy trhovců a žirafovitá Marlen se zas přikrčila a hledala Hemyho pod nohama lidí. Jenže kdykoliv se Marlen přikrčila, aby ho hledala při zemi, Hemy právě nadskočil, a kdykoliv Hemy nadskočil, aby Marlen uviděl nad hlavami trhovců, Marlen se právě přikrčila, a tak se stále mýjeli, a kdyby do toho nepřišel Colin, tak by tam skákali a přikrčovali se až do dnes.

Colin si vzal pod jednu paži Hemyho a pod druhou Marlen, ale dav lidí na blešáku, jako vždycky ve čtvrtek, zhoustl tak, že Colin se musel ven prokousávat, což chtělo zvlášť zabroušené řezáky a špičáky, a to Colin tak trochu zanedbal. Takže teď si musel pomáhat kopanci, aby si prorazil mezi lidmi v tržnici tunel, až na jeho konci zazářilo světlo rue des Rosiers.

Hemy s Marlen se chtěli původně sejít v hotelu Ritz, kde spolu kdysi oslavovali konec války. Ale zpráva o jejich chystaném ritzovském setkání se bleskem roznesla a dalo se čekat, že bulvární tisk se svými paparazzi už dlouho před jejich příchodem obléhá hotel.

„Nebudeš tomu věřit, Nicolasi,“ vysvětloval Colin, „ale s velkou pravděpodobností, která je srovnatelná s jistotou, jsou ve zdech apartmá, jež je tam pro ně přichystáno, nejen štenice, ale dokonce i skryté kamery, co se chystají snímat to, čemu vy, Nicolasi, říkáte zasouvání a vysouvání.“

„To je opravdu ošklivé chování, kterého by se nikdo od pětihvězdičkového hotelu nenačkal, a přestože neshledávám nic chvályhodného na zasouvání a vysouvání, pane, budu vždycky hájit práva těch, pane, co se chtějí svobodně zasouvat a vysouvat.“

„Taky nic jiného bych od vás, Nicolasi, nečekal. Pokusme se tedy poskytnout Hemymu a Marlen takové prostředí, které by se vyrovnalo tomu nejlepšímu, co může nabídnout hotel Ritz.“

Byl vybrán ten nejprostornější pokoj v domě, který však byl proti ritzovským pokojům ještě dosti malý, však když se dozvěděl, že v něm budou ubytováni Hemy a Marlen, nadmul se pýchou tak, až se roztáhl do velkého ritzovského apartmánu. Colin s Nicolasem okamžitě přiskočili a podepřeli ho v rozích traverzami, takže se už, chudák, nemohl srazit zpátky.

Colin s Nicolasem zaplnili pak apartmá podle dlouhého seznamu, v němž odškrtnávali jednotlivé položky. Až posledními dvěma

trešničkami na dortu byla Picassova miniaturka, portrét Ilji Erenburga, který byl kratičce Marleniným milencem, a Giacomettiho busta Mariny Cvetajevové, která byla kratičce Hemyho milenkou.

Colin byl v pokušení předvést, jaké všelike podivuhodnosti dům skrývá. Ale protože zaznamenal u obou zřetelné příznaky silné únavy z cesty, ale i z četných mocných dojmů provázejících setkání těch dvou nesmrtelných milenců (kteří však spolu nikdy nic neměli, protože jim to vždycky nějaké okolnosti na poslední chvíli znemožnily), rozhodl se předvést Hemymu a Marlen pouze to nejvelkolepější, co tady měl. Což byl nepochybně dalekosný dalekohled v malé observatoři na střechě domu. Tím dalekohledem byli vidět velice podivní živočichové, pravděpodobně osazenstvo nějaké planety ve vzdálené galaxii, odkud do Colinovy observatoře putoval obraz živočichů plných osmnáct světelných let. Colin říkal těm živočichům zmizouši, protože v případě, že měli pocit, že se blíží nějaké nebezpečí, strčili hlavu do svého řitního otvoru a celí se nasoukali sami do sebe, až dočista zmizeli.

Hemy stál na bedně, aby při své malé výšce dosáhl dalekohledu, a komentoval náhlé zmizení zmizoušů konstatováním, že přesně takhle se chovají jeho dosud nezveřejněné povídky. O nedokončených románech už ani nemluvě.

Zatímco se Hemy a Marlen sytili masovou směsí, jíž vzdal kdysi Hemy hold v románě Přes řeku a do lesů, a popíjeli k tomu daiquirí, jemuž vzdal zase hold v románě I slunce vychází, a zatímco myška ochutnávačka, převlečená teď napůl za Foucaultovu Archeologii vědění a napůl za Kantovu Kritiku čistého rozumu (napodobujíc tou polovičatostí chytrou horákyň), tančila na stole před kameninovou mísou s choucrouté a zatímco Marlen myšce nadšeně tleskala (netušíc, že to není ani Kritika čistého rozumu, ani Archeologie vědění), prskajíc přitom kolem sebe kousky bůčku a kysaného zelí (prskání patřilo v tom čase k dobrým mravům mezi čtenáři nejnovějšího románu Jeana-Sola Partra Srkání a prskání), a zatímco tohle všechno, daleko od Colina domku, přímo na pařížském letišti Orly právě teď takřka záraz přistávaly dva letouny, jeden z New Yorku a druhý z Las Vegas.

A teď vás chci požádat, abyste to v žádném případě nepřijali jako podraz vůči sobě, když se dozvíte, že z prvního letadla vystoupil Hemy a z druhého Marlen. Existuje k tomu dost prosté vysvětlení. Protože Hemy se chtěl s Marlen setkat v pařížském hotelu Ritz a nepřál si přitom, aby tam byli obléháni paparazzi, předposlal do Paříže falešného Hemyho a falešnou Marlen, my bychom snad řekli Lžihemyho a Lžimarlen, přičemž oba byli herci najati za tím účelem v broadwayském divadleku Sleeping bag, ano, čtete správně, šlo o herce, a nikoli herečku i v případě Lžimarlen, neboť u hereček bylo nebezpečí, že by ten change vyslepičily. Čekám, že tohle sdělení vyvolá odpor našich feministek, ale Hemy byl, jak známo, velký „macho“, a tak by bylo dost s podivem, kdyby k tomu odporu nezavdal občas podnět.

Dále nechal Hemy rozšířit zprávu, že se s Marlen uchýlí před paparazzi do Colina domku, zvaného též *L'Ecume des jours*, čímž tam právě přeměroval bulvár a fotografie.

„Ach Bože, Marlen, to je setkání! Vzpomínáte si? Tady v Paříži na konci války! V hotelu Ritz! Tak jsem si přál, abychom si to zopa-

kovali! Taky proto jsem vás pozval na tuhle schůzku. Jaký byl let?“

„Hemy, konečně Hemy! Meine grosse Liebe Hemy! My darling Hemy! Let? Tak představte si, nad Mallorkou se nás pokusili zmocnit teroristi, ale zvládli jsme to a nakrmili s nimi žraloky.“

„Jste pořád stejně okouzlující!“

„Ó nemylte se, Hemy! Já už nejsem ten modrej anděl... Křídla mám už bohužel vypeřechané...“

Mezitím doběhne naši dvojici Marlenin nosič a Hemy mu strčí bakšiš a švihem si nahodí oba kufry záraz na obě ramena a prodírá se davem a rozhrnuje ho jak poctivý cestář čerstvě napadaný sním. Až se dobere ke stanovišti taxíků. Ale to se právě rychle vyprazdňuje, pasažéři si už taxíky rozebrali, a tak Hemy běží s těmi dvěma kufry na ramenou (a svým jedním pod paží) k tomu poslednímu. Ale taxikář mu už zdálky naznačuje, že on už dneska nejede, padla klec.

„Chlape, víte, kdo jsem? Měl byste být šťastnej, že mě můžete svézt! A naopak, budete velice nešťastnej, když mě odmítnete! Dostal jste někdy boxerskou rukavicí do vašeho ohavného rypáku?“

Taxikář se usměje: „OK, monsieur, říkají mi Cassius Clay z Montmartru. Jsem boxer. Taxikářinou si jen přivydělávám. Budete-li si přát, s potěšením vám natluču držku.“

Hemy se teprve teď zadívá na jeho hromotlucnou postavu, opřenou o střechu elegantního chryslera, a pak se omluví, že to byl omyl, špatně jste mi rozuměl.

„No vida, koukám, že jste roztomilej tvor. Víte co? Nasedněte si i s tou dámou a já vás ještě svezu. Kamže to?“

Hotel Ritz.

Taxikář kývne, pomůže naložit kufry a už uhánějí po pařížských kočících hlavách. Hemy pak cestou rozvíjí svou myšlenku, že jak život nezadržitelně odplyvá, tak si on, Hemy, stále víc uvědomuje, že všechno opravdu důležité prožil nakonec tady, v Paříži.

„Vidíte, Marlen, například tam tu věžičku, tak to je Sacré Coeur, ten rozmilý kostelík, který už nikdo z mého srdce nevytrhne.“

Ale taxikář se maličko pootočí od volantu a hodí jen tak přes rameno: „Nezlobte se, monsieur, ale to, na co jste teď ukazoval, tak to byl jen veliký kontejner na nevratný lahve.“

Hemy se dost vyděsí: „Slyšíte, Marlen, slyšela jste to?! Nic už není, jak bejvalo!“

Marlen to ale vůbec nerozhází. Je toho názoru, že to prostě budou muset přijmout. Přijmout ten fakt, že nic už není, jak bejvalo. A že skutečná Paříž žije teď už jen ve vašich knihách, Hemy.

„Ale to je přece hrůza, Marlen. Bohužel se naplnilo, co říkával Jean-Sol Partre: Je vois mal de loin.“

Ale taxikář se znova otočil od volantu. „Smím vás zase opravit, monsieur? To neřekl Jean-Sol Partre, ale generál de Gaulle. Jean-Sol Partre naproti tomu říkával Oh la la, mon coala!“

„Pane, povězte mi, vy jste taxikář a boxer a ještě snad městskéj bibliotékař?“

Ale Marlen natáhne ruku a položí ji Hemymu na koleno: „Bacha, Hemy, nedrážděte ho. Přece jste mohl vědět, že Pařížané jsou vzdělaný národ, a to, co u nás univerzitní profesor musí načíst z papíru, to pařížský boxer vymáčkne jen tak z levýho malíčku...“

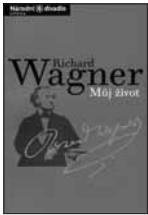
Hemy obrátí hlavu do stropu taxíku a zakoulí očima: „Oh la la, mon coala! O. K.,

Ivan Martin Jirous
Humpolecký Magor
Torst 2007, 128 s.

Magorovou mozaikou by se také mohla nazývat útlá knížka z nakladatelství Torst. Sestavila ji Jarmila Neomytková a střípky, z nichž se skládá, mají různé zbarvení. Jedná se o drobné texty, prokládané fotografiemi a kresbami, třeba graficky ztvárněným kostelem v Humpolci, jehož dveře vyrobil Magorův dědeček. Narazíme na svědectví lidí, kteří Jirouse obklopovali v době jeho studentských let v Humpolci – jeho učitelů například. Můžeme se pobavit nad povedenou hymnou třídy, jejíž text složil právě Jirous. Recesistických textů písní školního baviče je otištěno několik pozdějších Magorových básní – včetně té o staré cihelně, „té nejlepší, kterou kdy napsal“, části Magorova zápisníku a také ke konci knížky básně věnované Robertu Desnosovi („Miloval jsem Roberta Desnose, byl a zůstal pro mne největším básníkem lásky.“). Texty přispěvatelů jsou mnohdy osobní, přesto si však nepřipádáme, že čteme sbírku „drbů“.

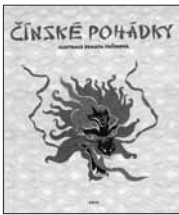
Martin Šaffek

Richard Wagner
Můj život
Přeložila Vlasta Reittererová
Národní divadlo 2007, 600 s.

Nepočetná wagnerovská literatura v češtině se rozrostla o cenný přírůstek – Wagnerovy paměti. Skladatel je začal diktovat své družce a pozdější druhé manželce Cosimě von Bülow v roce 1865. Popud k jejich vzniku však dal bavorský král Ludvík II., Wagnerův obdivovatel a mecenáš. Paměti, dokončené v roce 1880, jsou dovedeny pouze do roku 1864, kdy v umělcově pohnutém životě nastává zásadní zlom: do Mnichova ho zve právě král Ludvík. O následujícím víceméně šťastném období Wagnerova života, korunovaném stavbou vlastního divadla v Bayreuthu a uvedením tetralogie Prsten Nibelungův, se už v knize nedočteme. Jinak však máme možnost poměrně podrobně sledovat skladatelův život od jeho narození v roce 1813. Paměti však nemůžeme brát jako úplně spolehlivý zdroj informací o jeho životě či názorech z té které doby. Spíše se nám zde Wagner prezentuje z doby, kdy kniha vznikala. Mnohé ze svého života zamlčuje či pozměňuje, zejména aby nepopudil Cosimu (takže se vyhýbá leccemus z prvního manželství s Minnou nebo z osudového vztahu s Mathildou Wesendonkovou). I přes umělcovu sebestřednost je však kniha cenným dokumentem nejen o kvalitě jeho psaní, ale i o době, v níž žil a tvořil. Navíc je to kniha čtivá a místy i vtipná. České vydání doplnila překladatelka poznámkami, které ulehčují čtenářovu orientaci, rejstříky a rodokmenem.

Milan Valden

Čínské pohádky
Přeložily Lenka Holubová-Mikolášová,
Ľubica Obuchová, Milada Šťovíčková,
ilustrovala Renáta Fučíková
BRIO 2007, 545 s.

Je zřejmé, že nová publikace z nakladatelství Brio je daleko spíše záležitostí výtvarnou nežli textovou. Respektive: text je zde proto, aby poskytl odrazový můstek Renátě Fučíkové, která na velkorysě rozloze více než pěti set stran předvedla skutečně působivou variaci na téma tradiční Čína. To je pravděpodobně také důvod, proč zde najdeme různé překlady z odlišných zdrojů bez jednotící linky společného finálního vypravěče. Jednadvacet pohádkových textů zahrnuje klasické příběhy více než desítky čínských národností, se kterými se dětský čtenář může názorně seznámit na mapce zadní předšádky. Vedle nejpočetnějších Chanů jsou v knize zastoupeny národnosti Mandžu, Čuang, Oročon, Jao, Miao a další, celkem dvanáct území, skupin a etnik. Výběr nechce a ani nemůže postihnout Čínu v její komplexnosti a mnohotvárnosti, spíše plní jakýsi informační úkol o vzdálené zemi, cizí kultuře a odlišném chápání smyslu života, kde daleko důležitější je čest nežli honba za bohatstvím a význam člověka není omezen pouze jeho narozením a smrtí. Atmosféře tradiční Číny dávných dob se snaží přiblížit také barevnost publikace, nezanedbatelná je rovněž grafická úprava Clary Istlerové, umožňující podtrhnout z ilustrací to podstatné a zdůraznit nebývalé množství půvabných detailů. Po výtvarné stránce se kniha rozhodně vymyká současné české knižní produkci určené dětem.

Magdalena Wagnerová

Karel Vysloužil
Hlas z pasínku
Lípa 2007, 79 s.

Hlas z pasínku je „časopis nejmenší na světě“, sestávající z pouhých čtyř stran malého formátu. Jeho vydavatel a zároveň autor podává v roce svých osmdesátých narozenin v útlé knížce průřez svým časopisem, myšlenkami a životem. Koláž začíná seznámením s valašským pasínkem nad Vsetínem, kusem organického světa, dosud nezasaženým agresivními trendy průmyslové civilizace, a končí jímavou vzpomínkou na autorův návrat z komunistického vězení roku 1957. Z autorových reakcí na události a čebtu i z jeho minimalistických básní vyvstává obraz muže podobného starozákonním prorokům, stěžujícího si, jak „zločinný včerejšek servíruje národu požívačný dnešek“, a žádajícího obnovu „biotopu víry“. Nejpozoruhodnější jsou však dva texty, v nichž autor nalézá v moderním světě kladné stránky. Za návštěvy v New Yorku ho upoutá „účelnost a domyšlenost funkcí“, „vzepnutí myslícího ducha ve hmotě“, kontrastující se středoevropským zápecnictvím. Po těžké operaci srdce, jejíž podstatu dokáže pronikavě v několika větách vystihnout, vzdává dík jak Stvořiteli, který důmyslně vybavil naše tělo, tak chirurgům, jejichž ušlechtilé ruce je dokážou opravit, a sestrám, které hrají na této zemi roli andělů. Prorok tak neupadá do staromilství, hlas z pasínku se neuzavírá nadějí.

Jan Novotný

Rudolf Čechura
(Můj) umrlý kraj
L. Marek 2006, 80 s.

Další zvěst o ničení severočeské krajiny těžbou hnědého uhlí chomutovské a mostecké oblasti, tentokrát od autora nezapomenutelných příhod Maxipsa Fíka, Mistra Rudolfa Čechury, přináší vhléd do totalitních manýr energetického monopolu vůči obyvatelům a životnímu prostředí. Brožura je uvedena povídkou otiskovanou na pokračování před 35 lety v časopise Věda a technika mládeži – naznačen tak je dlouhodobě přetrvávající problém chátrání a ničení krajiny těžbou v regionu severních Čech. Nelze zastříť příčinu: zmiňovaný kraj v dobách monarchie a první republiky byl znám co zahrada Čech, utěšený, vzkvétající a harmonický; zkáza nastala počátkem druhé světové války – okupací s vysídlením českých obyvatel do protektorátu, vyvražděním severočeských Židů a po konci války násilným odsunem Němců – v průběhu deseti let byla zničena společenská struktura kraje. V průběhu národní totality po roce 1948 se zkáza prohloubila již zcela a pokračuje stále: inventurou zjištěno, že bylo zničeno více než sto vesnic. V úseku mezi Chomutovem a Mostem utrpěla těžbou krajina v rozloze 61,6 čtverečních kilometrů, což je jen část podstatně větší zdevastované rozlohy. Zájem o strategickou surovinu trvá. Kniha je vytištěna na chlorem neběleném recyklovaném papíře a vybavena bohatou grafickou přílohou.

Vít Kremlička

Matt Ridley
Červená královna – sexualita a vývoj lidské přirozenosti
Přeložil Martin Konvička
Portál 2007, 315 s.

Kniha evolučního biologa Matta Ridleyho se pokouší uchopit téma sexuality prizmatem řady vědních oborů. Z Alenky od Lewise Carrolloa odvozená metafora Červené královny, vyjadřující nemožnost pokroku při nutnosti stálé změny, se jako referenční nit vine celým záhadným příběhem o lidské sexualitě. Předávání genů z generace na generaci činí ze sexu komplikce rozdílů mezi jednotlivci. Je skutečně i kulturní a sociální chování tolik sevřeno biologickým, respektive genetickým determinismem, jak by se zdálo vysvítat z Červené královny? Nebo lze vůbec Mattu Ridleymu přičítat obvinění z biologického determinismu? Podobně jako je nesnadno oddělitelná či neoddělitelná fysis a sféra kultury, lze se proplétáním děje této poutavé knihy nesnadno dobrat odpovědi na uvedenou otázku. Četba Ridleyho knihy je navzdory tomu, že nemusíme přistoupit na jeho deterministická východiska, neradostná, neboť „na hranici mezi kooperativním podnikem a vzájemným vykořisťováním“ se nepotácí jenom manželství, ale je jí poznamenán asi každý mezilidský vztah. Na otázku, proč vůbec existuje sexualita (zdaleka nejen ta lidská), když se lze úspěšně rozmnožovat i jiným způsobem, odpovídá Ridley mnoha způsoby, ale po každé odpovědi je nutno tuto otázku formulovat znovu. Gradace otázek a odpovědí udílí této, v nejlepším smyslu atraktivní knize podivuhodnou dynamiku.

Michal Janata

W. Norris Clarke
Osoba a bytí
Přeložil Tomáš Machula
Karmelitánské nakladatelství,
Krystal OP 2007, 117 s.

Profesor Fordham University v New Yorku rozvíjí ve své knize základní otázky metafyziky v díle sv. Tomáše Akvinského. Autorova dlouhodobá spolupráce s tomistickými mysliteli umocnila jeho potřebu rozvinout a domyslet téma osoby, které sv. Tomáš ve svém díle nerozpracoval. Druhá polovina 20. století přináší v otázce osoby a bytí nově a zásadní poznatky. Existencialisté, personalisté či fenomenologové promyšlejí především otázku vztahů osobnosti a okolního světa, avšak Clarke upozorňuje na jejich odmítavý postoj k chápání osoby jako substance; klasické pojetí tradice antické a středověké. Ve své knize se tak neotřelým způsobem pokouší propojit metafyzickou tradici osoby, která však nijak nepromýšlela vztahový charakter s přístupem fenomenologie, jež sice významně rozvinula vzájemné vztahy, avšak ztratila zásadní metafyzický základ osobnosti. Kniha je rozdělena do dvou vzájemně se komplementujících částí. Nejprve Clarke analyzuje samotné bytí ve vztahu bytí v sobě a bytí k jinému, aby následně v druhém oddílu knihy propojil dynamismus bytí s osobou. Na první pohled složité znějící definice se však po přečtení knihy vyjeví s až zázračně jednoduchou a přirozenou platností pro náš každodenní život, který se uskutečňuje mezi sebevlastnictvím a otevřeností k jiným. Clarkův text tak v této optice jen jasněji vyslovuje naše vnitřní dumání o sobě samém a světě kolem nás.

Zuzana Malá

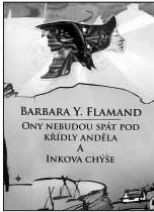

Filosofický časopis 4/2007

Příspěvek francouzské filosofky A. Renaoutové, zabývající se fenoménem těla a tělesnosti, a to z pohledu vzájemného doteku fenomenologie a psychoanalýzy, patří v tomto čísle k nejlepším. Renaoutová si všímá zejména redefinice fenomenologie M. Merleau-Pontyho, který se vrací s pomocí Freuda k fenoménům tělesnosti. Samo myšlení vzhází z doteku s naším tělesným pociťováním, viděním a slyšením. Přírodní řád existence a pudový smysl těla k nám promlouvá tajemně tvořivou silou. Znovu se začíná chápat původní nevědomí, které poskytuje vše viditelné, ač samo tkví v neviditelnosti. Můžeme mu však naslouchat svým rozvinutým třetím okem/uchem, které je s to z niternosti naší duše spájet naše nevědomí s nevědomím druhého. J. Fulka vhodně doprovází tyto úvahy svým článkem Imaginární a pohled, kde se zabývá Lacanovou „zkušeností zrcadla“ na pozadí merleau-pontyovských úvah a myšlení současných francouzských fenomenologů (Barbaras, Richir). Pohled je opět zaměřen na určitou „vůni divokosti“, jak Lacan pojmenoval Merleau-Pontyho fenomenologické myšlení ohledně viditelného a neviditelného. K. Slowiková se zabývá Patočkovým projektem revize Husserlovy fenomenologie a usiluje (zatím nepříliš důsledně a podloženě) o návrat k Husserlovi. M. Bednář píše o Patočkově pojetí přirozeného světa politiky a života filosofa, jenž sleduje život v pravdě a dospívá k závěru, že politika a filosofie jsou neodlučitelné.

Jiří Olšovský

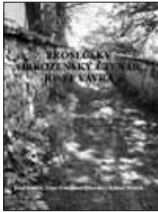

Barbara Y. Flamand
Ony nebudou spát pod křídly anděla.
Inkova chýše
 Přeložila Markéta Vinická
 Onyx 2006, 148 s.

V češtině už prý devátá (!) kniha francouzské autorky (není to mystifikace?) obsahuje krátké texty a rozsáhlejší povídku Inkova chýše, jejíž hrdina je náš krajan na dovolené ve Francii. Jde zpravidla o jakési stříhy do osudů lidí v kritické a krizové situaci, bojujících o svou důstojnost, ale konflikty i způsob jejich expozice jsou beznadějně schematické, umělé, nepřesvědčivé a vnější. Inkova chýše připomíná spirituální telenovelu – vágní kritika konzumnosti, nesnesitelně stylizované dialogy, plné banálních třesků plesků, blátivě sentimentální rozměklost, naivní postavy, rádoby okouzující samorosti, prostoduše opakující ty nejotřepanější fráze a floskule („ta spousta křížů, které lemují cestu lidstva, nás spojuje jedny s druhými“; „myslím na všechny ty muže a ženy, kteří přijali mučení a smrt s vírou v zítřky, které zpívají“), city, které se pěstují jako kytky v květináčích, vyumělkovanost a koketérie daleko za hranicí trapnosti. Jednorázový výlet do podobných mělčin a nížin nemusí být pro čtenáře bez užitku – důkladně ho poučuje o netušené rozloze vydávané produkce, v níž ona část nekvalitní, podivná, pochybná, plytká stále úspěšně drží své vůbec ne zanedbatelné pozice.

Jiří Zizler

Josef Dvořák, Dana Dvořáková-Táborská,
Velimír Dvořák
Prosečský obrozenský čtenář Josef Vávra
 Eman 2007, 120 s.

Publikace přináší rozsáhlou monografickou studii, vzniklou na počátku sedmdesátých let dvacátého století v evangelické rodině Velimíra Dvořáka. Její autoři se pokusili o komplexní životopis protestanta Josefa Vávry, žijícího v letech 1806–1885 v Proseči na Chrudimsku, který se stal předobrazem hlavního hrdiny románu Terézy Novákové Děti čistého živého. Jejich hlavním pramenem byly Vávrovy dochované vzpomínky, obsahující mj. i jeho vlastní seznam knih, které jej formovaly. Výchozím bodem monografie je rozbor Vávrovy četby, jímž se autoři překvapivě (a nezáměrně) přibližují recepční estetice, která se od šedesátých let rozvíjela v západním Německu. Prostřednictvím analyzovaného seznamu četby a následné kritické reflexe Vávrových pamětí docilují přesvědčivého portrétu prostého člověka na pozadí národních dějin. I tento aspekt jejich práce, obeznamující s všednodenností venkova 19. století, je na svou dobu značně progresivní. V mnohém inspirativní publikaci, zdařile typograficky i výtvarně zpracovanou, doplňuje úvod historika Zdeňka R. Nešpora. Je jen škoda, že nakladatelství Eman nepřistoupilo k vydání kritické edice Vávrovy četby, již tato studie zčásti reprodukuje, zčásti interpretuje.

Karel Kolařík

Stanislav Komárek
Mé polopouště (kompletní básnické dílo)
 Lubor Kasal 2006, 112 s.

Stanislav Komárek psal básně asi dvacet let, pak s tím přestal, neboť „pramen vyschl“. V průběhu času je vydal ve třech útlých sbírkách, Kartografie (1986), Kaligrafie (1994) a Holografie (1998), a nyní je, spolu s těmi, co zatím nevysly, shromáždil do jednoho svazku. Komárek potvrzuje svou pověst mistra předmluv, když v té ke své knize shrnuje problém poezie a její kritiky: „a proto je literární kritika magií nejčernější a o poezii není diskusí, a když, tak jediné sekeromlatem či jeho novodobějšími analogy“. Samotné básně se vyznačují slovní virtuozitou a bohatou obrazností, čerpanou především z cest – po Zemi, knihách i lidech. Před čtenářem vyvstává pocit, vzpomínka, představa. Kdo ví, může-li za to (až pozdní) ovlivnění Čínou nebo tradiční autorův nadhled nad ději a věcmi tohoto i jiných světů. Jako by básně tvořily protiklad k některým autorovým cestopisným esejům, kdy si dovolí nejen vyprávět či popisovat, ale své myšlenky nechává volně plynout. Klid a rozumnost, které z básní číší, jsou tak osvěžujícím zjevem v převažující soudobé produkci. Vrcholným číslem je závěrečný oddíl slovních hříček „z folkloristicko-sběratelské činnosti“, kde tvůrce dává zcela volný průchod svým slovním a jazykovým vášním. Pokud pramen skutečně „vyschl“, můžeme říci, že Stanislav Komárek BYL básníkem nenápadným, ale talentovaným, sympatickým a působivým.

Vojtěch Varyš

Anne Enright
The Gathering
 Jonathan Cape 2007, 272 s.

Poslední román autorky, pověstné nesmiřitelnosti, s jakou prezentuje současné Irsko, získal překvapivě Bookerovu cenu. Kniha pojednává o čtyřicátníci Veronice, jež se musí vypořádat se smrtí svého bratra Liama, alkoholika, který spáchal sebevraždu. Po této tragédii se Veronika začíná myšlenkami vracet do svého dětství. Pro ni a jejich dvanáct sourozenců je však dětství noční můrou; nejen kvůli skromným podmínkám, v nichž vyrůstali, ale především kvůli chladu, s jakým k nim přistupovala matka. Následkem je alkoholismus, nespokojenost v soukromém i pracovním životě, ztráta víry v Boha a závist. Mnohem horší je však to, co zůstalo po celé roky nevyřčeno. Verončina matná vzpomínka na scénu, kdy rodinný přítel sexuální zneužívá Liama. Veronika si sama není jista, zda šlo o skutečnost nebo zdání, ale právě tato potlačovaná vzpomínka stojí pravděpodobně i za jejími vlastními problémy. Není schopna plnohodnotného rodinného života a obviňuje okolí z nedostatku pochopení. A tak začne pátrat po minulosti babičky Ady, v jejímž domě se vše odehrálo, po příčinách, proč její rodiče unikali od reality plozením dalších a dalších dětí. Pátrání však přináší jen bolestivá poznání, až se Veronika musí pozastavit nad tím, k čemu vlastně je dobré znát pravdu, která už nikomu nepomůže. Ona sama však poprvé v životě dokázala pojmenovat bolest, která ji zevnitř šířila.

Markéta Musilová

odjinud

Dvě stě let od narození „(ne)zapadlého vlastence“ **Věnceslava Metelky** (17. 9. 1807 – 1. 5. 1867) připomněla medailonem Petra Kalvinská v měsíčníku Krkonoše č. 9/2007.

O dílech rakouského dramatika **Franze Grillparzera**, spjatých s jeho pobytem na moravském zámku Lešná, píše v Tvaru č. 15/2007 Luboš Antonín.

Vzájemnou korespondenci historiků **Josefa Jirečka** (1825–1888) a **Václava Vladivoje Tomka** (1818–1905) přiblížila v Dějinách a současnosti č. 10/2007 spolueditorka této korespondence Magdaléna Pokorná.

Česko-francouzské bibliofilské vydání *Rota-riánských pohádek Václava Tilleho* (ed. Dagmar Blümllová, ilustrace Jan Kocman, Pelhřimov, Nová tiskárna Pelhřimov 2007) odkazuje k jedné z mnohočetných činností vědce a spisovatele V. Tilleho: prezidentství česko-slovenského Rotary International a spolupráci s časopisem *Rotarián*, do něhož kromě něho přispívali například **Max Klinger**, **Antonín Osíčka** a **Berty Ženatý**.

Své spisovatelské krédo vyjádřil v rozhovoru pro měsíčník městské části Praha 4 Tučňák **Adolf Branald**, obyvatel Spořilova, který 4. 10. t. r. oslavil 97. narozeniny: „Já mám (...) při svém psaní základnu v něčem, čemu říkám dokument, čili to, co se doopravdy nebo přibližně doopravdy stalo. Z toho pak každý spisovatel vychází jinak.“ (Tučňák, roč. 17, září 2007)

Rozhovor s **Františkem Listopadem** připravili pro Tvar č. 16/2007 Michal Škrabal a Martin Illek. – Listopadovu biografii z let nacistické okupace rozšířil neznámými podrobnostmi, v reakci na rozhovor s básníkem v Lidových novinách 9. 10. t. r., někdejší vězeň koncentračního tábora Flossenbug Pavel Macháček (LN 17. 10. 2007).

V Listech č. 5/2007 zavzpomínal A. J. Liehm na novináře a diplomata **Miroslava Galušku** (9. 10. 1922 – 20. 7. 2007), v roce 1968 čs. ministra kultury.

Nad dílem prozaičky **Věry Sládkové** (1927–2006) se u příležitosti jejích letošních nedožitých osmdesátin zamýšlela v 7. čísle brněnské „revue na provázku“ Rozrazil Kateřina Vávrová.

Památce letos v červnu zemřelého **Jana Beneše** věnoval Český dialog v č. 9–10/2007 několik vzpomínkových článků a anketu, do níž přispěli mj. publicisté Michal Janát, Jan Rejžek a Vadim Pavrovský.

Životopisu **Václava Havla** od ukrajinského autora Oleksije Zaryckého (*Václav Havel. Portrét kreslený zvenčí*, přeložila Halyna Portečko, Daranus, Řitka 2007) si zatím recenzně povšimly jen Haló noviny v příloze Naše pravda 15. 10. 2007 a Milena Nyklová v Knižních novinkách č. 13–14/2007.

František Knopp

Čína

Záříjové číslo časopisu **Žen-min Chua-pao** (Čína v obrazech) přináší reportáž o historii dabingu v Čínské lidové republice. „Film je spojením obrazu a slova,“ uvádí svůj příspěvek autor článku. „To, jak lidé vyjadřují radost či zármutek, je víceméně stejné na celém světě. Co lidi rozděluje, jsou slova. Přesto je komunikace mezi lidmi například prostřednictvím filmu možná, je však nutné film přeložit...“ Podobně jako v jiných oborech prošel i čínský dabing komplikovaným vývojem: od žánrové hudby, doprovázející němé filmy, přes filmové titulky, prostý překlad čtený jednou osobou, dramatický překlad čtený více osobami až k současnému dabingu. První dabovaný film byl v Číně uveden 8. ledna 1948 v Šanghaji. Jednalo se o italský snímek Nezapomenutelný tanec, na přípravě jehož dabingu se účastnilo více než dvacet zahraničních Číňanů. V září 1948 pak bylo v Čchang-čchunu v severovýchodní Číně založeno první studio čínského dabingu, které v květnu 1949 vyrobilo dabing sovětského filmu Obyčejný voják.

Režisér Jüan Naj-čchen se tak stal otcem čínského dabingu. Ještě v roce 1949 pak studio vyrobilo dabing ke dvěma dalším sovětským filmům a v následujícím roce již počet snímků přesáhl tři desítky. Celkem bylo do roku 1965 v Čchang-čchunu nadabováno bezmála osm set filmů. Po „kulturní revoluci“ se studio čínského dabingu přesunulo do Šanghaje, která je metropolí čínského dabingu dodnes. Superman Richarda Donnera z roku 1978 byl sice prvním západním filmem, který čínští diváci po skončení „kulturní revoluce“ zhlédli, daleko větší divácký ohlas však vzbudil francouzský Velký flám s Louisem de Funese, válečný Valčík na rozloučenou Mervyna LeRoya z roku 1940, série romantických snímků o princezně Sisi s Romy Schneidrovou z konce 50. let, Zorro s Alainem Delonem nebo Smrt na Nilu s Peterem Ustinovem. K úspěchu těchto snímků výraznou měrou přispěl právě dabing. Od devadesátých let pak srdce čínských diváků dobyl dabing filmů Titanic, Pearl Harbor, Spiderman, Matrix, Pán prstenů, Harry Potter nebo Piráti z Karibiku. Každoroční záplava zahraničních filmů ovšem vede k úpadku tradičního dabingu. Nově vzniklá studia již nevytvářejí kvalitu, na kterou byli čínští diváci dříve zvyklí. Také proto je článek uzavřen hamletovskou otázkou po budoucnosti čínského dabingu.

David Uher

soutěž

Úvod do teorie masové komunikace

Napište nám, na které univerzitě působil autor knihy Úvod do teorie masové komunikace, Denis McQuail. Výherce obdrží nové vydání této publikace z nakladatelství Portál. Odpovědi posílejte na adresu

soutez@tydenikA2.cz do 15. 11.

–jgr–

knihy v redakci

Gary Shteyngart: Příručka ruského debutanta / Triton 2007, 392 s. **Leonie Friedlová: Kateřina Medicejská – životopis** / Academia 2007, 471 s. **Stuart B. Levy: Antibiotický paradox – jak se nesprávným používáním antibiotik ruší jejich léčebná moc** / Academia 2007, 312 s. **David Lewis-Williams: Mysl v jeskyni – vědomí a původ umění** / Academia 2007, 402 s. **Zdeněk Pokorný: Exoplanety – najdeme ve vesmíru další Zemi?** / Academia 2007, 104 s. **Antony Beevor: Tajemství Olgy Čechovové – byla Hitlerova oblíbená herečka ruskou špionkou?** / Academia 2007, 231 s. **Sheri Fink: Válečná nemocnice – skutečný příběh o chirurgii a boji o život** / Naše vojsko 2007, 473 s. **Jiří Šolc: Po boku prezidenta – František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archivních dokumentů** / Naše vojsko 2007, 415 s. **Haruki Murakami: Afterdark** / Odeon 2007, 155 s. **Henry Bauchau: Diotima a lvi** / Dauphin 2007, 69 s. **Agatha Christie: Kočka mezi holuby** / Knižní klub 2007, 252 s. **Nancy MacLeanová: Pod maskou ušlechtilosti – Ku-Klux-Klan po první světové válce** / BB art 2007, 357 s. **Slovník autorů literatury pro děti a mládež 1 – zahraniční spisovatelé** / Libri 2007, 847 s. **Miriam Löwensteinová: Slovník korejské literatury** / Libri 2007, 246 s. **Douglas Dunn: Terry Street a dál** / BB art 2007, 68 s. **Jan Němec: První život** / Větrné mlýny 2007, 99 s. **Jan Bárta: Lubomír Mlčoch – čas pravé radosti** / Portál 2007, 166 s. **Ivan Šanda: Na svahu** / Protimluv 2007, 77 s. **Vladimír Přibský: Pane ministře, volá Sarajevo** / Andrej Šťastný 2007, 168 s. **Christopher Moore: Špinavá práce** / BB art 2007, 367 s. **Tom Hickman: Osobní strážce Winstona Churchilla – osmnáct let ve střehu. Vzpomínky Churchillova bodyguarda** / BB art 2007, 278 s. **Laura Lippman: Silná trojka** / BB art 2007, 347 s. **Markéta Fiedlerová, Steffi Mold, Tereza Semotamová, Magda Wdowczyňová: Čtyřikrát jinak** / Větrné mlýny 2007, 186 s. **Edward Rutherford: Irsko – probuzení** / BB art 2007, 679 s. **Joe Sacco: Bezpečná zóna Goražde – válka ve východní Bosně 1992-95** / BB art 2007, 232 s. **Jan Amos Komenský: Informatorium školy mateřské** / Academia 2007, 132 s. **Sebastian Faulks: Po stopách člověka** / BB art 2007, 543 s. **Pavel Jiráček: Lyrický rytmus** / Host 2007, 302 s.

Ašik-Kerib
Ashug-Karibi
Režie Dodo Abašidze, Sergei Paradžanov, 1988, 78 min.
Aerofilms, Artcam, Zóna 2007

Paradžanovovo rozloučení z roku 1988, natočené podle kavkazské pohádky M. J. Lermontova, lze považovat za kvintesenci jeho režijních postupů a básnického výrazu. Příběh chudého zamilovaného trubadúra, nuceného za láskou putovat světem, je na rozdíl od Paradžanovových předchozích, závažněji laděných děl poněkud odlehčený, místy až humorný, vizuálně pestrý a ornamentální. Režisér dává ve filmu naplno propuknout orientální hravosti a manýrismu, oprostuje ho od filosofování a hlubokých poselství. Pohádka o zamilovaných, o cestě k získání lásky je sama sobě dostatečnou hodnotou, v níž nelze nevzpomenout závěrečnou dojemnou dedikaci díla památce Andreje Tarkovského. Český disk přináší film poprvé s originálním arménským zvukem (mono i nový šestikanálový remix), dále obsahuje dva bonusové životopisné dokumenty (Paradžanov, Lermontov), textové biografie tvůrců a herců, fotogalerii a videoklip. Vše je opatřeno českými titulky. Odvážný vydavatelský počin.

Petr Gajdošík

Mladý Törless
Der junge Törless
Režie Volker Schlöndorff, 1966, 84 min.
Levné knihy 2007

Volker Schlöndorff si pro svůj debut z roku 1966 nevybral zrovna lehkou látku, nicméně svým působivým a zdařilým přepisem románu Roberta Musila Zmatky chovance Törlesse uspěl a hned na počátku své kariéry vytvořil jeden ze svých nejlepších filmů. Navíc jím i předurčil své trvalé směřování k adaptacím literárních děl, které v jeho tvorbě převažují (vrcholem je Plechový bubínek podle románu G. Grasse). Mladý Törless se nese v pomalém tempu, které souzní s dusivou atmosférou chlapecké internátní školy v Rakousko-Uhersku na počátku 20. století. Nadčasový příběh je aktuální i dnes. Násilí páchané na slabším jedinci, šikanu, zneužívání moci a perverzní jednání sleduje Törless nejprve zaskočeně. Zajímá ho, „co se děje, když je člověk ponížen, nebo náhle začne jednat krutě“. Nakonec ale prohlédne: „To, co vypadá děsivě a z dálky nepochopitelně, se prostě stane. Zcela klidně a samozřejmě. A proto se před tím musíme mít na pozoru.“ Törlessova andělská tvářička (v podání Mathieua Carrièra) dokáže přesvědčivě vyjádřit znechucení, zájem, znuděnost, povýšenost i strach ze sebe samého či z druhých. Ostatní herečtí představitelé už tak dobří nejsou. Zobrazení komplikovanosti lidské duše a jednání pubertálních mladíků, s nimiž cloumají nevybouřené pudy, podporuje i hudba modernisty Hanse Wernera Henzeho. DVD je bez bonusů, obraz je standardní, místy nepřilíživě kvalitní.

Milan Valden

Spider-man 3
Režie Sam Raimi, 2007, 140 min.
Bontonfilm 2007

Pavoučí muž spatřil světlo světa komiksového filmu v roce 2002. Jeho režisér Sam Raimi začínal jako tvůrce bečkové, nízkorozpočtové, ale extrémně vtipné trilogie Evil Dead. Za dva roky se Spiderman utkal v sequelu s chobotnicovatým vědcem. Oba filmy byly v rámci žánru oceňovány za hloubku emocí u dobře napsaných postav, poctivou komiksovou akci a umné balancování na hraně sentimentu, patosu a kýče. Druhý sequel s rozpočtem 300 milionů dolarů slibuje i v rámci trilogie nevídané akce a epické finále, které trojku učiní králem pavoučí trilogie. Pro mnohé tento slib zůstal nesplněn. Pavoučí muž totiž zpřetrhal síť přesného vybalancování snesitelného sentimentu s nesnesitelným patosem. Ve vypjatých emocionálních scénách proto spadl do prohlubně plné laciného kýče. Mužským hrdinům se koulí po tváři slzy velké jako prachy, jež byly utopeny v záběru na slunce zapadající mezi mrakodrapy, do něhož hledí Spiderman neschopen slova, oči zvlhlé. Ztráta balance však nic nezmění na velikosti, epičnosti a glancu snad posledního dobrodružství pavoučího muže. Třetí Spiderman totiž přilétá na pavučině vystřelené z dlaně s nejpropracovanější komiksovou akcí v kontextu trilogie. Přinese uspokojivé uzavření všech tematických i vztahových linek z předchozích dvou dílů. A hlavně završí příběh Petera Parkera těmi nejlepšími speciálními efekty, které přispějí k tomu NEJpavoučtějšímu finále z celé trilogie.

Milan Klíma

Zuzana Dumková
Balance
Amplión 2007

Zuzaně Dumkové se na jejím novém, vyzrálém albu podařilo skloubit dva žánry, které jsou jí nejbližší – jazz a písničkářství. Jazzové ladění mírně převažuje, což je dáno jak volbou muzikantů, mezi nimiž se objevuje trumpetista Oskar Török a saxofonista Marcel Bárta, tak pojetím zpěvu, kdy si Dumková hodně pohrává s výrazem. Zkušenosti získané před lety u dánské perkusionistky a vokalistky Marilyn Mazurové dokázala Dumková zúročit. Má ohromující záběr, místy nabízí syrovost pouličních folkařek, jindy přináší erotickou vášnivost Zuzany Navarové. Občas ozvláštní tvorbu i vokály pojetými v duchu Meredith Monkové, obohacujícími výsledný amalgám o prvky minimalismu. Písničkářství pak představuje fundament, bez něhož by deska ztratila kontury a rozplynula se. Přesvědčivější je úvod alba s písněmi Přišla dřív a Minulost, kde vystupují do popředí písničkářské kořeny. Ty jsou patrné v tom, jaký důraz klade Dumková na texty, které však vyzní teprve v jejím osobitém podání. V tištěných působí jejich symbolická lyričnost prázdně. Větší hloubka však trochu chybí celé desce. Aranžmá jsou příliš uhlazená a vzdušné skladby postrádají potřebný vnitřní kontrast, chybí jim ostřejší hrana, trocha temného spodního proudu nebo mrazivosti, kterou titulní skladbě dodává smutný text. Album tak v druhé půli sklouzává až k volně plynoucí příjemné kulise, jež může konvenovat vyznavačům new age. Dumková má na víc.

Alex Švamberk

INZERCE

Literární cena Knižního klubu

Nakladatelství v tomto roce vyhlašuje již třináctý ročník Literární ceny Knižního klubu.

Knižní klub takto nabízí možnost publikovat původní dílo, garantuje jeho vydání a autora odměňuje premií **50 tisíc korun.**

Do soutěže můžete přihlásit prozaické dílo (novelu nebo román) o rozsahu minimálně 150 stran, dosud nepublikované, napsané česky a nevázané smluvně v jiném nakladatelství.

Rukopisy (v jednom exempláři) zasílejte do 31. 12. 2007 na adresu:
Knižní klub, Literární cena
Nádražní 32
150 00 Praha 5

Zaslané rukopisy nevracíme ani nelektorujeme. Práce jsou hodnoceny anonymně odbornou porotou; výsledky Literární ceny budou vyhlášeny na jaře 2008.

Gogol Bordello
Super Taranta!
Indies Scope 2007

Hudební vydavatelství Indies Scope se rozhodlo distribuovat u nás poslední desku v New Yorku usazených Gogol Bordello, což je nutné přivítat i vzhledem k jejich pražskému koncertu (24. 11., divadlo Archa). Gogol Bordello je skupina složená z hudebníků mnoha národností – zastoupena je Ukrajina, Rusko, Izrael, Etiopie, USA nebo Ekvádor. Jejich hudba by se dala přirovnat k balkánské dechovce Gorana Bregoviče, je však ještě energičtější a tak trochu spadá i do škatulky punk nebo hospodský folk, jaký hrávali The Pogues. Nejde jen o hudební přímočarost, ale také o syrový hlas zpěváka Eugena Hütze. Přestože je většina textů v angličtině, objevuje se tu a tam ruština. Dokument o Hützovi má být dokonce režijním debutem Madonny, s níž kapela občas spolupracuje. Na albu najdeme čtrnáct skladeb a hned první, Ultimate, posluchače doslova zavalí hřmotnou souhrou několika smyčcových nástrojů. K vrcholům alba patří skladba Zina-Marina s údernými trubkami v refrénu. Najdeme tu ale i pomalejší skladby, například Alcohol, která je jakýmsi vyznáním alkoholu: „omlouvám se za některé z nás/ jak hanlivě tě nazývají/ protože bez tebe je všechno jiné“ (v české edici bude tato skladba jako bonus v remixu od Gipsy.cz). Album vrcholí cikánským čardášem, podle něhož je pojmenováno celé album. Super Taranta! je silná dávka energie, která při poslechu poránu vydrží na celý den!

Jiří G. Růžička

Kid Rock
Rock n'roll Jesus
Warner Music 2007

Čtyři roky čekali příznivci amerického rock n' rollového rebela Kida Rocka na jeho nové album. Teď, když je na světě, si mohou oprávněně říct, že se vlastně nic nestalo a oni by dál vystačili se staršími nahrávkami. Počin, který vedle frontmana produkoval Rob Cavallo (spolupracoval s Green Day, My Chemical Romance), totiž pouze opраšuje staré Kid Rockovy hudební postupy. Ostatně nejenom jeho. Provokativní název Rock n' roll Jesus je jen malinkaté vzrušení, které by snad chtěl přinést. Ve výčtu kladů začneme u charismatického zpěvákova projevu. Ať se pohybuje v ranku syrově jiskřivém či naopak baladickém, jeho rockově nakřáplý výraz zní „sexy“. Vedle fyzické přitažlivosti to částečně osvětluje fakt, proč je Kid Rock za oceánem tolik populární zejména mezi ženskou částí posluchačstva. Oddiskutovat nelze profesně funkční aranže skladeb nebo Kid Rockův ohled na rock n' roll sedmdesátých let, ze kterého poctivě vychází. Jinak je to ale už tisíckrát slavnostně sklízený sběr bigbitu (toho především), vlivů černé hudby v jejím širším záběru a příležitostně i gospelu. Nemoderní zvuk by se dal omluvit retro filosofií nahrávky, ovšem ta se nekoná. Je to spíš sbírka muzejních kytarových riffů, které ztrácejí kouzlo s každou další písničkou.

Jaroslav Špulák

Dějiny jedné vášně

Čtenářský labyrint Alberta Manguela

Nedlouho po vydání Země literatury Pierra Lepapa jsme se dočkali dalšího pozoruhodného titulu, který spojuje neobvyklou erudici s velmi osobním projevem, to vše ve jménu jedné posedlosti – té, kterou cítí čtenář nad stránkami právě otevřené knihy.

ONDŘEJ KAVALÍR

Ta fotografie je sama o sobě dostatečně výmluvná. Tři postarší muži v kabátech a kloboucích postávají před regály s pečlivě vyrovnanými knihami. Jeden z nich drží v ruce rozevřený svazek většího formátu. Zbylí dva teprve pohledem vybírají titul, který by je zaujal. Běžná scéna z veřejné knihovny. Až na to, že uprostřed místnosti se kupí hromada zuhelnatělých trámů a místo stropu do místnosti prosvítá obloha. Píše se podzim roku 1940. Tato londýnská knihovna byla krátce předtím vybombardována. Ale ani to nemůže odradit čtenáře, a ti nedbají vratkých trámů, oblaků prachu a narušených zdí, aby si dopřáli potěšení z četby. Uprostřed války, uprostřed nebezpečí, uprostřed destrukce. Síla čtení – tak by se ta fotografie mohla jmenovat.

V babylonské knihovně

Pod stejným názvem si dokážu představit i knihu Alberta Manguela (1948), v níž je tato fotografie reprodukována. Ovšem autor místo toho zvolil v něčem výstižný a v něčem zavádějící název *Dějiny čtení*. Hned na počátku je třeba upozornit, že ačkoliv tento titul edičně zastřešil brněnský Host, který ho zařadil do své prestižní řady Teoretická knihovna, potenciální čtenář v knize mnoho teorie nenalezne. Manguel sice zkoumá, jak se proměňovalo čtení, knihy i čtenáři v průběhu času, a to s velmi širokým záběrem – od mezopotamských klínopisců po eBooky –, ovšem vrchovatě si dopřává potěšení autorské libovůle a zaujatosti. Nepostupu-

je chronologicky, ale zdánlivě nahodile vrší informace o různých tématech – od pronikavých postřehů k bizarním detailům –, aby z nich vytvořil láskyplný labyrint fragmentů, v jehož centru se na privilegiovaném místě nachází čtenář a jeho kniha.

A tak se dozvídáme o optických teoriích rozvíjených islámskou filosofií 11. století, o knihovnách a čtení obrazů, o dějinách interpunkce a počátcích tichého čtení, o zlodějích knih a středověkém školství, o vývoji knižního formátu a japonské próze období Heian, o překládání a místech pro četbu, o významu brýlí a katalogizace i o zběsilé četbě žen v 18. století. Ne náhodou se nám při čtení Manguelovy knihy může vybavit Borgesova pověstná čínská encyklopedie nebo babylonská knihovna. Nemusíme ani číst Manguelovu vzpomínku na setkání s tímto spisovatelem v době, kdy už byl Borges kvůli postupující slepotě odkázán na dobrovolné předčítače, abychom okamžitě vycítili jejich vzájemnou spřízněnost. Nespojuje je pouze Buenos Aires, ale především jejich radostná adorace knih a čtení, představa světa jako psaného textu, posedlost sbíráním učených anekdot a historek – jejich bibliomanie.

Chvála čtenářství

Manguelův postmoderní eklekticismus může být jedním z důvodů, proč by někteří (především ti „serióznější“) čtenáři mohli jeho knihu s nesouhlasem odložit. Nakonec ne každý chce vstupovat do cizích labyrintů, dobrovolně přijímat jejich pravidla, jejich osobitou strukturu. Ale právě svoboda čtenářova výběru, možnost si nějakou knihu vybrat nebo ne, případně ji nedočíst, je jedním ze základních Manguelových přesvědčení, které se jako Ariadnina nit vine celým textem. Textem, který je autobiografií, dějinami, encyklopedií i esejem a který má tolik podob, kolik podob může mít samo čtení, a zároveň vychází z jediného základu – z aktu čtení jako obecné antropologické konstanty: „je to vždy čtenář, jenž čte smysl; je to čtenář, jenž v nějakém předmětu, místě či události rozpoznává jistou možnost být přečten; je to čtenář, jenž musí systému znaků přisoudit význam a potom jej dešifrovat. My všichni čteme sami sebe i svět kolem nás, abychom nahlédli, kdo jsme a kde se nacházíme. Čteme, abychom rozuměli nebo abychom začali rozumět. Čtení, skoro tak jako dýchání, je naší základní funkcí. (...) Společnost bez psaní může existovat, a mnohé takové společnosti existují, avšak žádná společnost nemůže existovat bez čtení.“

Při popisu aktu čtení využívá Manguel poznatků kognitivní teorie i neurolingvistiky, ale nikdy neztrácí ze zřetele, že čtení je v prvé řadě osobní tvorbou smyslu, způsobem, jakým zpracováváme a někdy i předjímáme své zkušenosti. Že čtení není něčím pouze vnitřním, že je vždy součástí naší citové paměti, ale má i svůj nezaměnitelný fyzický aspekt, že „zakládá intimní, fyzický vztah, na němž se podílejí všechny smysly: oči vysávají slova ze stránky, uši rozeznávají zvuky čteného, nos vdechuje známou vůni papíru, lepidla, inkoustu, lepenky nebo kůže, hmat hladí drsnou nebo hladkou stránku, měkkou nebo tvrdou vazbu; občas dokonce i chuť, když si čtenář sliní prsty“. Rozkročenost mezi vědeckou terminologií a poetickým popisem, mezi abstraktní myšlenkou a smyslovým detailem – to je jedna z charakteristik Manguelova autorského rukopisu.

Smrt autora, zrod čtenáře

Dějiny čtení Manguel nevnímá jako jeden souvislý proud, ale jako velké množství konkrétních příběhů – jako dějiny čtenářů a jejich knih. Mezi čtenáři zmiňovanými v této knize nalezneme řadu známých jmen: Kallimacha, Plinia ml., Augustina, Petrarku, paní Murasaki, Rilkeho, Kafku, Colettovou nebo Whitmana. Ovšem spíš než tyto mimořádné osobnosti-autoři zajímá Manguela vrstva bezejmenných čtenářů, těch někdejších, současných i budoucích, bez kterých by díla výše zmiňovaných tvůrců dávno upadla do zapomnění. Protože ve chvíli, kdy „si pisatel vytvoří roli čtenáře, zároveň tím odsuzuje sám sebe k smrti, neboť aby mohl být text dokončen, musí se pisatel stáhnout, přestat existovat“.

Skutečným „hlavním hrdinou“ této knihy, kterému touto cestou autor postavil literární pomník, je obyčejný čtenář. Ten, který je součástí širší obce čtenářů, jež dnes na rozdíl od někdejší „republiky vzdělců“ už nezahrnuje pouze knižní profesionály – spisovatele, duchovní, akademiky, kritiky, redaktory a překladatele, ale každého, kdo propadl světu knih a kdo ho stále udržuje při životě svým zájmem a časem i energií, který do četby investuje. O jak důležitou vrstvu se jedná, se ukazuje v pasážích, kde Manguel popisuje praktiky autoritativního čtení ve středověku i později, o herezích, které v té době vznikaly na základě různého – od církevní autority osvobozeného – čtení Bible, o vývoji, jenž vyvrcholil protestantskou reformací a který přivedl na svět jeden z prvních účinných nástrojů moderní cenzury, katolický *Index* z roku 1559. „Lidové režimy požadují, abychom zapomněli, a proto označují knihy za přebytný luxus; totalitní režimy požadují, abychom nemysleli, a proto zakazují, hrozí a cenzurují; obojí obecně požadují, abychom byli hloupí a abychom své ponížení pokorně přijímali, a proto podporují konzumaci braku. Za takových okolností nemohou být čtenáři nikým jiným než rozvratníky.“ O podvratné moci čtení svědčí i kapitoly, v nichž nás autor seznamuje s těmi, kteří byli po dlouhá staletí vyloučeni ze světa gramotnosti nebo přinejmenším ze světa tzv. vysoké literatury – s ženami a černými otroky.

Velkou předností knihy je její obrazový doprovod, který vytváří paralelní dějiny čtení, dějiny čtení vizualizované, čtení, které vstoupilo do říše obrazů. Skvělá ediční úprava tento titul také opatřila jmenným rejstříkem a bibliografií, stejně jako úctyhodným pětatřicetistránkovým doslovem, který intelektuálně ne zcela ukotvenému textu dodává pečť akademického diskursu. Zůstává jen na čtenáři, aby se v této knize našel a aby si svou přítomnost v ní náležitě vychutnal.

„Čteme pomalými, dlouhými pohyby, jako bychom byli beztížně unášeni v prostoru. Čteme plni předsudků, zlomyslně. Čteme velkoryse, omlouváme text, zaplňujeme mezery, opravujeme chyby. A někdy, když nám jsou hvězdy příznivé, čteme se zatajeným dechem, s chvěním, jako kdyby na nás „sáhla smrt“, jako kdyby se někde hluboko v nás otevřela vzpomínka – a my poznali něco, o čem jsme netušili, že v nás je, nebo co jsme mlhavě vnímali jako nějaký záblesk nebo stín, jehož přízrak se vynořuje a zase se vrací zpět dřív, než můžeme zahlédnout, co to je, a my jsme potom starší a moudřejší.“

Autor je kritik a redaktor nakladatelství Labyrint.

Alberto Manguel: Dějiny čtení.

Přeložila Olga Trávníčková. Doslov Jiří Trávníček. Host, Brno 2007, 480 stran.

August Toulmouche: Zakázané ovoce, 1865

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO

A2 kulturní týdeník

☒ zaškrtněte druh	noviny do schránky	elektronické noviny a přístup do archivu	čtvrletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
TIŠTĚNÉ	■		☐ 280 Kč	☐ 520 Kč	☐ 988 Kč
ELEKTRONICKÉ		■	☐ 195 Kč	☐ 364 Kč	☐ 650 Kč
STUDENTSKÉ	■	■	☐ 221 Kč	☐ 429 Kč	☐ 832 Kč
KOMPLET	■	■	☐ 312 Kč	☐ 611 Kč	☐ 1196 Kč
SPONZORSKÉ (roční)		☐ stříbrné 2600 Kč	☐ zlaté 5200 Kč	☐ platinové 10400 Kč	

ADRESA PŘEDPLATITELE

titul jméno příjmení

organizace

ulice PSČ město

telefon e-mail

PLATBU PROVEDU

☐ složenkou A, z obdržených údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČ DIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

ADRESA PRO ZASÍLÁNÍ jiná než fakturační, např. obdarovaného

titul jméno příjmení

organizace

ulice PSČ město

telefon e-mail

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ jménem vydavatele firma SEND

adresa: SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225 fax: 225 341 425 sms: 605 202 115

e-mail: send@send.cz www.send.cz

PŘEDPLATNÉ SE VYPLATÍ!

- neuteče vám žádné číslo
- noviny nemusíte shánět, najdete je ve středu ve vaší schránce
- ušetříte až 312 Kč ročně
- k ročnímu předplatnému zápisník MOLESKINE REPORTER v ceně 226 Kč zdarma

tydenikA2.cz/moleskine

ovšem

Není to létající Čestmír, ale herec Pavel Liška, který se drží gymnastických kruhů nad Brnem. „Všichni jsme v národním týmu,“ zní heslo nového pouličního billboardového divadla společnosti Praha olympijská. Znamé tváře z vlastního přesvědčení a zdarma propagují pořádání olympiády v roce 2016. Mušketýr Jan Třiska, pravěký oštěpař Richard Krajčo, kavalír na koni Václav Vydra nebo plavkyně Helena Zetová. Chybí už jen herec Pavel Bém při výstupu na Mount Everest. Ten se zatím spolu s projektanty velkolepé sportovní události snaží přesvědčit mimopražské obyvatele o tom, že bude olympiáda prospěšná i pro ně. Kraje neprodělají, Brno dostane na stadion 1,5 miliardy, hází číslы. Nechtějí ale uvěřit. Třeba uvěří alespoň „návštěvníci divadel“, kvůli nimž vznikla nová kampaň. A čemu vlastně? Magistrátním propočetům jen těžko, umělci na billboardech ničím neargumentují, prostě jen jsou... Bezelstně civilní, bez špetky herectví. Jsou členy národního týmu, k němuž se ovšem nepočítají mnozí senátoři, lidovci, zelení a snad i dotčená vláda, na niž si pražští zastupitelé při podávání přihlášky k Mezinárodnímu olympijskému výboru nevzpomněli. Bém je klidný. Zřejmě má vlastní vysvětlení toho, proč by stát,

neschopný dotovat stavbu „chobotnice“, měl vydat desítky miliard za olympiádu.

Filip Horáček

Česká rozvojová pomoc je nástrojem k ovládnutí chudých zemí. To si alespoň myslí Mirek Topolánek, který pojal debakl kandidatury na křeslo v Radě bezpečnosti OSN jako výzvu k přehodnocení peněz, které ČR posílá do světa. Země, které českou kandidaturu nepodpořily, by napříště zřejmě neměly nic dostat. Zdálo by se, že premiér patří k těm, kteří mají stále onen prapodivný mindrák, že Česko nikdy nemělo kolonie. Situace je ale ještě smutnější: Topolánek není „prázdný a falešný“, jak o něm kdysi řekl Klaus, ale prázdný a upřímný. Na rozdíl od jiných přimočáře říká, co pro něj rozvojová pomoc znamená: nástroj vlivu. Jiní západní politici ji berou bezpochyby podobně, jen nejsou tak neomalení jako český premiér.

Ondřej Slačálek

Výsledek polských parlamentních voleb umožňuje změnu, kterou jen nemnozí očekávali, ale mnozí v ni doufali. Právě ti druzí, co posléze přemohli dnes už téměř tradiční lhostejnost a nedůvěru k volbám, se o ni zasloužili. Kéž by tím podali příklad nazna-

čující, že nechuť dostavit se do volebních místností v podstatě znamená jen upevnění mocenských vztahů, na něž se pak po další čtyři léta nadává. Příští Polsko má naději pozbyt přidech země bigotní, nesnášenlivé svým populisticky zaměřeným nacionalismem, to vše k radosti perspektivní Evropy a k lítosti politiků spřízněných s postoji bratří Kaczyńských. Ať v té či oné míře, ke změně v Polsku jistě dojde. Kéž by k nim patřilo také odvolání zdánlivě nevýznamného, ve skutečnosti však signifikantního rozkazu ministra obrany, nařizujícího všem příslušníkům ozbrojených sil, aby zhlédli film Andrzeje Wajdy věnovaný vyvraždění zajatých polských důstojníků v Katyni. Osmdesátiletý režisér, který v něm ztvárnil jedno z traumat vlastního života, nebyl tímto státním „oceněním“ nijak potěšen, naopak. Může snad mít radost tvůrce, jehož dílo bude povinně navštěvované? Také katyňský zločin stalinismu, nestvůrný v době, kdy se udál, a zbaběle zapíraný celé desetiletí poté, co další generace sovětských a ruských vůdců mohly poznat pachatele černé na bílém, nesmí být zapomenut. Je však nedůstojné, aby tento segment z nesmírného utrpení polského národa ve čtyřicátých letech, jakkoli otřesný a dosud živý, vrátil do současné Evropy vládami plánované hodiny nenávisti. Známe je z vrcholného Orwellova díla, pro-

vázely zločinné procesy v padesátých letech jako součást mentálního divošství, k němuž se nechceme a nesmíme vracet.

Jiří Vančura

Europoslanci během poslední rozpravy přivítali dohodu o Reformní smlouvě pro Evropskou unii včetně kompromisních dodatků, které byly navrženy na setkání ministrů zahraničních věcí a ministrů pro evropské záležitosti 15. října v Lucemburku a během jednání prezidentů či předsedů vlád o několik dní později v Lisabonu. Vyřešili tak hádanku, jak má vypadat ústava-neústava, která posílí-neposílí Evropskou unii tak, aby moc (některých) národních států vzrostla-nevzrostla. Portugalský premiér José Sócrates přitom prohlásil, že Evropa „potřebovala obrát směr do budoucnosti a dokázala to“. Většinu se přitom tak trochu ulevilo. Naopak Jean-Marie Le Pen ze skupiny Identita, Tradice a Suverenity označil smlouvu za hrozbu nezávislosti a identity evropských národů. Mnozí čeští politici z ODS si myslí totéž. Chtějí proto, aby smlouvu přezkoumal ústavní soud. Hned je tu ale další hádanka. Jak to udělat, když se může vyjadřovat jen k již přijatým zákonům? Chytrolíni se ušklibnou: je to jasné, musíme smlouvu přijmout-nepřijmout.

Filip Pospíšil